

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Ondřej Musil

**Spotřebitelská arbitráž v rámci České republiky
a v evropském kontextu**

Rigorózní práce

Konzultant rigorózní práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce: 2.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně, všechny použité zdroje a literatury byly řádně citovány a práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2.12.2014

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování této rigorózní práce.

V Praze dne 2.12.2014

Obsah

Úvod.....	6
1. Rozhodčí řízení.....	9
1.1. Pojem, teorie a charakteristika rozhodčího řízení.....	9
1.2. Teorie rozhodčího řízení.....	9
1.3. Druhy rozhodčího řízení.....	12
1.4. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení.....	13
1.4.1. Výhody rozhodčího řízení.....	14
1.4.2. Nevýhody.....	15
2. Prameny spotřebitelské arbitráže.....	16
2.1. Právní úprava České republiky.....	16
2.2. Evropská legislativa.....	18
3. Spotřebitel a jeho ochrana obecně.....	27
3.1. Pojem spotřebitele.....	27
3.2. Pojem podnikatele.....	28
3.3. Spotřebitelské smlouvy.....	30
4. Předmět rozhodčího řízení v právní úpravě ČR a pojem arbitrability.....	33
4.1. Předmět rozhodčího řízení.....	33
4.2. Arbitrabilita.....	34
5. Rozhodčí smlouva.....	37
5.1. Obecné náležitosti rozhodčí smlouvy.....	39
5.2. Zvláštní požadavky kladené na spotřebitelské rozhodčí smlouvy.....	40
6. Rozhodci a rozhodčí soudy.....	48
6.1. Rozhodci a přijetí a vzdání se jejich funkce.....	48
6.2. Povinnost mlčenlivosti.....	50
6.3. Jmenování a určení rozhodců.....	52
6.4. Podjatost rozhodce.....	53
6.5. Stálé rozhodčí soudy.....	57
6.6. Rozhodci ve sporech ze spotřebitelských smluv.....	62
7. Průběh rozhodčího řízení.....	69
7.1. Zahájení rozhodčího řízení.....	69

7.2.	Zkoumání pravomoci	70
7.3.	Postup v rozhodčím řízení.....	73
7.4.	Rozhodnutí	75
7.4.1	Usnesení.....	76
7.4.2.	Rozhodčí nález.....	77
7.5.	Výkon rozhodčího nálezu	83
7.5.1.	Uznávání tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí a zahraničních v ČR	84
8.	Zastavení výkonu rozhodčího nálezu	87
9.	Zrušení rozhodčího nálezu	90
10.	Spotřebitelská arbitráž ve vybraných evropských zemích.....	102
10.1.	Spolková republika Německo	102
10.2.	Rakousko.....	103
10.3.	Švédské království	105
	Závěr	107
	Seznam použité literatury	110
	Resumé.....	117

Úvod

Tématem této práce je Spotřebitelská arbitráž v České republice a v evropském kontextu. Spotřebitelskou arbitráží se rozumí rozhodčí řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv. Převážně bude v této práci rozebrána úprava spotřebitelské arbitráže v právním řádu České republiky. Dále bude prostor věnován legislativě Evropské unie a komparaci právní úpravy spotřebitelské arbitráže ve vybraných evropských zemích – Německo, Rakousko a Švédsko.

Rozhodčí řízení bylo v České republice (tehdy v Československé socialistické republice) zavedeno v roce 1963 pouze pro spory řešené v rámci mezinárodního obchodu, a to zákonem č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Dále byla úprava některých zvláštních druhů obsažena v dalších právních normách, které upravovaly zejména řešení burzovních sporů.¹ Obecně lze tedy říci, že rozhodčí řízení bylo původně (nejen v České republice) institutem, který měl sloužit k usnadnění obchodního styku v mezinárodním prostoru.

Obecná úprava rozhodčího řízení byla v České republice převzata s účinností od 1.1.1995 zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále v této práci převážně jako ZRŘ). Tento zákonný předpis upravuje rozhodčí řízení bez ohledu na to, zda je předmětem rozhodčího řízení spor z obchodního styku či zda spor vyplývá z mezinárodního či vnitrostátního styku.

Vzhledem k obecněji formulované úpravě předmětu rozhodčího řízení se staly předmětem rozhodčího řízení rovněž spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. S přihlédnutím k tomu, že tento zákon ve svém znění zcela opomněl upravit rozhodování spotřebitelských sporů v rámci rozhodčího řízení, se dá usuzovat, že zákonodárce neočekával, že by bylo rozhodčí řízení využíváno ve větší míře právě i pro spotřebitelské spory. V praxi však začalo být rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech poměrně hojně

¹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 3

využíváno, zejména vzhledem k tomu, že poměrně značné množství podnikatelů začlenilo rozhodčí doložky do svých smluv, které uzavírali se spotřebiteli.

Tato skutečnost tak nevyhnutelně vedla k tomu, že úpravu rozhodčího řízení bylo nezbytné doplnit o aspekty ochrany spotřebitele, neboť rozhodčí řízení bylo nezdárka využíváno v neprospěch spotřebitelů. Zásadní v tomto směru byla novela zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012 Sb. Tato novela s sebou přinesla poměrně rozsáhlou ochranu spotřebitelů v rámci rozhodčího řízení. Přinesla speciální požadavky na rozhodčí smlouvu, osoby rozhodce a rozhodnutí ve sporech ze spotřebitelských smluv či zvláštní důvody zrušení rozhodčích nálezů ve spotřebitelských věcech.

Spotřebitelskou arbitráží se musela začít zabývat rovněž evropská legislativa a Soudní dvůr Evropské unie. Některé právní předpisy a judikáty zásadně ovlivnily právě i novelu č. 19/2012 Sb. rozhodčího zákona. Zcela zásadním předpisem je směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Tato směrnice byla do českého právního řádu implementována jen velmi nedostatečně. Tento fakt výše uvedená novela zákona o rozhodčím řízení značně vylepšila. Rovněž nový občanský zákoník implementuje znění této směrnice lépe nežli jeho předchůdce. Soudní dvůr Evropské unie se začal vyjadřovat ke spotřebitelským smlouvám v rozhodčím řízení až o více než deset let později po vydání směrnice č. 93/13/EHS.

Evropská legislativa a judikatura Soudního dvora Evropské unie pochopitelně ovlivnila nejen legislativu v České republice, ale rovněž i právní úpravu v členských zemích Evropské unie. Principiálně je tedy úprava v členských zemích velmi podobná, avšak každá ze zemí implementovala směrnici a nechala se inspirovat judikaturou Soudního dvora Evropské unie po svém, a tak je možné porovnávat právní předpisy zabývající se rozhodčím řízením v jednotlivých členských zemích a sledovat rozdíly s jakými k rozhodčímu řízení přistupují.

Rozhodčí řízení obecně je poměrně hojně diskutovaným institutem, a to jak laickou, tak i odbornou veřejností. Pochopitelně když vstupuje do rozhodčího řízení ochrana spotřebitele, také hojně diskutovaná oblast práva, tak se zájem o tuto oblast úměrně zvyšuje. Rozhodčí řízení nepochybně skýtá výhody pro strany sporu, avšak vzhledem k tomu, že je rozhodčí řízení institutem, který původně se spotřebitelskými spory nepočítal, tak výhody, které skýtá pro spotřebitele, jsou omezené. V očích veřejnosti se rozhodčí řízení stalo poměrně nedůvěryhodnou alternativou k řešení sporů, v nichž vystupují spotřebitelé. Stávající úprava však výrazně posiluje postavení spotřebitele a dává mu prostor a možnosti pro to, aby se mohl kvalifikovaně rozhodnout, zda má rozhodčí smlouvu uzavřít či nikoliv s tím, že mu budou známy veškeré zásadní důsledky, které mu to přinese, ještě před jejím uzavřením.

Cílem této práce je tedy charakterizovat rozhodčí řízení jako takové a dále popsat jak funguje spotřebitelská arbitráž v České republice i to, jak je upravena v evropském právu a právním řádu dalších evropských zemí.

1. Rozhodčí řízení

1.1. Pojem, teorie a charakteristika rozhodčího řízení

Arbitráž neboli rozhodčí řízení (tyto pojmy lze používat jako synonyma) bývá řazena spolu s konciliací, mediací, minitrialem či negociací mezi tzv. alternativní způsoby řešení sporů. Rozhodčí řízení však má v mnohém více společných znaků s řízením soudním. Zejména se jedná o skutečnost, že výsledkem rozhodčího řízení je rozhodčí nález či usnesení rozhodce, které představují závazné rozhodnutí a jsou podobně jako rozsudek či usnesení soudu akty aplikace práva.²

Rozhodčí řízení je možno obecně definovat jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.³ Mezinárodní rozhodčí řízení či mezinárodní obchodní arbitráž je způsob řešení sporů o majetkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního (obchodního) styku mezi fyzickými či právnickými osobami.⁴

1.2. Teorie rozhodčího řízení

Povaha rozhodčího řízení je chápána rozdílně a v právní teorii se vyvinuly čtyři teorie (koncepce) rozhodčího řízení. Jedná se v první řadě o teorii jurisdikční a smluvní, které představují nejzásadnější teorie. Dále se jedná o teorii smíšenou a autonomní.

² Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 18

³ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 19

⁴ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 42

1) *teorie smluvní* je postavena na myšlence, podle které je smlouva základem pravomoci rozhodce, který je právě na jejím základě povolán k projednání a rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení.⁵

K teorii smluvní se v minulosti přiklonil Ústavní soud ČR, který dospěl k závěru, že „rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřili.“⁶ Mezi další zastánce této teorie patří například Přemysl Raban.⁷

Alexander J. Bělohávek se s touto koncepcí rozhodčího řízení neztotožňuje, neboť pokud bychom dle jeho názoru přijali postavení rozhodce jako quasi zástupce strany, nemohlo by se pak jednat o nestrannou osobu tak, jak je stanoveno v § 1 ZRŘ, ale naopak o osobu vyloučenou dle § 8 ZRŘ a mohlo by tak dojít až ke zpochybnění použití tohoto zákona.⁸

Dle názoru autora této práce se nelze zcela ztotožnit s touto teorií, neboť nelze opominout skutečnost, že pravomoc rozhodovat spory v rámci rozhodčího řízení musí být delegována i státem. V rámci právního řádu ČR byla tato delegace uskutečněna ustanovením čl. 36 odst. 1 Listiny a jeho následným provedením v podobě ZRŘ.

2) *teorie jurisdikční* na druhé straně vychází z myšlenky, že rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci vykonávají svou pravomoc tím způsobem, že řeší spor nalézáním práva na základě pravomoci delegované státem, a nikoliv dohodou stran.⁹

⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 28

⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR IV. ÚS 174/02 ze dne 15. července 2002

⁷ srov. Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie č. 1/2003, str. 25

⁸ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 23

⁹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 26

Je zřejmé, že i tato teorie má své nedostatky. Jako nejzásadnější z nedostatků vnímá autor této práce to, že tato teorie nepřiznává žádnou nebo jen nepatrnou důležitost delegaci pravomoci dohodou stran sporu, která je nepochybně k založení pravomoci rozhodců rovněž potřebná.

3) *teorie smíšená* si uvědomuje nedostatky obou výše zmíněných teorií, vychází ze základů, které tyto teorie položily, a snaží se o odstranění jejich nedostatků. Tato doktrína tedy reflektuje jednak dohodu stran, tedy jejich vůli, dobrovolně postoupit rozhodování jejich sporu na rozhodce a zároveň delegaci pravomoci rozhodnout jejich spor ze strany státu.

Přestože se vyskytují názory, že tato teorie nikterak neřeší problémy rozhodčího řízení, ale pouze je popisuje¹⁰, domnívá se autor této práce, že tato teorie jako jediná akceptuje oba prvky – vůli stran i vůli státu delegovat pravomoc na rozhodce – a tudíž se přiklání právě k této teorii.

4) *teorie autonomní* odmítá všechny předchozí teorie a považuje rozhodčí řízení za autonomní institut. Dle jejích zastánců by mělo být rozhodčí řízení pojímáno jako jeden celek a mělo by se pátrat po jeho účelu.¹¹ Důraz je kladen na mezinárodní arbitráž. Účinkem této teorie je tvrzení o denacionalizaci rozhodčího řízení a o tom, že vůle stran je základem pro rozhodčí řízení, které nemůže být určeno právem žádného státu.¹² Lze tak říct, že tato teorie má nejbližší k teorii smluvní.

¹⁰ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha : Nakladatelství C.H.Beck, 2004, str. 43

¹¹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 23

¹² Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu, Právní fórum, 2008, č. 4, str. 121

1.3. Druhy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení lze dělit z hlediska několika kritérií nejčastějším dělením bývá dělení na 1) rozhodčí řízení ad hoc a institucionální a 2) rozhodčí řízení fakultativní a obligatorní, které budou stručně charakterizovány v této podkapitole. Dále je možné se setkat rovněž s dělením rozhodčího řízení s předstupněm a bez předstupně, rozhodčí řízení s časovým omezením či bez časového omezení¹³ a dále existuje rovněž rozhodčí řízení on-line.¹⁴

1) Institucionální rozhodčí řízení a rozhodčí řízení ad hoc

Rozdělení rozhodčího řízení na institucionální a ad hoc vychází již ze samotného znění zákona, konkrétně § 2 odst. 1 ZRŘ, ve kterém je stanoveno, že si strany mohou domluvit, aby o jejich sporu (samozřejmě pouze arbitrabilním) rozhodoval jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.

O institucionálním rozhodčím řízení se hovoří tehdy, rozhodnou-li se strany, že jejich spor bude řešen stálým rozhodčím soudem. Stálé rozhodčí soudy jsou upraveny v § 13 ZRŘ a pojednává o nich podkapitola 6.5. této práce. Výhodou stálých rozhodčích soudů je, že mohou vydávat své řády a statuty, které mohou obsahovat pravidla určování rozhodců, pravidla postupu v rozhodčím řízení, pravidla o nákladech rozhodčího řízení a další pravidla týkající se rozhodčího řízení. Na tyto řády a statuty lze stejně jako na seznamy rozhodců vedené u stálých rozhodčích soudů platně pouze odkázat v rozhodčí smlouvě. V České republice v současné době existují tři stálé rozhodčí soudy.

Naproti tomu rozhodčí řízení ad hoc není rozhodováno před stálým rozhodčím soudem, ale před jedním rozhodcem nebo více rozhodci (v takovém případě se hovoří o rozhodčím senátu) určenými stranami sporu či k tomu pověřenou osobou pro daný konkrétní případ. V případě rozhodčího řízení ad hoc jsou pravidla rozhodčího řízení plně

¹³ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 63

¹⁴ Bělohávek, A.: Řád pro rozhodčí řízení on-line [online zdroj]. Praha, 23. července 2007, dostupný z <http://pravnicka.iradce.ihned.cz/c1-14665510-rad-pro-rozhodci-rizeni-on-line>

v rukou stran sporu. Jedinou limitací jsou ustanovení ZRŘ, která však, jak bude uvedeno dále, poskytují stranám sporu značnou volnost.

2) Rozhodčí řízení obligatorní a rozhodčí řízení fakultativní

O fakultativním rozhodčím řízení hovoříme tehdy, jestliže je k uskutečnění tohoto rozhodčího řízení nezbytná platně uzavřená rozhodčí smlouva mezi stranami sporu. Bývá označováno jako dobrovolné rozhodčí řízení, neboť strany sporu k němu přistupují na základě jejich dobrovolně projevené vůle ve formě rozhodčí smlouvy.¹⁵

Naproti tomu o obligatorní rozhodčí řízení jde tehdy, jestliže není k jeho zahájení nezbytná rozhodčí smlouva, jelikož již na základě mezinárodní smlouvy nebo vnitrostátního předpisu stačí jen podat žalobu u příslušného rozhodce nebo rozhodčí instituce a žalovaný se v takovém případě musí podrobit. V současné době obligatorní rozhodčí řízení žádný český právní předpis nestanoví.¹⁶

1.4. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení jako jeden ze způsobu mimosoudního, tzv. alternativního, řešení sporů se od řízení soudního v mnoha aspektech liší. Tyto rozdíly mohou představovat určité výhody či nevýhody pro strany sporu jednotlivých řízení. Je tedy na stranách sporu, aby pečlivě uvážily, jestli je pro řešení sporu mezi nimi už vzniklého (v praxi častější případ) nebo sporu, který teprve v budoucnu vznikne, vhodnější rozhodčí řízení či řízení před obecnými soudy.

¹⁵ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 31

¹⁶ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 31

1.4.1. Výhody rozhodčího řízení

Výhodou, která bývá ve spojitosti s rozhodčím řízením nejčastěji spojována, je nejspíše rychlost rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení skutečně představuje rychlejší alternativu k soudnímu řízení. Strany sporu mohou rychlost rozhodčího řízení ovlivnit výběrem rozhodce či stálého rozhodčího soudu. Pokud si strany sporu určí za rozhodce stálý rozhodčí soud, jehož administrativní aparát je podobný jako u obecných soudů, zpravidla musí počítat s tím, že bude spor trvat déle, než by tomu bylo v případě, kdyby si zvolily jednoho konkrétního rozhodce, o kterém by věděly, že se bude jejich sporu moct věnovat.

Naprosto zásadní výhodou rozhodčího řízení je dle autora této práce jeho neformálnost a s tím spojená určitá flexibilita. Řízení před obecnými soudy a postup v něm je podrobně upraveno v občanském soudním řádu. Naproti tomu ZŘŘ ponechává stranám sporu veliký prostor jejich vůli, kdy si strany sporu mohou stanovit, jak v řízení postupovat, kdo konkrétně bude spor rozhodovat, kolik rozhodců bude spor rozhodovat, mohou si vybrat místo řízení, ovlivňují rovněž výši nákladů rozhodčího řízení.¹⁷ To vše představuje důvod, proč je rozhodčí řízení v posledních letech poměrně vyhledávanou alternativou soudního řízení.

Další výhodou je jistě možno spatřovat rovněž v neveřejnosti rozhodčího řízení. A to především ve vztahu k rozhodování sporu z obchodního styku, jelikož strany sporu si tak mohou být jisty, že skutečnosti projednávané v rámci rozhodčího řízení zůstanou veřejnosti utajeny. S tímto je spojena povinnost mlčenlivosti rozhodců, o které bude pojednáno dále v této práci.

Díky Newyorské úmluvě je proces uznávání a výkonu rozhodčích nálezů v zahraničí snazší než je tomu u rozhodnutí obecných soudů. Obecně je rozhodčí řízení méně vázáno na území konkrétního státu, než je tomu zcela pochopitelně v případě řízení před obecnými soudy.

¹⁷ Klein, B.: Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2008, č.4, s. 128

1.4.2. Nevýhody

Nevýhodu rozhodčího řízení může představovat skutečnost, že rozhodci nejsou podřízeni žádné vyšší instanci a tudíž nedochází k sjednocování rozhodovací činnosti rozhodců. To může mít za následek nepředvídatelnost rozhodčího řízení a s tím spojenou určitou nejistotu pro strany sporu. Tento nedostatek rozhodčího řízení však lze odstranit tím, že strany zvolí stálý rozhodčí soud či konkrétní rozhodce, jejichž rozhodovací praxi znají a mohou tedy snáze předvídat, jak budou spor rozhodovat.

Nevýhodou rozhodčího řízení je bezpochyby skutečnost, že rozhodci a stálé rozhodčí soudy nemají donucovací pravomoc. Průběh rozhodčího řízení je tedy velmi ovlivněn ochotou stran a dalších osob spolupracovat s rozhodci, jinak může docházet ke značným průtahům v rozhodčím řízení.¹⁸

Rozhodci a stálé rozhodčí soudy rovněž nemohou vydávat předběžná opatření, a pokud má tedy rozhodce za to, že by bylo vhodné předběžné opatření vydat, musí za tímto účelem požádat o spolupráci obecný soud.

V mezinárodním styku pak představuje určitou nevýhodu rozdílnost úprav arbitrability sporu jednotlivých států, což může mít za následek situaci, kdy spor, který byl arbitrabilní dle právního řádu státu, kde byl rozhodnut, nebude arbitrabilní ve státu, kde by měl být následně vykonán rozhodčí nález.

¹⁸ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 63

2. Prameny spotřebitelské arbitráže

2.1. Právní úprava České republiky

Základním právním předpisem, jenž upravuje arbitráž v České republice, je zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tento zákon upravuje rozhodčí řízení od jeho zahájení až po skončení, výkon rozhodčího nálezu či případné zrušení rozhodčího nálezu. Od roku 2012 obsahuje také poměrně rozsáhlou úpravu ochrany spotřebitele v rámci rozhodčího řízení.

Obecnou úpravu ochrany spotřebitele nalezneme v části čtvrté, hlavě I. a dílu 4 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen NOZ), konkrétně v § 1810 a násl. NOZ je účinný ode dne 1.1.2014 a nahrazuje dosavadní občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.). NOZ nepřináší zásadní změny v ochraně spotřebitele. Dá se říci, že v některých aspektech úpravu ochrany spotřebitele oproti dosavadnímu občanskému zákoníku zpřesňuje.¹⁹

V souladu s § 30 se na rozhodčí řízení použije rovněž ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen OSŘ). K užití OSŘ v rámci rozhodčího řízení se ve svém rozsudku vydaném dne 25.4.2007 pod sp.zn 32 Odo 1528/2005 Nejvyšší soud České republiky. V tomto svém rozhodnutí konstatuje, že: *„Z použití termínu přiměřeně vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Ono přiměřené znamená především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení.“* Jako příklad ustanovení, jenž je typicky možno aplikovat na rozhodčí řízení, uvádí Nejvyšší soud České republiky ustanovení § 157 OSŘ, které stanovuje náležitost rozsudku vydaného v rámci řízení před obecnými soudy. ZRŘ konkrétní náležitosti rozhodčích nálezů nestanoví.

¹⁹ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 222

Dalšími zákonnými předpisy, které rovněž více či méně upravují řízení před rozhodci, jsou:

- zákon č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
- zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů
- zákon č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Mezi prameny práva upravující řízení před rozhodci je nutno zahrnout rovněž vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal v souladu s ustanovením čl. 10 Ústavy České republiky souhlas Parlament České republiky. Těmito mezinárodními smlouvami je Česká republika vázána a mají přednost před zákonnými předpisy. Nejvýznamnějšími mezinárodními smlouvami se vztahem k arbitráži jsou:

- New Yorská úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů z (č. 74/1959 Sb.)
- Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (č. 176/1964 Sb.)
- Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (č. 420/1992 Sb.)

Značný význam mají rovněž řády stálých rozhodčích soudů. Nejvýznamnější z nich jsou řády Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Tento stálý rozhodčí soud má jeden řád pro vnitrostátní spory a jeden pro spory mezinárodní. Dále má svá pravidla pro náklady rozhodčího řízení a pravidla pro řízení on-line.

Dalším pramenem úpravy rozhodčího řízení, který však na spotřebitelské spory příliš nedopadá je vzorový zákon UNICTRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž, který představuje určitou vzorovou úpravu a možnosti řešení určitých problémů, jimiž se

mohou zákonodárci v jednotlivých zemích inspirovat.²⁰ Komise UNICRAL byla založena Valným shromážděním OSN v roce 1966.

2.2. Evropská legislativa

Na ochranu spotřebitele vedle národních právních předpisů pochopitelně pamatují evropské právní předpisy. Samo rozhodčí řízení není v bezprostředním rozsahu unijního práva, avšak dopad na něj se uskutečňuje právě prostřednictvím předpisů na ochranu spotřebitele a úprava této oblasti v sekundárním právu Evropské unie je poměrně rozsáhlá.²¹

Přitom se uplatňuje tzv. princip kumulace ochrany spotřebitele, což, jak vyplývá z judikatury Soudního dvora Evropské unie, znamená, že aplikace jedné ze směrnic na ochranu spotřebitele nevyklučuje aplikaci dalších směrnic.²² Národní předpisy, které transponují směrnice (nejen) na ochranu spotřebitele do vnitrostátních právních předpisů, musí být interpretovány ve smyslu účelu takové směrnice tak, aby bylo dosaženo výsledku sledovaného takovou směrnicí.²³ Směrnice navíc mají autonomní charakter a musí tak být vykládány v kontextu práva Evropské unie a nikoliv v kontextu vnitrostátního práva.²⁴

²⁰ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 91

²¹ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 79

²² rozsudek SD EU vydaný dne 22. dubna 1999 pod sp.zn. C-423/97 ve věci Travel Vac SL v. Manuel José Antelm Sanchis; zde převzato z Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 80

²³ rozsudek SD EU vydaný ve spojených věcech se sp.zn. C-240/98 až C-244/98; zde převzato z Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 80

²⁴ rozsudek SD EU vydaný dne 14. října 1976 pod sp.zn. C-29/76 ve věci LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v. Eurocontrol; zde převzato z Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 80

Evropská společenství se začala ve svých směrnících zaměřovat na ochranu spotřebitele již v roce 1984,²⁵ avšak první zásadní význam pro oblast ochrany spotřebitele je směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a doporučení Evropské komise č. 98/257/ES o zásadách mimosoudního urovnávání spotřebitelských sporů. Dále má zásadní vliv judikatura Soudního dvora Evropské unie, která se začala na ochranu spotřebitele v rámci rozhodčího řízení zaměřovat zejména v období od roku 2006 do roku 2010.²⁶

Směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

Cílem této směrnice stanoveným v čl. 1 odst. 1 je sblížit správní a právní předpisy členských států týkající se nepřiměřených podmínek ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím či poskytovatelem služeb a spotřebitelem. Pro účely této směrnice se spotřebitelem dle článku 2 písm. a) rozumí fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se směrnice vztahuje, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní či výrobní činnosti nebo povolání. Prodávajícím zbožím a poskytovatelem zboží se rozumí fyzická nebo právnická osoba, ať již veřejnoprávně nebo soukromě vlastněná, která ve smlouvách, na něž tato směrnice dopadá, jedná pro účely související s její obchodní či výrobní činností nebo povoláním.

Nepřiměřenou je pak dle čl. 3 taková smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednaná a která v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Individuálně nesjednanou je taková podmínka, která byla sepsána předem, a spotřebitel nemohl mít žádný vliv na její obsah. Individuálně neprojednané smluvní podmínky jsou tedy úzce spojeny s adhezními smlouvami.²⁷

²⁵ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 81

²⁶ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 81

²⁷ Pelikánová, I.: České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, str. 17

Směrnice dále stanovuje, že skutečnost, že určité aspekty smluvní podmínky či celá konkrétní smluvní podmínka byla individuálně sjednána, nevylučuje použití článku 3 této směrnice na zbytek smlouvy, jestliže celkové posouzení smlouvy vede k závěru, že se jedná o předem sepsanou smlouvu. Jestliže pak prodávající či poskytovatel tvrdí, že určitá smluvní podmínka byla individuálně sjednána, musí o tom předložit důkaz.

Součástí směrnice je příloha, která uvádí demonstrativní výčet nepřiměřených smluvních podmínek, které jsou definovány v čl. 3. Smluvní podmínky uvedené v této příloze nemusí automaticky být nepřiměřenými a stejně tak smluvní podmínky do výčtu nezahrnuté nemusí nutně být smluvními podmínkami přiměřenými.²⁸ Pokud však tyto podmínky mají obecné znaky uvedené v čl. 3 směrnice, lze je považovat za nepřiměřené smluvní podmínky.²⁹ Vždy je třeba posuzovat smluvní podmínky v jednotlivých daných případech a posoudit, zda je nutno předmětnou smluvní podmínku považovat za nepřiměřenou.

Dle judikatury Soudního dvora Evropské unie není nezbytné, aby byl výčet nepřiměřených smluvních podmínek uvedený v příloze směrnice proveden ve vnitrostátním zákonodárství, avšak členské státy musí zvolit takovou formu a prostředky, které poskytnou záruku, že se s nimi má veřejnost možnost seznámit.³⁰

V odstavci 1 písm. q) přílohy této směrnice můžeme nalézt příklad podmínky, která může být považována za nepřiměřenou, jenž dopadá na rozhodčí řízení. Jedná se o smluvní podmínku, která by zbavila spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli. V případě, že by byla rozhodčí smlouva uzavřena ve formě adhezní smlouvy, může najít uplatnění v oblasti rozhodčího řízení

²⁸ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 83

²⁹ Pelikánová, I.: České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, str. 17

³⁰ rozsudek SD EU vydaný dne 7.5.2002 pod sp.zn. C-478/99 ve věci Komise ES v. Švédsko; zde převzato z Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 86

příklad uvedený pod písmenem i),³¹ tedy smluvní podmínka, která by představovala neodvolatelný závazek spotřebitele, aby plnil podmínky, se kterými se nemohl seznámit před uzavřením smlouvy.

Dle judikatury Nejvyššího soudu České republiky³² nesmí soud v soukromoprávním vztahu ze spotřebitelské smlouvy mezi spotřebitelem a podnikatelem, v němž se posuzuje platnost sjednané prorogační doložky, aplikovat směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, přímo. Kdyby tak totiž soud učinil, šlo by o tzv. horizontální přímý účinek směrnice č. 93/13/EHS, který je zakázán judikaturou Soudního dvora Evropské unie.

Doporučení Evropské komise č. 98/257/ES ze 30.3.1998 o zásadách mimosoudního urovnávání spotřebitelských sporů

Toto doporučení evropské komise respektuje význam mimosoudního řešení sporů a doporučuje dodržování zásady nezávislosti rozhodujícího orgánu, transparentnosti, kontradiktornosti, efektivnosti, svobody, zákonnosti a zastupování.³³

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že toto doporučení je nutno chápat jako nezávazné doporučení pro fyzické i právnické osoby zainteresované v rozhodčím řízení, tak i pro členské státy. Forma doporučení však může představovat jakýsi předstupeň legislativního zakotvení, jak tomu bylo již v minulosti.³⁴

³¹ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 87

³² stanovisko Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 9. října 2013 pod sp.zn. Cpnj 200/2011

³³ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 94-96

³⁴ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 97

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/27/ES ze dne 19.8.1998, o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany spotřebitelů

Z evropské legislativy na ochranu spotřebitele mimo pravomoc soudů je možné zmínit rovněž směrnici č. Evropského parlamentu a Rady č. 98/27/ES, o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany spotřebitelů (v některých zdrojích rovněž „o *předběžných opatřeních na ochranu zájmů spotřebitelů*“³⁵).

Cílem této směrnice je sjednocení právních a správních předpisů členských států týkajících se předběžných opatření, kterými jsou chráněny kolektivní zájmy spotřebitelů v působnosti směrnic uvedených v příloze této směrnice.

Judikatura Soudního dvora Evropské Unie

Judikatura Soudního dvora evropské Unie nepředstavuje pramen práva v pravém slova smyslu, avšak přesto jí nelze upřít zásadní význam. Soudní dvůr Evropské Unie se opakovaně vyjadřoval k nepřiměřenosti smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách, a to tedy v návaznosti na směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Prvním průlomovým rozsudkem, ve kterém se Soudní dvůr Evropské unie přímo vyjádřil ke spotřebitelským smlouvám, je rozsudek ve věci Mostaza Claro až z roku 2006. Právní názory Soudního dvora Evropské unie však mají starší základ.³⁶ V této části práce budou stručně shrnuty závěry těch nejdůležitějších rozhodnutí Evropského soudního dvora týkající se spotřebitelské arbitráže.

³⁵ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 98

³⁶ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 131

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie vydaný dne 26.10.2006 pod sp.zn. C-168/05 ve věci Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL

V tomto svém rozsudku dospěl Soudní dvůr Evropské unie k závěru, že směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládána v tom smyslu, že vyžaduje, aby vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil tento nálezh v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i přesto když spotřebitel nenamítal neplatnost rozhodčí dohody v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost rozhodčího nálezu.

Pokud nahlédneme do ZRŘ, tak zjistíme, že § 33 zohledňuje závěry Soudního dvora Evropské unie zformulované ve výše uvedeném rozsudku. Ustanovení § 33 však má takové znění až od 1.4.2012, kdy vešla v účinnost novela ZRŘ č. 19/2012 Sb., která zakotvila do ZRŘ poměrně rozsáhlou úpravu ochrany spotřebitele v rámci rozhodčího řízení. O tomto dále v kapitole pojednávající o zrušení rozhodčího nálezu.

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie vydaný dne 6.10.2009 pod sp.zn. C-40/08 ve věci Telecomunicaciones v. Cristina Rodríguez Nogueira

V souladu s tímto rozsudkem Soudního dvora Evropské unie je nutné vykládat směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách tak, že soud, který rozhoduje o návrhu na výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí v případě, že má za tímto účelem k dispozici dostatek informací o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím/poskytovatelem a spotřebitelem, jestliže takové posouzení připouští vnitrostátní právní předpisy. Pokud si posoudí soud rozhodčí doložku jako nepřiměřené ujednání, je povinen vyvodit veškeré důsledky, které vyplývají z vnitrostátního práva, aby zajistil, že spotřebitel nebude takovou nepřiměřenou rozhodčí doložkou vázán.

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie vydaný dne 4. června 2009 pod sp.zn. C-243/08 ve věci Pannon GSM Zrt v. Sustikné Györfi Erzsébet

Článek 6 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, který ukládá členským státům, aby stanovily, že nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat i bez předmětných nepřiměřených podmínek, musí být dle závěrů tohoto rozsudku vykládán tak, že spotřebitel není nepřiměřenou podmínkou vázán, aniž by takovou zneužívající klauzuli předtím úspěšně napadl.

Vnitrostátní soud má dále dle názoru Soudního dvora Evropské unie vyjádřeného v tomto rozhodnutí povinnost posoudit z úřední povinnosti nepřiměřenost smluvních podmínek, pokud má informace o právním a skutkovém stavu, které jsou pro tyto účely nezbytné. Dojde-li vnitrostátní soud k závěru, že se jedná o nepřiměřenou podmínku, zdrží se jejího použití s výjimkou případu, kdy s tím sám spotřebitel nesouhlasí. Takovou povinnost má soud i při ověřování své vlastní místní příslušnosti.

Je přitom na vnitrostátním soudu, aby určil, zda předmětná smluvní podmínka, jež je předmětem sporu, představuje nepřiměřenou podmínku ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Vnitrostátní soud musí při takovém posuzování vzít do úvahy, že ustanovení smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím či poskytovatelem, které bylo vloženo do smlouvy, aniž by bylo předmětem individuálního vyjednávání, a které zakládá příslušnost soudu, v jehož obvodu se nachází sídlo prodávajícího či poskytovatele, může být považováno za nepřiměřenou podmínku.

Důležitost tohoto rozsudku lze spatřovat v tom, že umožňuje zhojit nepřiměřenou podmínku ve spotřebitelské smlouvě samotným spotřebitelem, a to ať už jeho komisivním nebo omisivním jednáním, jestliže spotřebitel sám nepřiměřenost nenamítne poté, co byl

vnitrostátním soudem, který posoudil nepřiměřenost smluvního ujednání na základě jemu známých informací o právním a skutkovém stavu, o možné nepřiměřenosti poučen.³⁷

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie vydaný dne 27.června 2000 pod sp.zn. C-240/98 až c-244/98, ve věci Océano Grupo Editorial SA

Soudní dvůr Evropské Unie v rozsudku v těchto spojených věcech konstatoval, že ochrana spotřebitele poskytovaná směrnicí Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách má za následek i to, že národní soudy jsou oprávněny, zvláště pokud jde o posuzování pravomoci, již v rámci předběžného posuzování věci i bez návrhu posuzovat nepřiměřenost prorogačních doložek.

Soudní dvůr Evropské unie takový závěr odůvodňuje tím, že spotřebitel je ve slabším postavení, a to jednak kvůli slabší vyjednávací pozici a jednak kvůli nedostatku vědomostí, a pro odstranění této nerovnováhy je proto nutný zásah soudu,³⁸ a to i přesto, že Soudní dvůr Evropské unie jinak ctí zásadu, že iniciativa řízení přísluší primárně stranám a soud může bez návrhu jednat jen ve zcela výjimečných případech, kdy jeho zásah vyžaduje veřejný zájem.³⁹

Za nepřiměřené ujednání tedy lze považovat i ujednání o příslušnosti, a to pokud nebylo sjednáno individuálně, bylo sjednáno mezi spotřebitelem na straně jedné a poskytovatelem či prodejcem na straně druhé a pokud přenáší místní příslušnost na soud blíže jedné ze stran, která není spotřebitelem.⁴⁰

³⁷ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 167

³⁸ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 564

³⁹ např. rozsudek Soudního dvora EU vydaný dne 14. prosince 1995 pod sp.zn. C-430/93, nebo rozsudek Soudního dvora EU vydaný dne 7. června 2007 pod sp.zn. C-222/05 až C-225/05 zde převzato z Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 564

⁴⁰ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 144

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie vydaný dne 21. listopadu 2002 pod sp.zn. C-473/00 ve věci Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout

Soudní dvůr Evropské unie rozhodl v tomto svém rozsudku o předběžné otázce Tribunal d'instance Vienne s konstatováním, že národní právní úprava, která znemožňuje vnitrostátnímu soudu, aby mohl určit, že smluvní ujednání je nepřiměřenou podmínkou, ať již na návrh či bez něj, odporuje směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Jestliže by Soudní dvůr Evropské unie připustil opačný výklad, tedy že národní soud může prohlásit nepřiměřenou podmínku za neplatnou pouze ve dvouleté promlčecí lhůtě, došlo by k tomu, že by v podstatě byla spotřebiteli odebrána ochrana, která je mu směrnicí Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách poskytována.⁴¹

Je třeba zdůraznit, že Soudní dvůr Evropské unie učinil takovýto závěr ve věci, ve které nešlo o rozhodčího řízení, avšak nepochybně má vliv i na oblast rozhodčího řízení, jen pro žaloby podnikatelů proti spotřebitelům a nikoliv pro žaloby spotřebitelů proti podnikatelům.⁴²

⁴¹ Hromádka, Z.: Zneužívající klauzule ve spotřebitelských smlouvách [online zdroj]. 2004, dostupný z <http://www.iadvokat.eu/cz/zneuživajici-klauzule-ve-spotrebitelskych-smlouvach.aspx>

⁴² Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 154

3. Spotřebitel a jeho ochrana obecně

3.1. Pojem spotřebitele

Spotřebitelem je v souladu s § 419 NOZ každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním nějak jedná. Prakticky totožně je spotřebitel charakterizován rovněž i v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Dle důvodové zprávy k NOZ⁴³ vychází tato definice a je v souladu s komunitárním právem zvláště pokud jde o obsah směrnic 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, 85/577/EHS o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavíraných na dálku a dalších. V souladu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie⁴⁴ je spotřebitelem jen přirozená osoba, tedy jen fyzická osoba a nikoliv osoba právnická.

Pro aplikaci pojmu spotřebitele v praxi bylo nutné vytvořit definici tzv. průměrného spotřebitele. Průměrný spotřebitel je definován tzv. normativním modelem a jeho definice pak vychází z rozhodovací praxe soudů.⁴⁵ S pojmem průměrný spotřebitel se můžeme setkat i ve směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu. V bodu 18 této směrnice je stanoveno, že vychází z pojmu průměrného spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný a s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Takto byl definován průměrný spotřebitel a jedná se právě o zmiňovaný tzv. normativní model.⁴⁶ Pojem průměrného spotřebitele však nelze považovat za statistický údaj. Pro stanovení typické reakce průměrného spotřebitele

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

⁴⁴ Rozsudek SD EU vydaný dne 22. listopadu 2001 pod sp.zn. C-541 a 542/99, ve věcech Idealservice MN RE

⁴⁵ Hadaš, J.: Definice spotřebitele dle NOZ – některé aspekty průměrného spotřebitele dle současné judikatury [online zdroj]. 14.5.2014, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/definice-spotrebitel-dle-noz-nektere-aspekty-prumerneho-spotrebitel-dle-soucasne-judikatury-94146.html>

⁴⁶ Vilhelmová, L., Růžička R.: Model tzv. průměrného spotřebitele [online zdroj]. 12.9.2013, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/model-tzv-prumerneho-spotrebitel-92188.html>

v daném případě je třeba, aby vnitrostátní soudy vycházely z vlastního úsudku s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora Evropské unie.⁴⁷

Formulace zákonné definice v ustanovení § 419 NOZ zdánlivě obsahuje problematickou stránku, jestliže bere do úvahy jen profesionální činnost samostatné povahy. To by při doslovném výkladu mohlo vést k tomu, že by vypadly z definice veškeré závislé vztahy a zaměstnanec, který například nakupuje pro zaměstnavatele, by mohl být považován za spotřebitele.⁴⁸ Cestou k překonání jakéhokoliv nežádoucího důsledku zákonné formulace je koncept právního jednání právnických osob, resp. jednání podnikatele – fyzické osoby (viz § 430 a násl. NOZ). Pokud by tedy zaměstnanec jednal pro svého zaměstnavatele, nejednal by vlastním jménem, ale jménem svého zaměstnavatele a jeho jednání by se připočetlo zaměstnavateli a zaměstnanec by tudíž nemohl být spotřebitelem.⁴⁹

3.2. Pojem podnikatele

Pojem podnikatele má význam nejen pro oblast spotřebitelského práva, ale také se pochopitelně jedná o klíčový pojem obchodního práva, jež je v současné době upraven NOZ, zčásti zákonem o obchodních korporacích a zčásti v řadě dalších zákonů.⁵⁰ Pro spotřebitelské právo je zásadní úprava v NOZ, kde je podnikatel definován se zřetelem ke své činnosti v § 420 a § 421 jako ten, kdo vykonává na vlastní účet a vlastní odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Pro účely ochrany spotřebitele se pak za

⁴⁷ Hajn, P.: Oslabená ochrana spotřebitelů? K aktuálnímu výkladu směrnice o nekalých obchodních praktikách [online zdroj]. 14.9.2009, dostupný z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/art_6192/oslabena-ochrana-spotrebitelu-k-aktualnimu-vykladu-smernice-o-nekalych-obchodnich-praktikach.aspx

⁴⁸ Švestka, J., Dvořák J., Fiala J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1736

⁴⁹ Švestka, J., Dvořák J., Fiala J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 954

⁵⁰ Švestka, J., Dvořák J., Fiala J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 956

spotřebitele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele. Dle důvodové zprávy⁵¹ je pojmové pojetí podnikatele rozšířeno v tom směru, aby bylo v souladu s evropským právem, takže spotřebitel musí být chráněn i v tom případě, pokud se ocitne ve styku s právní osobou, pro kterou není kritérium zisku zásadní, např. při poskytování veřejné služby nebo obecně prospěšné společnosti.

Je důležité, že podnikatel je pojmem soukromého práva a musí tak být kvalifikován dle své reálné činnosti a nikoliv pouze v závislosti na tom, zda má či nemá oprávnění k podnikání. Opačný přístup by vedl k tomu, že osoby podnikající bez oprávnění, tj. nedovoleně, by se paradoxně vyhnuly přísnější právní úpravě platící pro podnikatele, a naopak by se přísnější úprava vztahovala na osoby, které reálně nepodnikají, avšak jsou držiteli oprávnění k podnikání. Navíc by rovněž utrpěla práva třetích osob, které by byly v dobré víře a nezkoumaly existenci podnikatelského oprávnění podnikatele.⁵²

Za podnikatele se rovněž považuje vždy osoba zapsaná v obchodním rejstříku, přičemž podmínky zápisu osoby do obchodního rejstříku stanovuje zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Dále se má za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské oprávnění nebo jiné oprávnění dle jiného zákona.

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

⁵² Švestka, J., Dvořák J., Fiala J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 957

3.3. Spotřebitelské smlouvy

Veškerá sdělení ze strany podnikatele vůči spotřebiteli i před uzavřením smlouvy spotřebitelské smlouvy musí být v souladu s § 1811 odst. 1 NOZ učiněny jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém má být spotřebitelská smlouva uzavírána. Dle důvodové zprávy⁵³ je ustanovení § 1811 NOZ inspirováno a přejímá úpravu ustanovení čl. 5 zejména směrnice č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, a čl. 5 odst. 1 směrnice 2011/83/EU o právech spotřebitelů. Jestliže není spotřebitel informován tak, jak je zákonem požadováno, není následkem neplatnost, ale může jít o porušení informační povinnosti podnikatele, které může založit právo spotřebitele od smlouvy odstoupit.⁵⁴

Podnikatel je povinen sdělit spotřebiteli skutečnosti uvedené v ustanovení § 1811 odst. 2 NOZ ještě před uzavřením spotřebitelské smlouvy nebo ještě před tím, než učiní spotřebiteli nabídku, jestliže nejsou tyto skutečnosti zřejmé ze souvislostí. Jedná se o následující skutečnosti:

- a) totožnost podnikatele, popřípadě telefon nebo adresu pro doručování elektronické pošty nebo jiný kontaktní údaj,
- b) označení zboží nebo služby a popis jejich hlavních vlastností,
- c) cenu zboží a služby, případně způsob jejího výpočtu včetně veškerých daní a poplatků,
- d) způsob platby a způsob dodání nebo plnění,
- e) náklady na dodání, a pokud nelze tyto náklady stanovit předem, údaj, že mohou být účtovány dodatečně,
- f) údaje o právech vznikajících z vadného plnění, jakož i o právech ze záruky a další podmínky uplatňování těchto práv,
- g) údaj o době trvání závazku a podmínky ukončení závazku, má-li být smlouva uzavřena na dobu neurčitou,
- h) údaje o funkčnosti digitálního obsahu včetně technických ochranných opatřeních,

⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

- i) údaje o součinnosti digitálního obsahu s hardwarem a softwarem, které jsou podnikateli známy nebo u nichž lze rozumně očekávat, že by mu mohly být známy.

Sdělení těchto skutečností před uzavřením spotřebitelské smlouvy či před učiněním nabídky ze strany podnikatele není dle § 1811 odst. 2 NOZ třeba, jestliže se jedná o smlouvu uzavíranou za účelem vyřizování věcí každodenního života, pokud má dojít k vzájemnému plnění bezprostředně po uzavření této smlouvy.

Pokud se týká výkladu spotřebitelských smluv, tak se podle § 1812 NOZ vždy použije výklad příznivější pro spotřebitele v případě, že je možno obsah smlouvy vyložit různým způsobem. K ujednáním, která se odchylojí od ustanovení na ochranu spotřebitele, se nepřihlíží, a to platí i v případě, že se spotřebitel výslovně vzdá zvláštního práva, které mu přiznává zákon. Taková ujednání jsou právně bezvýznamná, pro právo neexistující a nevyplývají z nich žádná práva ani povinnosti.⁵⁵

Ve spotřebitelských smlouvách jsou v souladu s § 1813 NOZ zakázána ustanovení, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí, pokud jde o předmět plnění a cenu, jestliže jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem. Zvláště jsou zakázána ujednání, která:

- a) vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy,
- b) spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na jeho vůli,
- c) umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí,
- d) zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli,
- e) zakládají podnikateli právo vypovědět závazek bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby,

⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

- f) zavazují spotřebitele neodvolatelně k plnění za podmínek, s nimiž neměl možnost se seznámit před uzavřením smlouvy,
- g) dovolují podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran,
- h) odkládají určení ceny až na dobu plnění,
- i) umožňují podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit,
- j) zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele,
- k) přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě, nebo
- l) zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen.

K nepřiměřeným ujednáním ve spotřebitelských smlouvách se dle § 1815 NOZ nepřihlíží a nevyvolávají tedy žádné právní účinky, ledaže se spotřebitel takového ujednání dovolá.

4. Předmět rozhodčího řízení v právní úpravě ČR a pojem arbitrability

4.1. Předmět rozhodčího řízení

Předmět rozhodčího řízení je upraven v § 1 ZRŘ. Toto ustanovení obsahuje předmět úpravy ZRŘ a již částečně naznačuje, jaké spory je možno v rozhodčím řízení projednat a rozhodnout.

Dle tohoto ustanovení ZRŘ upravuje:

- a) rozhodování majetkových sporů nestrannými a nezávislými rozhodci – tímto bodem ZRŘ stanoví, že strany mohou na základě jejich vzájemné dohody postoupit pouze spory majetkové.
- b) rozhodování sporných záležitostí náležejících do spolkové samosprávy rozhodčí komisí spolku občanského zákoníku – tato část byla do ustanovení § 1 ZRŘ přidáno v souvislosti s novým občanským zákoníkem novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. Tato část odkazuje na § 265 NOZ, dle kterého může být spolkem zřízena rozhodčí komise, která rozhoduje sporné záležitosti určené stanovami. Nejsou-li tyto záležitosti ve stanovách určeny, rozhoduje spory mezi spolkem a členem o placení příspěvků a dále přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku.⁵⁶
- c) výkon rozhodčích nálezů – k tomu, aby rozhodčí řízení mohlo plnohodnotně plnit svou úlohu, je nezbytné, aby rozhodnutí v něm vydaná byla vykonatelná. Výkonu rozhodčích nálezů bude věnována samostatná kapitola této práce.

⁵⁶ Srov. ust. § 265 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

4.2. Arbitrabilita

Arbitrabilita je jedním z klíčových pojmů rozhodčího řízení, neboť aby mohl být nějaký spor rozhodován v rozhodčím řízení, musí být tzv. arbitrabilní. Jinými slovy arbitrabilita představuje možnost a oprávnění stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy.⁵⁷ Je na každém státu, aby určil v rámci svého právního řádu, které spory jsou arbitrabilní, tj. které spory je možno podrobit rozhodovací pravomoci rozhodců a rozhodčích soudů.

V některých pramenech se hovoří o arbitrabilitě objektivní a arbitrabilitě subjektivní. Objektivní arbitrabilita je dána právním řádem daného státu a v případě subjektivní arbitrability si strany samy určují (v rámci daným právním řádem) předmět rozhodčího řízení.⁵⁸

V českém právním řádu je zásadním ustanovením pro určení arbitrability § 2 ZRŘ, zejména pak jeho odst. 1 a 2. Dle odstavce prvního „*se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).*“ Toto ustanovení vymezuje arbitrabilitu jednak pozitivně (majetkové spory mezi stranami, k jejichž projednání a rozhodnutí by byla dána pravomoc obecného soudu) a jednak negativně (vylučuje spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů).

Pokud se týká negativního vymezení arbitrability, tak toto ustanovení zcela vylučuje z projednání v rámci rozhodčího řízení spory, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenční spory, tj. spory, které jsou veden v rámci insolvenčního řízení.

⁵⁷ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 32

⁵⁸ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, str. 70

Základním pozitivním předpokladem je, jak už bylo ostatně zmíněno i v souvislosti se samotným předmětem rozhodčího řízení, majetkový charakter sporu. Za majetkové spory se obecně považují nejen spory, jejichž předmětem je finanční částka, ale i spory o nárocích, které jsou penězi ocenitelné. Lze tedy za takové spory považovat i spor o splnění jiné než peněžité smluvní povinnosti.⁵⁹

Další pozitivní podmínkou arbitrability je, že k projednání sporu a k rozhodnutí o tomto sporu by jinak (tj. za předpokladu, že by nebyla uzavřena rozhodčí smlouva) byly příslušné obecné soudy v rámci občanského soudního řízení. Příslušnost obecných soudů je dána § 2 a §7 OSŘ. Jedná se o spory a jiné právní věci vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány.⁶⁰

Další pozitivní určení arbitrability je obsaženo v § 2 odst. 2 ZRŘ, podle kterého mohou strany platně uzavřít rozhodčí smlouvu, jestliže by mohly strany uzavřít ohledně jejich sporu smír. Možnost uzavřít smír je zakotvena v § 99 odst. 1 OSŘ, dle kterého mohou strany skončit řízení uzavřením smíru, připouští-li to povaha věci. Praxe i teorie jsou toho názoru, že povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, ve kterých jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevylučuje, aby si mezi sebou účastníci upravili právní vztahy dispozitivními úkony.⁶¹

Dá se říci, že za věci, ohledně kterých nelze uzavřít smír a jsou tedy vyloučeny z projednávání v rozhodčím řízení lze považovat:

- a) věci osobního stavu ve smyslu ustanovení § 80 písm. a) OSŘ,
- b) věci, ohledně nichž lze řízení zahájit i bez návrhu dle § 81 odst. 1 a

⁵⁹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 8

⁶⁰ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 33

⁶¹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 127

- c) věci, ve kterých je způsob řešení jejich sporu stran dán závazně právními předpisy a je tak hmotným právem vyloučeno, aby byla taková věc vyřízená dohodou stran.

Otázka arbitrability je zcela zásadní a je třeba, aby jí byla věnována patřičná pozornost, a to jak ze strany stran sporu, tak zejména ze strany rozhodců, kteří ji musí vyřešit v případě, že je podána rozhodčí žaloba. V případě, že rozhodci dojdou k závěru, že spor nemůže být předmětem rozhodčího řízení, tak musí rozhodčí řízení zastavit vydáním usnesení. Vydání rozhodčího nálezu i přes nedostatek arbitrability by bylo důvodem pro zrušení tohoto rozhodčího nálezu.⁶² Nedostatek arbitrability nelze nikterak v rozhodčím řízení zhojit.

⁶² Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 35

5. Rozhodčí smlouva

Rozhodčí smlouva představuje základní podmínku pro to, aby mohl být spor mezi stranami sporu rozhodnut v rámci rozhodčího řízení a nikoliv před obecnými soudy. Rozhodčí smlouva tedy představuje smlouvu mezi subjekty soukromoprávních vztahů o tom, že spor bude posouzen a rozhodnut jedním rozhodcem, více rozhodci či stálým rozhodčím soudem.⁶³ Rozhodčí smlouvu může uzavřít kterákoliv osoba, která je nadána právní osobností a svéprávností.

V souladu s § 2 odst. 3 ZRŘ lze klasifikovat rozhodčí doložky na:

- a) smlouva o rozhodci – smlouva o tom, že má být v rámci rozhodčího řízení rozhodnut konkrétní mezi stranami již vzniklý spor;
- b) rozhodčí doložka – smlouva ohledně všech sporů, které by v budoucnu vznikly z konkrétního právního vztahu nebo určitého okruhu právních vztahů.

Rozhodčí smlouva má zásadní procesní účinky. Jejím uzavřením dochází k derogaci jurisdikce obecných soudů, jelikož rozhodčí smlouva jejich pravomoc vylučuje.⁶⁴ V případě, že jedna ze stran podá žalobu i přes uzavřenou rozhodčí smlouvu k obecnému soudu, má druhá ze stran právo vznést námitku nedostatku pravomoci obecného soudu právě z důvodu uzavření rozhodčí doložky, a to nejpozději při prvním úkonu ve věci. Obecný soud, u kterého byla žaloba podána, poté nemůže věc projednat a musí postupovat dle § 106 odst. 1 OSŘ, který říká, že *„jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec*

⁶³ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 133

⁶⁴ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 36

neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat.“

Další procesní účinek uzavření rozhodčí doložky je určen ustanovením § 2 odst. 5, dle kterého váže rozhodčí smlouva rovněž právní nástupce stran za předpokladu, že to strany v rozhodčí smlouvě nevyloučí. Rozhodčí smlouva tak zavazuje jak singulární sukcesory např. z důvodu postoupení pohledávky dle § 1879 a násl. NOZ, tak osoby, kterým jejich právní nástupnictví vzniklo univerzální sukcesí. Vázáni jsou tedy i dědicové zůstavitele, který uzavřel rozhodčí smlouvy.

Rozhodčí smlouva v dispozitivním ustanovení § 2 odst. 4 zakládá vyvratitelnou domněnku, že se rozhodčí smlouva vztahuje nejen na práva z právních vztahů vznikající, na otázku platnosti těchto právních vztahů, ale rovněž i práva s těmito právy související, není-li však stanoveno jinak. V souvislosti s touto vyvratitelnou domněnkou se nabízí otázka, zda se může rozhodčí doložka dotknout i třetích osob, například ručitele, směnečného rukojmího či zástavce. Nejvyšší soud ČR se takovou otázkou zabýval a dospěl k následujícímu závěru, že „z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení nevyplývá, že by se rozhodčí doložka vztahovala i na subjekty mimo právní vztah, v němž je rozhodčí doložkou založena pravomoc rozhodce či stálého rozhodčího soudu k rozhodování ve věci. Hovoří-li ustanovení § 2 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení o právech s těmito právy souvisejícími, má na mysli práva, která vznikla mezi subjekty rozhodčí doložky v souvislosti s právním vztahem, pro který je rozhodčí doložka sjednána, např. náhrada škody plynoucí z porušení smlouvy, bezdůvodné obohacení apod. Rozhodčí doložka ovšem nedopadá na takové právní vztahy, jejichž subjektem jsou třetí osoby, které s vedením rozhodčího řízení nevyslovily souhlas.“⁶⁵ To tedy znamená, že aby bylo možno rozhodovat spor mezi jednou ze stran a třetí osobou (např. věřitelem a ručitelem) je nezbytné, aby tato třetí osoba souhlasila s tím, že bude případný spor mezi ní a jednou ze stran, které podepsaly rozhodčí smlouvu, projednán a rozhodnut v rozhodčím řízení.

⁶⁵ srov. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky vydaný dne 23. února 2011 se sp.zn. 23 Cdo 111/2009

5.1. Obecné náležitosti rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouvu jde dle ust. § 3 odst. 1 uzavřít pouze v písemné formě, jinak by byla rozhodčí smlouva neplatná. Jedná se o kogentní ustanovení. Druhá věta stejného ustanovení pak umožňuje, aby strany nemusely rozhodčí smlouvu uzavírat na stejném místě a ve stejném čase. Podle tohoto ustanovení je písemná forma zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva uzavřena telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, které umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které tuto rozhodčí smlouvu sjednaly. Pokud je smlouva uzavřena za použití elektronických prostředků, které obsahují zaručený elektronický podpis ve smyslu zákona č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu, není patrně pochyb o tom, že došlo k platnému uzavření rozhodčí smlouvy. Otázkou je, jestli by byla zachována písemná forma za předpokladu, že by byla smlouva uzavřena elektronickými prostředky, které takový podpis neobsahují, např. za použití emailové korespondence. V literatuře se objevuje většinový názor, že tento způsob má za následek platné uzavření rozhodčí smlouvy.⁶⁶ Rovněž i autor této práce je toho názoru, že k platnému uzavření rozhodčí smlouvy je využití e-mailové korespondence dostačující. Zároveň se přiklání názoru, že důkazní břemeno by pak spočívalo na straně, která se uzavření rozhodčí doložky dovolává.⁶⁷

Tvoří-li rozhodčí smlouva součást smluvních podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, připouští ust. § 3 odst. 2 její platné sjednání i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, ze kterého je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy. Toto ustanovení bylo dle mnohých v praxi zneužíváno ze strany podnikatelů vůči spotřebitelům,⁶⁸ kdy byly do § 3 ZRŘ přidány paragrafy 3 až 5, které výrazně zpříšňují požadavky kladené na rozhodčí smlouvy uzavřené za účelem řešení sporů vzniklých v rámci spotřebitelských vztahů.

⁶⁶ srov. např. Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 145 nebo Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 27

⁶⁷ srov. Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 27

⁶⁸ Lisse, L.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 [online zdroj]. 16. dubna 2012, dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>

Za zmínku rovněž stojí skutečnost, že rozhodčí doložku lze sjednat i jako fakultativní alternativní možnost řešení sporu, tj. tak, že strany si budou moci vybrat, zda v případě vzniklého sporu podají žalobu u obecného soudu či se budou svých práv domáhat prostřednictvím rozhodčího řízení. K takto formulované alternativní rozhodčí doložce se vyjadřoval v nedávné době rovněž Ústavní soud, který ve svém nálezu⁶⁹ konstatoval, že: „*dohodnou-li si smluvní strany, že řešení sporů je možné jak cestou rozhodčího řízení, tak i cestou občanského soudního řízení, aniž je mezi nimi výslovně smluvena preference rozhodčího řízení v případě nesouhlasu žalované strany, nelze tuto skutečnost pominout či explicitě vyjádřenou vůli umožnit stranám výběr mezi dvěma způsoby řešení sporů obsahově negovat, resp. vyprázdnit. Jiný přístup by vedl k nepřijatelnému zasahování do soukromoprávního vztahu a k naložení zásady smluvní autonomie, a to v rozporu s principy odvozenými ze zásady legální licence zakotvené v čl. 2 odst. 4 Ústavy, resp. čl. 2 odst. 3 Listiny.*“ V takovém případě představuje rozhodčí doložka fakultativní nikoliv obligatorní cestu řešení sporu, přičemž takovou konstrukci ZRŘ ani kogentní ustanovení jiných právních předpisů nikterak nezakazují.

5.2. Zvláštní požadavky kladené na spotřebitelské rozhodčí smlouvy

V rámci procesu posilování ochrany spotřebitele v rámci rozhodčího řízení s sebou přinesla novela ZRŘ č. 19/2012 Sb. změny týkající se mimo jiné i rozhodčích smluv ve věcech pro spory ze spotřebitelských smluv. Obecně jsou od účinnosti této novely kladeny na rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských věcech přísnější požadavky. Jedná se jednak o požadavky kladené na podnikatele před uzavřením rozhodčí smlouvy a jednak o samotné náležitosti rozhodčích smluv.

Ustanovení § 3 odst. 3 ZRŘ vyžaduje, aby rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv byla uzavřena samostatně a nikoliv jako součást smluvních podmínek. Důvodová zpráva⁷⁰ hovoří o tom, že toto ustanovení vychází z tohoto modelu

⁶⁹ nález Ústavního soudu ČR vydaný dne 30. července 2013 pod č.j. II. ÚS 1512/12-1

⁷⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

a mělo by přispět k tomu, aby měl spotřebitel při vyjednávání s podnikatelem výrazně lepší postavení, než tomu bylo před novelou č. 19/2012 Sb., kdy bude rozhodčí smlouva sjednávána individuálně a bude pouze na spotřebiteli, zda ji podepíše či nikoliv. Cílem tohoto ustanovení je zamezit situacím, kdy v minulosti byla ve smlouvě hlavní obsažena rozhodčí doložka a spotřebitel často neměl povědomí o tom, že podpisem smlouvy hlavní vylučuje projednání a rozhodnutí sporu z pravomoci soudů a deleguje ji na rozhodce. Toto ustanovení rovněž nepochybně vychází ze směrnice Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, konkrétně článku 3 odst. 1 a obdobnou úpravu můžeme nalézt v řadě dalších členských států Evropské unie. Ze znění ustanovení § 3 odst. 3 ZRR je zřejmé, že se vztahuje pouze na spory vyplývající ze spotřebitelských smluv, kdy představuje prostředek ochrany spotřebitele jakožto slabší smluvní strany, a nebude tudíž platit obecně. Sankcí za nedodržení tohoto zákonného požadavku je absolutní neplatnost rozhodčí smlouvy.⁷¹

Rozhodčí doložka dle judikatury Nejvyššího soudu České republiky⁷² naplňuje znaky nepřiměřené smluvní podmínky, pokud není sjednána individuálně, pokud nemohl podnikatel rozumně očekávat, že by s ní spotřebitel při individuálním projednání souhlasil, a pokud vyvolává významnou nerovnováhu mezi účastníky řízení.

Podnikatel je navíc dle § 3 odst. 4 povinen s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí smlouvy poskytnout spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky mohou pro spotřebitele v důsledku uzavření rozhodčí smlouvy nastat. Náležitým vysvětlením se dle tohoto ustanovení rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí smlouvy.

Toto ustanovení jistě sleduje správné cíle, avšak je poněkud neurčité. Problémem je, jaké časové období představuje formulace *v dostatečném předstihu* a dále určení

⁷¹ Bělohávek, A.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie 2012, č. 5, str. 15

⁷² rozsudek Nejvyššího soudu ČR vydaný dne 24. října 2013 pod sp.zn. 23 Cdo 2447/2011

rozsahu informací, které musí podnikatel spotřebiteli poskytnout. A. Bělohlávek⁷³ se domnívá, že by se mělo jednat především o tyto informace:

- rozhodčí řízení je řízení soukromoprávní a nevede se před orgánem veřejné moci,
- rozhodčí nález je přímo vykonatelný exekuční titul,
- je vyloučena možnost věcného přezkumu soudem,
- význam jmenování a výběru rozhodce,
- důsledky soukromoprávního charakteru, např. to, že rozhodci nemají donucovací pravomoc,
- neveřejný charakter rozhodčího řízení,
- hlavní procesní otázky upravuje ZRŘ a
- rozhodnutí ve věci je konečným rozhodnutím.

Autor této práce souhlasí s tím, že veškeré tyto informace by měly být spotřebiteli podnikatelem poskytnuty k tomu, aby byl schopen posoudit veškeré následky, které spotřebiteli přinese podpis rozhodčí smlouvy. Nepochybně však bude na soudní judikatuře, aby v budoucnu určila, při poskytnutí jakých informací je spotřebitel náležitě poučen, jak vyžaduje § 3 odst. 4 ZRŘ. Jediným problematickým bodem poučení dle A. Bělohlávka může být poučení o tom, že rozhodnutí ve věci je konečným rozhodnutím, neboť dle judikatury Nejvyššího soudu České republiky⁷⁴ a Ústavní soud České republiky⁷⁵ dospěly shodně k závěru, že možnost přezkumu rozhodčího nálezu podle § 27 ZRŘ je z důvodu nutnosti poskytnout spotřebiteli v rámci jeho ochrany stejná procesní pravidla, kterými by mohl spotřebitel disponovat v řízení před obecnými soudy, nezbytnou podmínkou pro platnost rozhodčí doložky v případě spotřebitelských sporů. Nejvyšší soud však rovněž vyjádřil i názor, že rozhodčí doložka je platná i bez sjednání

⁷³ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 329

⁷⁴ usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané dne 19. června 2014 pod č.j. 33 Cdo 2124/2012

⁷⁵ nález vydaný Ústavním soudem ČR dne 1. listopadu 2011 pod č.j. II. ÚS 2164/10-1

možnosti přezkumu dle § 27 ZRŘ.⁷⁶ O tomto podrobněji dále v podkapitole 7.4.2. týkající se rozhodčích nálezů.

Důvodová zpráva⁷⁷ v souvislosti s výše uvedeným ustanovením hovoří pouze o tom, že důvodem vzniku tohoto ustanovení byla nízká míra znalostí spotřebitelů o důsledcích, které pro ně může podpis rozhodčí doložky mít, a včasné a úplné informace jakožto základní předpoklad pro kvalifikované rozhodnutí by měly napomoci zlepšení znalosti spotřebitelů.

Novela zákona č. 19/2012 Sb. rovněž k ochraně spotřebitele zavádí v § 3 odst. 5 obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy představující pravdivé, přesné a úplné informace z 6 okruhů uvedených pod písmeny a) až f). Dle důvodové zprávy⁷⁸ je podstatou, aby byly na samostatné listině uvedeny informace, které potřebuje spotřebitel znát k tomu, aby se mohl rozhodnout, zda rozhodčí smlouvu uzavře či nikoliv. Pravdivé, přesné a úplné informace musí rozhodčí smlouva obsahovat o následujících skutečnostech:

a) o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud

Je nezbytné, aby rozhodčí smlouva pro spotřebitelské spory obsahovala informace o tom, který rozhodce či rozhodci budou věc projednávat a rozhodovat, případně způsob určení rozhodce dle § 7 odst. 1 ZRŘ, nebo o tom, že ve věci bude rozhodovat stálý rozhodčí soud dle § 13 odst. 1 ZRŘ.

⁷⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ČR vydaný dne 24. října 2013 pod sp.zn. 23 Cdo 2447/2011

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

b) o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení

Pokud se týká zahájení, mělo by být přinejmenším odkázáno na zákonné ustanovení týkající se zahájení rozhodčího řízení, tj. § 14 odst. 1 ZRŘ. Jestliže má být rozhodčí řízení vedeno před stálým rozhodčím soudem, je na místě, aby rozhodčí smlouva odkazovala na konkrétní ustanovení předpisu stálého rozhodčího soudu, které upravuje způsob zahájení rozhodčího řízení před tímto stálým rozhodčím soudem.⁷⁹ Případně musí rozhodčí smlouva obsahovat dohodu stran o tom, jak má být rozhodčí řízení zahájeno.

Vedení rozhodčího řízení může být upraveno v řádech a statutech stálých rozhodčích soudů a v případě, že je rozhodčí řízení vedeno před stálým rozhodčím soudem je možné na tyto předpisy v rozhodčí smlouvě pouze odkázat v souladu s § 13 odst. 3 ZRŘ. Pokud není rozhodčí řízení vedeno před stálým rozhodčím soudem, bude nezbytné, aby rozhodčí smlouva pro spory ze spotřebitelských smluv obsahovala dohodu stran o vedení řízení dle § 19 odst. 1 ZRŘ nebo, aby byla k rozhodčí smlouvě přiložena pravidla rozhodčího řízení dle § 19 odst. 4 ZRŘ.

c) o odměně rozhodce, předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech o jejich přiznání

Rozhodčí smlouva by měla obsahovat především přesnou výši odměny rozhodce a dále výčet dalších předpokládaných nákladů, které mohou spotřebiteli vzniknout. Další předpokládané náklady vedení řízení však již není možno určit přesnou částkou, neboť před zahájením rozhodčího řízení nelze přesně určit jejich výši. Rozhodčí smlouva by však měla obsahovat výčet všech možných nákladů, které mohou spotřebiteli v průběhu rozhodčího řízení vzniknout, a to ať již se jedná o náklady na svědečné, znalecký posudek či náklady na případné dožádání soudu dle § 20 odst. 2 ZRŘ.⁸⁰

⁷⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 161

⁸⁰ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 162

d) o místě konání rozhodčího řízení

Obecně dle § 17 odst. 1 ZRŘ platí, že je místo rozhodčího řízení určeno dohodou stran, a pokud není určeno dohodou stran, určí jej rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran sporu. Ustanovení § 3 odst. 5 písm. d) ZRŘ představuje speciální úpravu k ustanovení § 17 odst. 1 ZRŘ a dle něj je místo konání rozhodčího řízení obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy pro spory ze spotřebitelských smluv.⁸¹ Místo konání rozhodčího řízení je nutno volit dostatečně určitě a s přihlédnutím k možnostem obou stran sporu, neboť dle judikatury Soudního dvora Evropské unie⁸² může být za určitých okolností považováno určení místa konání rozhodčího řízení za ujednání zneužívajícího charakteru za předpokladu, že bude například místo konání rozhodčího řízení v místě pro spotřebitele neúměrně vzdáleném, a to může mít za následek neplatnost rozhodčí smlouvy. Podobně se vyjádřil rovněž Nejvyšší soud České republiky ve svém stanovisku.⁸³

e) o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli

Před novelou č. 19/2012 Sb. musely být rozhodčí nálezy doručovány dle občanského soudního řádu a nebylo v kompetenci stran upravit způsob doručování rozhodčích nálezů v dohodě o postupu v řízení dle § 19 odst. 1 ZRŘ. Nyní je však dohoda stran o doručování rozhodčího nálezu možná a ustanovení § 3 odst. 5 písm. e) tak doplňuje tuto změnu tím, že zavedlo jako obligatorní náležitost způsob doručování rozhodčího nálezu spotřebiteli.

⁸¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 162

⁸² Rozsudek ESD Mostaza Claro vydaný dne 26.10.2006 pod sp.zn. C-168/05

⁸³ stanovisko Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 9. října 2013 pod sp.zn. Cpnj 200/2011

f) o tom, že pravomocný rozhodčí nález je soudně vykonatelný

Tato skutečnost vyplývá již ze samotného ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ. Jedná se však o tak zásadní informaci, u níž zákonodárce zjevně považoval za žádoucí, aby byla vtělena do samotného textu rozhodčí smlouvy. Tomuto záměru zákonodárce nepochybně nelze nic vytýkat.

Z výše uvedených zákonných požadavků na obsahové náležitosti rozhodčí doložky ze spotřebitelských smluv existuje výjimka obsažena v ustanovení § 3 odst. 6 ZRŘ. Tuto výjimku představuje situace, kdy rozhodčí smlouva svěřuje projednání a rozhodnutí spotřebitelského sporu stálému rozhodčímu soudu. V takovém případě je splněn požadavek kladený na rozhodčí smlouvy v § 3 odst. 5 ZRŘ také odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů vydávané dle § 13 ZRŘ. Ze znění tohoto ustanovení to přímo neplyne, avšak lze dospět k závěru, že odkaz na statuty a řády stálých rozhodčích soudů, které musí být zveřejňovány v obchodním věstníku, bude dostatečný jen tehdy, pokud se statuty a řády vyjadřují ke všem okruhům informací uvedených v § 3 odst. 5 ZRŘ pod všemi písmeny a) až f). Pokud se statuty a řády k nějakému z okruhů informací nevyjadřují, bude nezbytné, aby rozhodčí smlouva pro spory ze spotřebitelských smluv obsahovala rovněž tyto informace.⁸⁴

V relativně nedávné době tedy došlo ke změně právní úpravy rozhodčích doložek pro spory ze spotřebitelských smluv. Dle autora této práce došlo nepochybně k posunu správným směrem. V roce 2010 totiž provedlo Ministerstvo financí České republiky průzkum finanční gramotnosti mezi občany, který byl zveřejněn v médiích,⁸⁵ a jeho závěry byly skutečně alarmující. Dvě třetiny dotázaných totiž uvedly, že nečtou smlouvu, v níž se zavazují k dlouhodobým platbám, v plném rozsahu, a pouze šest procent respondentů uvedlo, že ví, co je to rozhodčí doložka. Z tohoto průzkumu tedy plyne, že lidé se příliš nezdržují čtením smluv a dále, že jejich povědomí o rozhodčím řízení bylo

⁸⁴ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 258

⁸⁵ Znepokojivý průzkum o finanční gramotnosti: většina Čechů nečte smlouvy, [online zdroj]. 13. prosince 2010, dostupný <http://byznys.ihned.cz/c1-48581840-znepokojivy-pruzkum-o-financni-gramotnosti-vetsina-cechu-necte-smlouvy>

či nejspíše stále je minimální či žádná. Je tedy nepochybně správné, že rozhodčí smlouva musí být sjednána na samostatné listině a nikoliv jako součást obchodních podmínek, na něž hlavní smlouva odkazuje. Tím se zamezuje tomu, aby byla rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě uvedena malým písmem v ustanoveních ke konci smlouvy, nebo aby byla skryta v obchodních podmínkách. Dále byla správně zavedena informační povinnost, byť poněkud neurčitě, ale ke zlepšení situace jistě povede. V neposlední řadě je zásadní zavedení obligatorních náležitostí pro rozhodčí smlouvy k řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Pokud tedy podnikatel splní veškeré povinnosti, které na něj klade § 3 ZRŘ, měl by mít spotřebitel veškeré potřebné informace k tomu, aby učinil kvalifikované rozhodnutí, zda rozhodčí smlouvu uzavřít či nikoliv a především bude vědět o tom, že rozhodčí smlouvu uzavírá.

Platné dojednání rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech dle judikatury Ústavního soudu⁸⁶ „*v první řadě předpokládá transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce. Jde-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal.*“ Ústavní soud v tomto nálezu dovodil, že rozhodčí doložky sjednané tak, že má rozhodovat rozhodce, jenž nebyl určen transparentním způsobem, a to jen podle zásad spravedlnosti, a současně je spotřebitel zbaven svého práva podat žalobu k civilnímu soudu, znamenají ve svém důsledku porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Opačný přístup by měl totiž za následek, že by ochrana spotřebitele, jakkoliv by byla kvalitní, nebyla realizovatelná, neboť by se jí spotřebitel nemohl v rámci rozhodčího řízení dovolat.

⁸⁶ náleží vydaný Ústavním soudem ČR dne 1. listopadu 2011 pod č.j. II. ÚS 2164/10-1

6. Rozhodci a rozhodčí soudy

6.1. Rozhodci a přijetí a vzdání se jejich funkce

Rozhodcem může být dle § 4 odst. 1 ZRŘ každý občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Tímto předpisem může být např. zákon. č. 182/1993 Sb., zákon o Ústavním soudu, konkrétně ustanovení § 4 odst. 3, který vylučuje, aby byl rozhodcem soudce Ústavního soudu. Dle ust. § 4 odst. 2 nesplňuje podmínku bezúhonnosti ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen. Zvláštní požadavek na osobu rozhodce poté klade ustanovení dalšího odstavce stejného paragrafu, a to takový, že rozhodce pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv, musí být zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.

Dříve byla v § 4 odst. 2 stanovena způsobilost cizinců pro funkci rozhodce, avšak toto ustanovení bylo zrušeno zákonem o mezinárodním právu soukromém (dále také jako ZMPS) a způsobilost pro osobu rozhodce – cizince je nyní upravena právě v tomto zákoně, konkrétně v § 118. Dle tohoto ustanovení může být rozhodcem i cizinec, který je plně způsobilý k právnímu jednání dle právního řádu státu, jehož je občanem. Postačí však, je-li plně způsobilý k právním úkonům dle českého právního řádu.

Funkce rozhodce je dle § 5 odst. 1 nepovinná a nikdo tedy není povinen přijmout funkci rozhodce. Toto je dáno soukromoprávní povahou rozhodčího řízení.⁸⁷ Když však již rozhodce přijme funkci, je povinen ji vykonávat v souladu se ZRŘ a dalšími předpisy. Zákon vyžaduje, aby přijetí funkce bylo provedeno v písemné formě. Není třeba, aby toto písemné přijetí funkce rozhodce bylo adresováno účastníkovi, který ho jmenoval, ale postačí například, aby bylo písemné prohlášení o přijetí funkce založeno ve spisové

⁸⁷ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 196

dokumentaci a tomuto účastníkovi bylo přijetí funkce oznámeno jinou cestou, například při prvním ústním jednání ve věci.⁸⁸

Je vždy třeba, aby bylo ze strany rozhodce důkladně zváženo, zda je schopen vykonávat tuto funkci řádně po celou dobu trvání rozhodčího řízení. Funkce se může rozhodce dle § 5 odst. 3 ZRŘ vzdát jen ze závažných důvodů či se souhlasem stran. Souhlas strany s odstoupením rozhodce z funkce nemusí být učiněn výslovně, nesmí být však pochyb o projevu vůle této strany sporu. Příkladem takového souhlasu může být jmenování nového rozhodce na místo toho, který o souhlas s odstoupením z funkce požádal.⁸⁹ Ke vzdání se funkce ze závažných důvodů, ke kterému není třeba souhlasu stran sporu, by mělo docházet jen v naprosto výjimečných případech. Za takový závažný důvod je možno považovat například situaci, kdy by si účastníci řízení dohodly v průběhu rozhodčího řízení, že se bude jejich spor rozhodovat dle právního řádu státu, který rozhodce nezná, nebo pokud by se takto dohodli na jazyce, ve kterém má být řízení vedeno, který rozhodce neovládá.⁹⁰

Nejvyšší soud ČR se zabýval osudem rozhodčí smlouvy v situaci, kdy se jediný v rozhodčí smlouvě určený rozhodce vzdá své funkce a dospěl k závěru, že *„jestliže rozhodčí smlouvou se jediný určený rozhodce v průběhu rozhodčího řízení vzdá funkce rozhodce, potom platně sjednaná rozhodčí doložka pozbývá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRŘ jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce.“*⁹¹ Dá se tedy říci, že pokud si strany zvolí v rozhodčí smlouvě k rozhodování jejich sporů jediného konkrétního rozhodce, tak se vystavují nebezpečí, že v případě, kdy se tento rozhodce své funkce vzdá nebo ji nebude moci vykonávat, tak rozhodčí smlouva zanikne a jejich spor bude moci být rozhodován před obecným soudem.

⁸⁸ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 329

⁸⁹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 330

⁹⁰ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 209

⁹¹ srov. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008 se sp.zn. 33 Odo 135/2006

6.2. Povinnost mlčenlivosti

ZRŘ ukládá v § 6 odst. 1 rozhodcům povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce, pokud nebyli této povinnosti zproštěni. Jak již bylo v této práci zmíněno, tak neveřejnost rozhodčího řízení představuje určitou výhodu pro strany sporu a úprava povinnosti mlčenlivosti rozhodců je logickým doplněním neveřejnosti rozhodčího řízení.⁹²

Mezi skutečnosti dle ust. § 6 odst. 1 ZRŘ lze zařadit informace týkající se listin, které jsou součástí spisu rozhodčího řízení, informace obsažené ve výpovědi svědků či prohlášení účastníků řízení nebo jejich právních zástupců při ústním jednání, a to ať již se rozhodčího řízení týkají či nikoliv.⁹³ Z časového hlediska je rozhodce povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech nabytých od přijetí funkce rozhodce až po skončení rozhodčího řízení.

Účastníkům, ani jiným osobám, které se rozhodčího řízení zúčastnily, však nelze zabránit, aby zveřejnily informace o výsledku nebo stavu rozhodčího řízení či informacích z průběhu řízení, ale rozhodci nejsou v důsledku povinnosti mlčenlivosti oprávněni jakkoliv komentovat informace těmito osobami zveřejněné, a to i přesto, že se staly známými i jinak než komisivním chováním rozhodce.⁹⁴

Rozhodce mohou povinnosti mlčenlivosti dle § 6 odst. 2 ZRŘ zprostit strany. V případě, že strany rozhodce povinnosti mlčenlivosti nezprostí, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti z vážných důvodů předseda okresního soudu, ve kterém má rozhodce trvalý pobyt. Pokud nemá rozhodce trvalý pobyt na území České republiky nebo nelze trvalý pobyt zjistit, rozhoduje předseda okresního soudu, ve kterém byl rozhodčí nález vydán, nelze-li zjistit místo vydání rozhodčího nálezu nebo byl-li rozhodčí nález vydán v zahraničí, rozhoduje předseda Okresního soudu pro Prahu 1.

⁹² Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 56

⁹³ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 216

⁹⁴ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 343

Otázkou, která může být spornou, je, zda musí souhlas se zproštěním mlčenlivosti udělit i vedlejší účastník. Luděk Lisse je toho názoru, že povinnosti mlčenlivosti by měla rozhodce zprostit vždy ta osoba, které se daná konkrétní informace týká, tedy i vedlejší účastník.⁹⁵ Rovněž Alexandr J. Bělohlávek je toho názoru, že je nutný souhlas vedlejšího účastníka rozhodčího řízení se zproštěním rozhodce mlčenlivosti, jestliže byl pro řízení připuštěn.⁹⁶ Rovněž autor této práce se domnívá, že vedlejší účastník musí nezbytně poskytnout souhlas se zproštěním mlčenlivosti, jestliže se ho daná informace týká a nelze první větu § 6 odst. 2 ZRŘ vykládat, že jsou to pouze strany, které se zproštěním musí souhlasit.

Zákon nevyžaduje písemnou formu pro zproštění mlčenlivosti, ale ze zřejmých důvodů je žádoucí, aby mělo písemnou formu, nebo aby bylo součástí spisu, např. aby bylo zaprotokolováno při ústním jednání ve věci.⁹⁷

V případě, že se strany neshodnou na zproštění rozhodce povinnosti mlčenlivosti, rozhoduje o jeho zproštění z vážných důvodů předseda okresního soudu dle § 6 odst. 2 ZRŘ. Předně je třeba zdůraznit skutečnost, že je to právě předseda soudu, který o zproštění rozhoduje a nikoliv soud jako takový či jeden z jeho senátů. Předseda senátu, pak může zprostit rozhodce mlčenlivosti pouze z vážných důvodů a bude se tedy jednat pouze o ojedinělé a výjimečné případy. Aktivně legitimován k podání návrhu na zproštění mlčenlivosti je každá osoba, která má na zproštění mlčenlivosti zájem. Taková osoba pak musí prokázat, že se jedná o skutečně vážný důvod, pro který by mělo být o zproštění mlčenlivosti rozhodnuto, a rovněž odůvodnit rozsah takového zproštění.⁹⁸

⁹⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 219

⁹⁶ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 344

⁹⁷ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 345

⁹⁸ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 221

6.3. Jmenování a určení rozhodců

Dle ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ mohou strany v rozhodčí smlouvě buď určit počet a zároveň i osoby rozhodců, nebo stanovit, jak mají být počet i osoby rozhodců určeny. Osoba rozhodce může být určena stranami dohodnutou osobou a rovněž i způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení dle § 19 odst. 4 ZRŘ. Podmínkou pro všechny způsoby stanovení počtu a určení osob rozhodce je, že konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. Tato podmínka stanovená zákonem má praktické odůvodnění, neboť pokud by byl rozhodců sudý počet a obě poloviny rozhodčího senátu by měly na řešení sporu jiný názor, docházelo by k těžko řešitelným situacím, které by mohly mít za následek ohrožení usnášeníškopnosti rozhodčího senátu.⁹⁹

Na osobu rozhodce nejsou kladeny žádné zvláštní požadavky s výjimkou těch uvedených v § 4 ZRŘ a dále požadavku nestrannosti a nezávislosti. Strany si však mohou sjednat konkrétní a objektivní podmínky, které musí rozhodce splňovat. Takovou podmínkou může být například dosažené vzdělání v určitém oboru či jazykové schopnosti.¹⁰⁰ Takové podmínky jistě mají své odůvodnění a najdou své uplatnění i v praxi při uzavírání rozhodčích smluv, byť ve spotřebitelských věcech bude výskyt takových ujednání nepříliš častý.

Ustanovení druhého odstavce § 7 ZRŘ obsahuje navazující ustanovení, které stanovuje postup pro případ, neobsahuje-li rozhodčí smlouva ujednání dle odstavce prvního. V takovém případě jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci poté zvolí předsedajícího rozhodce. Pokud tak neučiní, postupuje se podle § 9 odst. 1, který stanoví, že v situaci, kdy se zvolení rozhodci nemohou shodnout na osobě předsedajícího rozhodce ve lhůtě 30 dní, jmenuje předsedajícího rozhodce soud, pokud se strany nedomluvily jinak. Návrh na jmenování předsedajícího rozhodce pak může podat kterákoliv ze stran či jeden ze zvolených rozhodců. Takový postup však rovněž nebude v praxi příliš častým, neboť tím budou ztraceny výhody rozhodčího řízení, kterými jsou

⁹⁹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 42

¹⁰⁰ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 371

jeho rychlost a vliv stran na konstituování rozhodčího fóra.¹⁰¹ Ve spotřebitelské arbitráži pak půjde o jev ještě méně častý.

Soud jmenuje na návrh jedné ze stran nebo rozhodce dle § 9 odst. 2 ZRŘ nového rozhodce v případě, že se jmenovaný rozhodce vzdá své funkce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat, nedohodly-li se strany jinak.

Dle § 10 ZRŘ přihlíží soud při jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce dle § 9 ZRŘ k jeho předpokladům pro nezávislé a nestranné rozhodování, přičemž § 5 ZRŘ týkající se přijetí a vzdání se funkce rozhodce, platí v takovém případě obdobně. Soud tedy při jmenování rozhodce přihlíží k zákonem stanoveným požadavkům na osobu rozhodce (§ 4 ZRŘ), ale také přihlíží k jeho nestrannosti a jeho nezávislosti.

6.4. Podjatost rozhodce

Osoba rozhodce bývá určena ve většině případů jednou ze stran či oběma stranami. Rozhodce přitom není zástupcem stran, jak tomu je v případě dalších forem alternativního řešení sporů. Rozhodce musí po celou dobu rozhodčího řízení působit jako subjekt, který nemá vlastní zájem na průběhu a výsledku sporu,¹⁰² což souvisí s požadavkem nestrannosti a nezávislosti rozhodce, který představuje jeden ze základních prvků rozhodčího řízení.

Ústavní soud České republiky v jednom ze svých nálezů¹⁰³ rozhodce přiblížil soudcům, když konstatoval, že *„rozhodčí řízení je druhem civilního procesu. Základní rozdíl oproti civilnímu procesu odehrávajícímu se v soudním řízení (tj. v civilním řízení soudním) spočívá ve vymezení toho, kdo plní funkci řídicího a rozhodujícího orgánu. Zatímco v civilním soudním procesu je jím soud, v rozhodčím řízení rozhodce či stálý*

¹⁰¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 239

¹⁰² Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 400

¹⁰³srov. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8. března 2011 se sp.zn. I ÚS 3227/2011

rozhodčí soud (dále též jen "rozhodce"). Pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor se zakládá na shodné vůli sporných stran projevené v rozhodčí smlouvě. Touto procesní dohodou sporné strany derogují (s ohledem na § 106 odst. 1 o. s. ř. pouze podmíněně) pravomoc soudu a zakládají pravomoc rozhodce. Na základě dobrovolného jednání stran tedy rozhodce nahrazuje (státní) soud, který by měl věc jinak projednat a rozhodnout. Dispoziční oprávnění stran však jdou ještě dále a umožňují procesním stranám určovat kupř. takové otázky, jako jsou osoby rozhodců, procesní pravidla, místo konání rozhodčího řízení, ústní či písemný způsob projednání věci, nebo dokonce hlediska, podle nichž má být posouzena věc sama (§ 25 odst. 3 ZRŘ). Rozhodčí řízení vylučuje, aby v téže věci probíhalo paralelně civilní řízení; přiznání účinků pravomocného soudního rozhodnutí rozhodčímu nálezu (§ 28 odst. 2 ZRŘ) rovněž zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté pro opětovné projednání téže věci soudem. Právní řád v souladu se zásadou autonomie vůle svobodně projevenou vůli stran směřující k projednání a rozhodnutí sporu rozhodcem respektuje, a proto soudům umožňuje do rozhodčího řízení zasahovat pouze v těch úzce vymezených případech, které stanoví ZRŘ. To však na druhou stranu neznamena, že by účelem rozhodčího řízení mělo být vyloučení či snížení úrovně ochrany, která by se stranám dostala v civilním řízení soudním; jeho účelem, stejně jako v civilním soudním procesu, je nastolení právního míru mezi stranami. Strany pouze z nějakého důvodu (např. vyšší rychlosti či důvěrnosti projednávaných informací) považují za vhodnější, aby věc byla projednána rozhodcem. Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamena vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.“

Z tohoto konstatování Ústavního soudu České republiky lze dovodit, že nestrannost a nezávislost rozhodců je skutečně, podobně jako je tomu u soudců, stěžejním předpokladem pro rozhodčí řízení. S tímto závěrem Ústavního soudu lze jediné souhlasit. Rozhodčí řízení představuje alternativu k rozhodčímu řízení, v rámci níž rozhodují rozhodci a rozhodčí soudy, které nejsou orgány veřejné moci. Je však nezbytné, aby byla zajištěna taková ochrana stranám sporu, která je poskytována v rámci civilního soudního řízení. Takové míry ochrany by nemohlo být dosaženo bez zajištění nepodjatosti osob, které v rozhodčím řízení rozhodují, tedy rozhodců. Tím spíše, když v rozhodčím řízení

mohou jako jedna ze stran vystupovat spotřebitelé, tj. osoby, jejichž ochrana je předmětem mnoha ustanovení nejen procesních předpisů.

K zajištění nepodjatosti rozhodce slouží v ZRŘ zejména jeho § 8. V jeho prvním odstavci je stanoveno, že je rozhodce vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům existuje důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. Toto ustanovení koncipuje účinek vyloučení od samého počátku. Pokud je tedy zjištěno, že je některá osoba jako rozhodce vyloučená, a přesto byla jmenována a své jmenování přijala, je takové jmenování neúčinné.¹⁰⁴

V druhém odstavci je pak tomu, kdo má být nebo byl určen či jmenován rozhodcem uložena povinnost bez odkladu stranám nebo soudu oznámit veškeré okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro které by byl jako rozhodce vyloučen. Při nesplnění této povinnosti, kdy by po vydání rozhodčího nálezu vyšly najevo takové okolnosti, se může strana, vůči které byl rozhodce podjatý, domáhat zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) ZRŘ.

Pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je podjatost soudce dále rozpracována ve třetím odstavci § 8 ZRŘ. O této úpravě bude tato práce pojednávat až v kapitole 6.6. týkající se rozhodců rozhodujících v rámci rozhodčího řízení spotřebitelské spory.

Na § 8 ZRŘ navazuje § 11 ZRŘ, který stanoví, že již určený či jmenovaný rozhodce je vyloučen z projednání věci, jestliže vyjdou najevo právě okolnosti uvedené v § 8. Za takovéto nastalé situace dochází k vyloučení rozhodce z projednání ex lege, a to aniž by bylo třeba jakéhokoliv úkonu stran, rozhodce či případně zbývajících rozhodců,¹⁰⁵ bylo-li jich určeno či jmenováno více.

¹⁰⁴ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 401

¹⁰⁵ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 58

Od vyloučení rozhodce z projednání věci je třeba rozlišit zánik funkce rozhodce upravený v § 12 ZRŘ. Již jmenovaný nebo určený rozhodce je povinen se vzdát své funkce, jestliže u něj vyšly najevo okolnosti uvedené v § 11 ZRŘ, který odkazuje na § 8 ZRŘ, jež upravuje podjatost soudce. Dá se tedy říci, že vyjdou-li najevo okolnosti, které svědčí o rozhodcově podjatosti, je tento rozhodce povinen se své funkce dle § 12 odst. 1 ZRŘ vzdát. Toto ustanovení je kogentní a není tedy možné se od něj odchýlit v rozhodčí smlouvě, v pravidlech rozhodčího řízení uzavřených dle § 19 odst. 1 ZRŘ, ani v pravidlech rozhodčího řízení sjednaných dle § 19 odst. 4 ZRŘ.¹⁰⁶ Účinky vzdání se funkce nastávají ex nunc.¹⁰⁷

Na případ, kdy se rozhodce v takové situaci nevzdá funkce rozhodce, pamatuje § 12 odst. 2 ZRŘ, který stanoví, že strany mohou dohodnout postup o vyloučení rozhodce a kterákoliv ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodce rozhodl soud. Termín „dohodnout postup při vyloučení rozhodce“ lze vyložit jako možnost stran dohodnout se na ukončení funkce rozhodce s tím, že funkce rozhodce pak zanikne doručením této dohody stran rozhodci.¹⁰⁸ Návrh na vyloučení rozhodce může podat kterákoliv ze stran a to v případech, kdy s ní druhá strana nejedná o postupu při vyloučení rozhodce nebo při takovém jednání mezi stranami dochází ke zbytečným průtahům a v dalších podobných situacích.¹⁰⁹ Z dikce tohoto ustanovení plyne, že k podání návrhu na vyloučení soudce jsou oprávněny pouze strany sporu a nikoliv případní další členové rozhodčího senátu. K podání žaloby může dojít ihned, co se rozhodce ujal funkce a vyšly najevo okolnosti dle § 11 ZRŘ. To znamená, že není třeba, aby bylo zahájeno rozhodčí řízení dle § 14 ZRŘ.¹¹⁰

¹⁰⁶ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 289

¹⁰⁷ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 438

¹⁰⁸ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 291

¹⁰⁹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 61

¹¹⁰ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 292

6.5. Stálé rozhodčí soudy

V souladu s ustanovením § 13 odst. 1 ZRŘ mohou být stálé rozhodčí soudy zřízeny pouze jiným zákonem či tehdy, pokud to jiný zákon výslovně připouští. Znění tohoto ustanovení bylo změněno novelou (zákon č. 19/2012 Sb.). Do té doby zákon stanovoval, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřizovány *na základě zákona*. Takováto formulace způsobovala pochybnosti o tom, zda již samotný ZRŘ neumožňuje, aby byly zřizovány stálé rozhodčí soudy, aniž by byl takový stálý rozhodčí soud zřízen zvláštním zákonem. Zastáncem tohoto názoru byl například JUDr. Luděk Lisse.¹¹¹ Naopak zastáncem opačného názoru, tedy názoru, že ke zřízení stálého rozhodčího soudu je třeba zvláštního zákona, byly například JUDr. Klein a JUDr. Doleček.¹¹² Zákonodárce proto změnil znění ustanovení § 13 odst. 1 ZRŘ na dnešní podobu, aby učinil přítrž pochybnostem, které ohledně výkladu tohoto ustanovení panovaly.

Výhodou stálých rozhodčích soudů je, že mohou, jak stanoví § 13 odst. 2 ZRŘ, vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku. Tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Dále mohou určit způsob řízení a rozhodování a rovněž i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců. Pakliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a nedohodly se jinak, tak dle § 13 odst. 3 ZRŘ platí, že se podrobily předpisům uvedeným v § 13 odst. 2 ZRŘ, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem.

Na tomto místě by bylo vhodné zmínit se o problému souvisejícím právě s problematikou stálých rozhodčích soudů a jejich možností vydávat statuty a řády, který byl v posledních letech velice aktuální. Vyjadřovala se k němu široká odborná veřejnost, obecné soudy se k němu čteně vyjadřovaly ve svých rozhodnutích a částečně vyústil i k novelizaci některých ustanovení.

¹¹¹ Lisse, L.: Postavení stálých rozhodčích soudů [online zdroj]. 24.10.2006, dostupný z <http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-19589950-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu>

¹¹² Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 65

Diskuze byla vzbuzována ohledně tzv. arbitrážních center, tj. subjektů, které nejsou stálými rozhodčími soudy, přesto však poskytují služby v oblasti rozhodčího řízení a týkala se odkazu na pravidla rozhodčího řízení a seznamy rozhodců těchto právnických osob, které nejsou stálými rozhodčími soudy.

Judikatura obecných soudů včetně Nejvyššího soudu ČR byla v zásadě konstantní.¹¹³ Pro příklad si uvedme usnesení Nejvyššího soudu z 31.7.2008 se sp.zn. 32 Cdo 2282/2008, které se v literatuře poměrně často vyskytuje.¹¹⁴ V tomto usnesení Nejvyšší soud konstatuje, že *“strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem.* Nejvyšší soud ČR tedy, jak vyplývá z tohoto jeho rozhodnutí, zastával názor, že je možno platně v rozhodčí smlouvě odkázat na seznam rozhodců a pravidla rozhodčího řízení, která byla vydána i jiným subjektem než je stálý rozhodčí soud. Není proto divu, že Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 28.5.2009 se sp.zn. 31 Cmo 496/2008 vzbudil poměrně vzrušené diskuze u odborné veřejnosti, když dospěl v tomto usnesení k závěru, že *„pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétního způsobu jeho určení, ale jen odkazuje ohledně výběru rozhodce a stanovení pravidel rozhodčího řízení na právnickou osobu, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona a odkazuje na touto právnickou osobou stanovené statuty a řády ke jmenování a výběru rozhodců, jakož i způsobu vedení rozhodčího řízení a stanovení pravidel o nákladech řízení, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná dle § 39 občanského zákoníku pro obcházení zákona.*“ Vrchní soud v Praze tedy ve svém rozhodnutí dospěl ke zcela opačnému závěru než Nejvyšší soud ČR v dříve vydaných rozhodnutích. Nejednotnost názorů na tuto problematiku byla tedy více než zřejmá. V lednu 2010 naznačilo občanskoprávní a obchodněprávní kolegium Nejvyššího soudu ČR zařazením výše

¹¹³ např. Usnesení Nejvyššího soudu se sp.zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31.července 2008, usnesení Nejvyššího soudu se sp.zn. 23 Cdo 5129/2007 ze dne 29 září.2009, nebo rozsudek Krajského soudu v Olomouci se sp.zn. 22 Cm 18/2001 ze dne 30. května 2001

¹¹⁴ např. Hrabánek, D.: K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů“. Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 139

uvedeného usnesení Vrchního soudu v Praze do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, do tzv. zelené sbírky, kam bude sjednocování judikatury týkající se této otázky směřovat. Nicméně i nadále tu proti sobě stála zcela opačná rozhodnutí, což ve svém důsledku vedlo k nekonzistentnímu rozhodování obecných soudů nižších stupňů.¹¹⁵ A rovněž i v rámci odborné veřejnosti měl názor Vrchního soudu v Praze své zastánce,¹¹⁶ ale i odpůrce.¹¹⁷

I nadále tedy bylo potřeba sjednotit rozhodovací praxi soudů. Klíčovým je v tomto směru Sjednocující stanovisko velkého senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. května 2011, v němž Nejvyšší soud ČR dospívá k názoru, že *„pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc (pro tento konkrétní případ), respektive konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti jen odkazuje na rozhodčí řád vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona a to podle § 39 obč. zákona.*

Nebo-li pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logicky odvoditelný úmysl obcházet zákon a o nastavení podmínek vzbuzujících pochybnosti o nestranném a předvídatelném rozhodování. Nelze mít ani za to, že by se účastníci byli dohodli na tom, že by jejich případný spor řešil ad hoc rozhodce, neboť žádný takový rozhodce nebyl v rozhodčí smlouvě přímo uveden, tedy jasným a zákonu odpovídajícím způsobem nebyl stanoven způsob, jak by příslušný rozhodce měl být určen.“

¹¹⁵ Lisse, L., Kohout, M.: Judikatorní kolotoč v rozhodčím řízení aneb tady pomůže jen legislativní změna. 6. října 2011, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/judikatorni-kolotoc-v-rozhodcim-řízení-aneb-tady-pomuze-jen-legislativni-zmena-76838.html>

¹¹⁶ např. Pelikán, R.: Ještě k neplatnosti rozhodčích doložek a k „právním názorům“. Bulletin advokacie. 2010, č. 9, str. 40

¹¹⁷ např. Sokol, T.: Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. Bulletin advokacie. 2010, č. 6, str. 22

Toto rozhodnutí tedy jednoznačně určuje, že jsou to pouze pravidla rozhodčího řízení a seznamy rozhodců stálých rozhodčích soudů, na které lze v rozhodčí smlouvě pouze odkázat, aby byla zachována platnost takové rozhodčí smlouvy. V případě, že bude spor stran projednáván a rozhodnut v rámci rozhodčího řízení zajišťovaného tzv. arbitrážními centry, je třeba, aby byly v rozhodčí smlouvě konkrétně určeni rozhodci, kteří mají spor rozhodnout a mají-li se pro takové rozhodčí řízení použít pravidla arbitrážního centra, je třeba, aby tato pravidla byla vtělena do textu rozhodčí smlouvy nebo, aby tvořila přílohu rozhodčí smlouvy, a není tedy možno na ně pouze odkázat.

V České republice existují tři stálé rozhodčí soudy. Jedná se o Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a.s. a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno:

- Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky – před tímto rozhodčím soudem je možno projednat a rozhodnout spory v plném rozsahu arbitrability sporů dle českého právního řádu, to tedy znamená veškeré spory, které náš právní řád umožňuje svěřit k rozhodování rozhodců dle ustanovení §1 a §2 ZRŘ.¹¹⁸
- Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a.s. – tento rozhodčí soud byl zřízen zákonem č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů. V § 30 odst. 1 tohoto zákona je stanoveno, že burzovní rozhodčí soud zřizuje burzovní komora pro rozhodování sporů z burzovních obchodů uzavřených na burze. O tomto stálém rozhodčím soudu není mnoho informací. Nadále existuje, avšak je nečinný či jen minimálně činný.

¹¹⁸ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 451

- Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno – tento stálý rozhodčí soud je oprávněn projednat a rozhodnout spory z obchodů uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové, jakož i spory z mimoburzovních obchodů z oblasti komodit obchodovaných na těchto burzách.¹¹⁹

Vzhledem ke shora popsanému významu pravidel rozhodčího řízení a seznamů rozhodců a stálých rozhodčích soudů bylo novelou č. 19/2012 Sb. změněno znění a § 13 odst. 1 ZRŘ, jak již bylo zmíněno výše. Rovněž bylo přidáno ustanovení § 13 odst. 4 ZRŘ, které stanoví, že nikdo není oprávněn používat takové označení, které by mohlo vyvolat klamnou představu o tom, že se jedná o stálý rozhodčí soud dle ZRŘ, pokud není k takovému označení oprávněn dle jiného právního předpisu či mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. Podobně se této problematice vyjádřil ještě před zmíněnou novelou Vrchní soud v Praze, když v jednom ze svých rozhodnutí¹²⁰ konstatoval, že „*obchodní společnosti si nemohou zvolit svoji obchodní firmu tak, že bude její součástí slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“, ledaže by byly stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona.*“ Autor této práce se ztotožňuje s názorem Lud'ka Lisseho¹²¹, že po novele bude možné, aby v názvu arbitrážních center (obchodních společností) byla použita slova arbitrážní či rozhodčí, neboť vykonávají činnosti spojené s rozhodčím řízením. Rozhodující tedy bude, zda bude označení arbitrážního centra schopno vyvolat klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud. Bude tak třeba posuzovat každé takové označení jednotlivě.

¹¹⁹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 453

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze vydané dne 22. červenec 2010 pod sp.zn. 7 Cmo 136/2010

¹²¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 145

6.6. Rozhodci ve sporech ze spotřebitelských smluv

ZRŘ klade na osobu rozhodce, který rozhoduje spory ze spotřebitelských smluv zvláštní požadavky. Základním zákonným předpokladem pro takového rozhodce je zápis jeho osoby v seznamu rozhodců vedeným Ministerstvem spravedlnosti, jak stanoví § 4 odst. 3 ZRŘ. Vedení seznamu rozhodců Ministerstva spravedlnosti je upraveno v části páté ZRŘ v § 40a až § 40d. Jedná se o relativně novou úpravu, která byla zakotvena do ZRŘ novelou č. 19/2012 Sb. spolu s dalšími změnami posilujícími postavení spotřebitelů v rámci rozhodčího řízení.

Takové zpřísnění kvalifikačních předpokladů pro výkon funkce rozhodce, který může být určen k rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv, bylo zákonodárcem přijato, zejména z toho důvodu, že běžné rozhodčí řízení je jednoinstanční a jeho výsledkem je vykonatelný rozhodčí nález a stát by měl být garantem důvěryhodnosti osoby rozhodce.¹²²

Podmínky zápisu do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem vnitra jsou vyjmenovány v § 40b odst. 1 ZRŘ. Jedná se o taxativní výčet, který nelze nad rámec zákona rozšiřovat, ani zužovat.¹²³ Do seznamu rozhodců může být dle tohoto ustanovení zapsána fyzická osoba, která:

- je svéprávná (v ZRŘ je stále pojem „způsobilá k právním úkonům“, avšak ten již nekoresponduje s terminologií NOZ)
- je bezúhonná
- získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo a to buď v magisterském studijním programu studiím na vysoké škole v České republice, nebo studiím na vysoké škole v zahraničí, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné vzdělání předchozímu uvedenému vzdělání na základě mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána, anebo pokud takové vzdělání bylo uznáno podle zvláštního právního předpisu, a současně

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

¹²³ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 655

takové vzdělání odpovídá obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v magisterském studijním programu v oboru právo na vysoké škole v České republice

- nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti vyškrtuta ze seznamu rozhodců
- uhradila Ministerstvu spravedlnosti správní poplatek ve výši 5.000,- Kč.

ZRŘ rovněž v § 40b odst. 2 náležitosti žádosti o zápis do seznamu rozhodců a v odst. 3 povinné přílohy této žádosti. Povinnými náležitostmi žádosti jsou jméno, příjmení, místo trvalého pobytu, datum narození a kontaktní adresu rozhodce. Povinnými přílohami pak jsou ověřená kopie dokladu o dosaženém vzdělání, doklad prokazující zaplacení správního poplatku ve výši 5.000,- Kč za zápis do seznamu rozhodců a v případě, že není žadatel občanem České republiky, doloží doklad obdobný výpisu z rejstříku trestů vydaný státem, jehož je žadatel občanem nebo v případě, že tento stát takový doklad nevydává, čestné prohlášení učiněné před příslušným správním nebo soudním orgánem tohoto státu s tím, že takový doklad nesmí být starší než tři měsíce.

Ministerstvo spravedlnosti si dle § 40b odst. 4 ZRŘ za účelem prověření bezúhonnosti vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů, k čemuž dochází elektronicky způsobem umožňujícím dálkový přístup.

V případě, že žadatel splní veškeré zákonem stanovené podmínky, provede Ministerstvo spravedlnosti zápis rozhodce do seznamu rozhodců. Ministerstvo spravedlnosti vydá o zápisu rozhodci zapsanému do seznamu nejpozději do 30 dnů od zápisu osvědčení o zápisu. Nezapsání rozhodce lze napadnout správní žalobou podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, neboť jde o zásah veřejné moci do veřejného subjektivního práva rozhodce být za splnění všech zákonných podmínek zapsán v seznamu rozhodců.¹²⁴

¹²⁴ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 655

Seznam rozhodců je veřejný a každý do něj může nahlížet. Ministerstvo spravedlnosti je povinno v souladu s § 40a odst. 2 ZRŘ zveřejňovat na svých internetových stránkách jméno a příjmení, kontaktní adresu uvedenou rozhodcem, číslo osvědčení, den zápisu do seznamu a den a důvod vyškrtnutí ze seznamu. Seznam rozhodců je konkrétně zveřejněn na internetových stránkách <http://rozhodci.justice.cz/>. Ke dni 2.12.2014 bylo zapsáno do seznamu rozhodců celkem 562 rozhodců.

ZRŘ také v § 40c stanoví důvody a postup při vyškrtnutí rozhodce ze seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti. Pokud se týká důvodů pro vyškrtnutí, tak ZRŘ stanoví tzv. důvody objektivní povahy,¹²⁵ které jsou taxativně vyjmenovány v § 40c odst. 1 a v případě jejich nastoupení dojde k automatickému vyškrtnutí rozhodce ze seznamu. Ministerstvo spravedlnosti tedy bez dalšího vyškrtne rozhodce, který:

- a) zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého
- b) byl pravomocně odsouzený za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen
- c) byl pravomocně zbaven nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům (dle terminologie NOZ se jedná o svéprávnost, které nelze člověka zcela zbavit)
- d) nemůže být rozhodcem podle jiných právních předpisů
- e) podal ministerstvu spravedlnosti písemnou žádost o vyškrtnutí ze seznamu, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena.

Ministerstvo dále může rozhodnout o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud závažně nebo opakovaně porušil povinnosti stanovené ZRŘ. Není povinností Ministerstva spravedlnosti takto rozhodnout, ale jde pouze o oprávnění k vyškrtnutí. Z toho tedy vyplývá, že bude na správním uvážení Ministerstva spravedlnosti, zda rozhodce, který poruší povinnosti stanovené ZRŘ vyškrtne či nikoliv. Ministerstvo spravedlnosti však bude povinno řídit se základními principy činnosti správního orgánu

¹²⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 656

upravené v § 2 zákona č. 500/2004, správní řád,¹²⁶ tj. rozhodovat tak, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem, odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i tak aby při posuzování skutkově shodných případů nedocházelo k nedůvodným rozdílům.¹²⁷ V ZRŘ není stanoveno, co je třeba považovat za závažné porušení povinnosti stanovené tímto zákonem a bude tedy až na praxi a případně i judikatuře, aby vymezila, co je nutno za takové porušení povinnosti považovat a přikročit k vyškrtnutí rozhodce. Dosud Ministerstvo spravedlnosti tohoto svého oprávnění nevyužilo a k vyškrtnutí na základě jeho uvážení dle § 40c odst. 1 ZRŘ prozatím nedošlo.

V tuto chvíli lze tedy pouze uvažovat a diskutovat o tom, při porušení kterých povinností, by bylo vhodné k vyškrtnutí rozhodce přistoupit. Do úvahy mohou přijít například případy porušení mlčenlivosti rozhodce (§ 6 odst. 1 ZRŘ); porušení povinnosti oznámit bez odkladu okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné obavy o podjatosti rozhodce, pro něž by mohl být vyloučen (§ 8 odst. 2 ZRŘ); porušení povinnosti řídit se ve sporech ze spotřebitelských smluv vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele (§ 25 odst. 3 ZRŘ) a další případy porušení povinností stanovených v ZRŘ.¹²⁸

Ministerstvo dále může v souladu s § 40 odst. 3 ZRŘ rozhodnout o dočasném vyškrtnutí rozhodce:

- a) proti kterému bylo zahájeno trestní stíhání. V takovém případě trvá dočasné vyškrtnutí nejdéle do dne následujícího po dni, kdy bude Ministerstvu spravedlnosti doručeno pravomocné rozhodnutí, kterým toto trestní stíhání skončí, nebo
- b) bylo-li zahájeno řízení o jeho způsobilosti k právním úkonům (dle terminologie NOZ svéprávnosti), a to nejdéle do dne následujícího po dni, kdy bude Ministerstvu spravedlnosti doručeno pravomocné rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

¹²⁶ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1238

¹²⁷ § 2 odst. 4 zákona č. 500/2004, správní řád

¹²⁸ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 657

Rovněž i v tomto případě ponechává ZRŘ určitý prostor pro správní uvážení Ministerstva spravedlnosti, avšak vzhledem k tomu, že dočasné uvážení do značné míry závisí na objektivních okolnostech, není tento prostor takový.¹²⁹

O vyškrtnutí ze seznamu rozhodců dle § 40c odst. 1 písm. b) až e) ZRŘ vyrozumí dle § 40c odst. 4 ZRŘ Ministerstvo spravedlnosti do 30 dnů toho, jehož se vyškrtnutí týká. Vyškrtnutí dle druhého odstavce či dočasné vyškrtnutí dle třetího odstavce § 40c ZRŘ zaznamená Ministerstvo spravedlnosti v seznamu rozhodců bez zbytečného odkladu od data nabytí právní moci rozhodnutí o vyškrtnutí nebo dočasném vyškrtnutí a do 30 dnů o této skutečnosti informuje toho, jehož se vyškrtnutí nebo dočasné vyškrtnutí týká.

Vyškrtnutí ze seznamu rozhodců je stejně jako nezapsání do něj zásah do veřejného subjektivního práva, a je tudíž možno se proti němu bránit správní žalobou. Ke dni 2.12.2014 byl jen jeden rozhodce vyškrtnut, a to z důvodu uvedeného v ustanovení § 40c odst. 1 písm. e), tj. na základě podání žádosti o vyškrtnutí ze seznamu rozhodců. Ke stejnému datu byl rovněž jeden rozhodce dočasně vyškrtnut, a to z důvodu zahájení trestního stíhání (§ 40c odst. 3 písm. a) ZRŘ).

ZRŘ klade na osoby rozhodců, kteří mají rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv, specifickou povinnost spočívající ve sdělení stranám sporu ještě před zahájením rozhodčího řízení, zda v posledních třech letech takový rozhodce vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem dosud neskončeného rozhodčího řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran sporu. Tříletá lhůta se dle druhé věty stejného ustanovení, tj. § 8 odst. 3 ZRŘ, počítá ode dne skončení rozhodčího řízení, na které se tato informační povinnost vztahuje, do dne zahájení rozhodčího řízení, ve kterém tato informační povinnost rozhodcům vzniká.

¹²⁹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1240

Toto ustanovení, které bylo do textu ZRŘ přidáno novelou zákona č. 19/2012 Sb. reaguje dle důvodové zprávy¹³⁰ na v praxi se hojně vyskytující situace, kdy jeden rozhodce rozhoduje celou řadu sporů pro větší společnost, která poskytuje služby pro spotřebitele. Takové situace samozřejmě mohou představovat poměrně zásadní důvod pro podjatost rozhodců, neboť lze samozřejmě spatřovat v takových případech určitou ekonomickou závislost rozhodce na té straně sporu, která jej pravidelně zásobuje prací a rozhodce by pak mohl mít určité snahy rozhodovat tendenčně, aby se této straně sporu zavděčil, aby byla s jeho prací spokojená a i nadále si jej vybírala jako rozhodce pro své spory. Proto je toto ustanovení zařazeno do § 8 ZRŘ, který pojednává o podjatosti rozhodců. Spotřebitel má díky tomuto ustanovení možnost dozvědět se o tom, zda rozhodce rozhoduje spory jeho protistrany a může se s ní následně dohodnout na jiném rozhodci. Pokud k dohodě nedojde, může spotřebitel podat návrh na vyloučení podjatého rozhodce ve smyslu § 12 odst. 2 ZRŘ.¹³¹

Je však třeba mít na paměti, že samotná skutečnost, že rozhodce rozhodoval za dané období určitý počet sporů jedné ze stran sporu, která není spotřebitelem, by sama o sobě nejspíše neznamenal automatickou podjatost rozhodce, ale spotřebitel by ji musel v řízení zahájeném na návrh na vyloučení rozhodce dle § 12 odst. 2 ZRŘ věrohodně prokázat.¹³²

V souvislosti s ustanovením § 8 odst. 3 ZRŘ lze upozornit na určitou terminologickou nedůslednost, kdy je toto ustanovení v celém ZRŘ jediným ustanovením, v němž je užito pojmu „účastník“ místo pojmu „strana“.¹³³ Nabízí se tedy otázka, zda je toto ustanovení třeba vykládat tak, že se výše uvedená informační povinnost rozhodců týká i vedlejších účastníků, byť v rozhodčím řízení není jejich účast příliš

¹³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

¹³² Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 261

¹³³ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 418

obvyklá. A. Bělohlávek¹³⁴ dochází k závěru, že toto ustanovení nelze vykládat extenzivně a je tedy nutné jej vykládat tak, že rozhodce má informační povinnost jen vůči stranám sporu a nikoliv účastníkům. Užití pojmu „účastník“ tak lze považovat skutečně jen za terminologickou nedůslednost zákonodárce.

¹³⁴ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 418

7. Průběh rozhodčího řízení

7.1. Zahájení rozhodčího řízení

K zahájení rozhodčího řízení dochází v zásadě stejným způsobem, jak tomu je u řízení vedených před obecnými soudy. Obecně lze říci, že rozhodčí řízení je zahájeno podáním žaloby. Dle ustanovení § 14 odst. 1 ZRŘ je rozhodčí řízení zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo určenému rozhodci nebo předsedajícímu rozhodci. V odstavci druhém je pak upravena situace, kdy není předsedající rozhodce jmenován či určen. V takovém případě se žaloba doručuje kterémukoliv jmenovanému či určenému rozhodci a rozhodčí řízení je zahájeno dnem, kdy je tomuto rozhodci doručena žaloba. Podání žaloby má stejné právní účinky, jako kdyby byla žaloba podána u obecného soudu.

ZRŘ sám neklade na náležitosti žaloby žádné zvláštní nároky a lze tedy s ohledem na ustanovení § 30 OSŘ, podle kterého se na rozhodčí řízení užití přiměřená ustanovení OSŘ (nestanoví-li zákon jinak), dospět k závěru, že žaloba by měla mít náležitosti dle příslušných ustanovení OSŘ. Nepochybně lze rovněž říci, že si strany sporu mohou stanovit zvláštní náležitosti žaloby, a to v souladu s ustanoveními § 19 odst. 1 a odst. 4 ZRŘ. Stejně tak mohou být zvláštní požadavky na náležitosti žaloby kladeny v řádech stálých rozhodčích soudů v souladu s ustanovením § 13 odst. 2 ZRŘ.

Stálý rozhodčí soud či rozhodce, jemuž je žaloba doručována, je v souladu s § 14 odst. 3 ZRŘ povinen na žalobě vyznačit den, kdy mu došla. Den doručení je pochopitelně zásadně důležitý z pohledu promlčení či prekluze práva, které je doručovanou žalobou uplatňováno.

7.2. Zkoumání pravomoci

Rozhodci jsou v souladu s ustanovením § 15 odst. 1 oprávněni (samozřejmě rovněž i povinni) zkoumat svou pravomoc. To v praxi znamená, že přezkoumávají platnost rozhodčí smlouvy, která představuje základ pravomoci rozhodců projednávat a rozhodovat daný spor v rozhodčím řízení.¹³⁵ Dospějí-li pak rozhodci k závěru, že jejich pravomoc není dána podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, rozhodnou o tom usnesením.

Typickým případem, kdy jsou rozhodci dle Alexandera J. Bělohávk¹³⁶ povinni přezkoumávat svou pravomoc jsou spotřebitelské spory.

Rozhodci jsou oprávněni a případně rovněž povinni zabývat se otázkou jejich pravomoci od okamžiku podání žaloby, tj. od zahájení rozhodčího řízení, a musí se touto otázkou zabývat v průběhu celého rozhodčího řízení a v každé jeho fázi, neboť se jedná o jednu ze základních podmínek rozhodčího řízení.¹³⁷

V případě, že má určitý spor projednat a rozhodnout rozhodčí senát, je oprávněn zkoumat pravomoc nikoliv předsedající rozhodce nebo jiný rozhodce, kterému byla doručena žaloba, ale až celý senát rozhodců, a nic na tom nemění ani skutečnost, že účinky zahájení rozhodčího řízení nastaly již doručením žaloby prvním z rozhodců.¹³⁸

Jestliže rozhodci dospějí k závěru, že jejich pravomoc byla dána, nevydávají o tom žádné rozhodnutí, pouze vedou spor dle zákona. Zvláštní rozhodnutí, konkrétně usnesení, vydávají rozhodci jen v případě, že dospějí k závěru, že jejich pravomoc nebyla dána. Přestože zákon nestanoví pro toto usnesení žádné konkrétní náležitosti, bývá v praxi

¹³⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 351

¹³⁶ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 538

¹³⁷ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 539

¹³⁸ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 351

obvyklé, že součástí výrokové části je výrok o nedostatku pravomoci rozhodovat konkrétní právní spor a výrok o tom, že se řízení zastavuje a končí.¹³⁹

Strany sporu mají možnost dle ustanovení § 15 odst. 2 vznést námitku nedostatku pravomoci z důvodu neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že jde o věc, ohledně níž nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, a to nejpozději při prvním úkonu v řízení, který se týká věci samé. Tato lhůta neplatí právě v případě sporů ze spotřebitelských smluv.

Prvním úkonem ve věci samé může být například vyjádření žalované strany k žalobě, na druhé straně dle judikatury Nejvyššího soudu ČR¹⁴⁰ nelze považovat za první úkon ve věci samé kupříkladu žádost o prodloužení lhůty poskytnuté k vyjádření k žalobě.

Obecně platí, že rozhodci nejsou povinni upozorňovat strany na možnost podání námítky nedostatku pravomoci a rovněž tedy ani nejsou povinni upozornit strany na to, kdy takovou námitku nejpozději vznést.¹⁴¹

V zásadě tedy můžeme říct, že rozhodčí řízení lze konat jednak na základě platné rozhodčí smlouvy, ve které strany sjednají pravomoc rozhodčího soudu nebo rozhodce, ale také na základě jakéhosi konkludentního aktu žalované strany, v případě, že tato strana učiní úkon ve věci samé, aniž by namítla nedostatek pravomoci rozhodce z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy,¹⁴² což neplatí, jak již bylo uvedeno výše pro spotřebitelské spory.

¹³⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 353

¹⁴⁰ usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 31. března 2009 pod sp.zn. 23 Cdo 2351/2007

¹⁴¹ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 545

¹⁴² Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 361

V případě, že žalobce uplatní svůj nárok před rozhodci v promlčecí či prekluzivní lhůtě a rozhodci dospějí k závěru, že není jejich pravomoc dána, nebo je rozhodčí nález zrušen, zůstanou dle ustanovení § 16 ZRŘ účinky podané žaloby zachovány, jestliže žalobce podá návrh na pokračování řízení u obecného soudu či jiného příslušného orgánu do 30 dní ode dne doručení rozhodnutí o nedostatku pravomoci nebo o zrušení rozhodčího řízení. Analogicky se použije postup dle tohoto ustanovení i v případě, kdy je žaloba podána u nepřislušného stálého rozhodčího soudu, a to i přesto, že byla rozhodčí smlouva sjednána pro rozhodčí řízení ad hoc.¹⁴³

Jednou z důležitých otázek, kterou je třeba vyřešit v souvislosti s rozhodčím řízením je místo rozhodčího řízení. Dle § 17 ZRŘ se rozhodčí řízení koná v místě dohodnutém stranami. V případě, že není místo určeno dohodou stran sporu, koná se rozhodčí řízení v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran. Otázka místa rozhodčího řízení může mít podstatný vliv mimo jiné na právní účinky rozhodčího nálezu a zejména na možnost jeho zrušení ze strany příslušného soudu.¹⁴⁴

Místem rozhodčího řízení v právním slova smyslu se rozumí domicil konkrétního rozhodčího řízení, tzn. určovatel vazby určitého řízení na konkrétní právní řád v mezinárodním prostoru, a je nutné od něj odlišovat místo jednání, tj. místo, kde konkrétní rozhodčí řízení skutečně probíhá.¹⁴⁵

Místo rozhodčího řízení mohou strany určit již v rozhodčí smlouvě, avšak mohou se dohodnout i mimo rozhodčí smlouvu. Obecně totiž místo rozhodčího řízení nepředstavuje podstatnou náležitost rozhodčí smlouvy s výjimkou sporů ze spotřebitelských smluv. Novelou č. 19/2012 Sb. byl do § 3 přidán pátý odstavec, který stanovuje, že místo rozhodčího řízení jako obligatorní náležitost rozhodčí smlouvy pro spory ze spotřebitelských smluv. Rozhodčí smlouva, na základě které mají být projednány a rozhodnuty spory ze spotřebitelských smluv, musí vždy obsahovat dohodu

¹⁴³ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 600

¹⁴⁴ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 88

¹⁴⁵ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 602

stran o místu konání rozhodčího řízení a nikdy tak nedojde na náhradní způsob určení místa rozhodčího řízení rozhodci.

7.3. Postup v rozhodčím řízení

Pro rozhodčí řízení nejsou v právních předpisech stanovena žádná konkrétní závazná procesní pravidla a je právě na stranách sporu, aby si případná pravidla postupu v rozhodčím řízení stanovily. V případě stanovení pravomoci stálého rozhodčího soudu bude zpravidla postupováno dle pravidel obsažených ve statutech a řádech stálého rozhodčího soudu dle § 13 odst. 2 ZRŘ.

Strany se mohou dle § 19 odst. 1 ZRŘ dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci rozhodčí řízení vést. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami sporu nebo všemi rozhodci. Zákon neklade na dohodu stran ohledně postupu v rozhodčím řízení žádné zvláštní požadavky a dohoda stran o postupu v řízení tak může být uzavřena v rámci rozhodčí smlouvy nebo nezávisle na ní a může být uzavřena před zahájením rozhodčího řízení i po něm.

Strany mohou rovněž v souladu s § 19 odst. 4 ZRŘ určit postup také v pravidlech rozhodčího řízení, která musí být přiložena k rozhodčí smlouvě. To neplatí pro pravidla rozhodčího řízení obsažená v řádech a statutech stálých rozhodčích soudů. Ta, jak už bylo uvedeno výše, nemusí být v rozhodčí smlouvě obsažena a ani k ní nemusí být přiložena. Ustanovení § 19 odst. 4 ZRŘ bylo zakotveno do zákona novelou č. 19/2012 Sb. v návaznosti na Sjednocující stanovisko velkého senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. května 2011 a definitivně stanovuje, že není možno na určitá standardizovaná pravidla rozhodčího řízení, pouze odkázat, ale je nezbytné, aby byla k rozhodčí smlouvě přiložena.

V případě, že strany neuzavřou takovou dohodu o postupu dle § 19 odst. 1 ZRŘ, ani neurčí postup dle § 19 odst. 4 ZRŘ, postupují rozhodci v souladu s § 19 odst. 2 ZRŘ takovým způsobem, který považují za vhodný, a vedou řízení tak, aby byl bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Toto subsidiární ustanovení, které se bude

vztahovat zejména na rozhodčí řízení ad hoc, svěřuje postup rozhodčího řízení plně do rukou rozhodců, kteří jsou v podstatě omezeni pouze kogentní právní úpravou ZRŘ a obecnými zásadami, na kterých rozhodčí řízení spočívá.¹⁴⁶ Lze usoudit, že toto ustanovení se bude vztahovat na rozhodčí řízení ad hoc, neboť postup v institucionalizovaném rozhodčím řízení, tj. rozhodčím řízení vedeným před stálými rozhodčími soudy, bude vždy upraven ve statutech a řádech těchto rozhodčích soudů a rozhodci se budou řídit jimi.

Rozhodci však budou svým způsobem omezeni v postupu v rozhodčím řízení v případě sporů ze spotřebitelských smluv. Rozhodci jsou povinni volit takový postup, aby zajistili odpovídající ochranu spotřebitele jakožto slabší smluvní strany a aby nemohl být jejich postup označen jako znevýhodňující ve vztahu ke spotřebitelům.¹⁴⁷ Toho mohou docílit například prostřednictvím poučovací povinnosti. Ta není v ZRŘ upravena, avšak Ústavní soud České republiky ve své judikatuře¹⁴⁸ konstatoval ve vztahu k poučovací povinnosti v rozhodčím řízení následující: *„Rozhodce nemůže být pouze pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. K dosažení tohoto cíle se v civilním soudním řízení uplatňuje poučovací povinnost soudu; není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu. Poučovací povinnost rozhodce není v rozporu s povahou rozhodčího řízení, resp. jinak řečeno, ani specifika rozhodčího řízení nemohou být argumentem pro závěr, že rozhodce nemusí dbát o předvídatelnost svého rozhodování. ZRŘ poučovací povinnost rozhodce neupravuje, a proto je namístě přiměřeně použít občanského soudního řádu (§ 30 ZRŘ).“* Rozhodce tedy musí postupovat tak, aby rozhodnutí nebylo překvapivé a spotřebitele dle toho poučit.

¹⁴⁶ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 419

¹⁴⁷ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 420

¹⁴⁸ náleží Ústavního soudu ČR vydaný dne 8. března 2011 pod sp.zn. I. ÚS 3227/07 zde převzato z Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 420

Na tomto místě je nutno konstatovat, že i ochrana spotřebitele obecně musí mít své meze a v žádném případě nesmí být pojmána tak, aby byla nebyla bráněna i jeho lehkomyšlnost a neodpovědnost.¹⁴⁹

Obecně v souladu s § 19 odst. 3 ZRŘ platí, že nedohodnou-li se strany jinak, je řízení před rozhodci ústní. Řízení před rozhodci je vždy neveřejné.

Vedle zásady neveřejnosti je další základní zásadou rozhodčího řízení rovnost stran upravená v § 18 ZRŘ, neboť rozhodčí řízení je jedním z druhů civilního procesu.¹⁵⁰ Rovnost stran v řízení znamená, že strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána stejná příležitost k uplatňování jejich práv. Rovností stran je pak třeba rozumět především rovné postavení stran z hlediska procesních práv a povinností a z hlediska poskytované možnosti k jejich uplatnění.¹⁵¹

7.4. Rozhodnutí

V rámci rozhodčího řízení jsou vydávány jen dva druhy rozhodnutí, a to usnesení a rozhodčí nález. Dle § 23 ZRŘ končí a) právní mocí rozhodčího nálezu nebo b) doručením usnesení v případech, kdy se rozhodčí nález nevydává. Podle znění tohoto ustanovení před novelou č. 12/2012 Sb. končilo rozhodčí řízení *vydáním* rozhodčího nálezu popřípadě *vydáním* usnesení v případech, kdy se rozhodčí nález nevydává. Tato na první pohled kosmetická změna měla za následek posílení autonomie stran¹⁵², které si tak mohou dohodnout i postup při doručování rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení. Dle předchozího znění tohoto ustanovení totiž postup při doručování rozhodčích nálezů, popř. usnesení nebylo možno považovat již za postup při rozhodčím řízení a dokonce i

¹⁴⁹ srov. rozsudek nejvyššího soudu ČR vydaný dne 29. června 2010 pod sp.zn. 23 Cdo 1201/2009

¹⁵⁰ srov. nález Ústavního soudu ČR vydaný dne 8. března 2011 pod sp.zn. I. ÚS 3227/07 zde převzato z Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 394.

¹⁵¹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 93

¹⁵² Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 837

v judikatuře Nejvyššího soudu ČR¹⁵³ byla dovozena neplatnost sjednání způsobu doručování rozhodnutí dle § 19 odst. 1 ZRŘ. Touto změnou rovněž bylo postaveno najisto, že usnesení, kterým se zastavuje rozhodčí řízení, nenabývá na rozdíl od rozhodčího nálezu právní moci.¹⁵⁴

7.4.1 Usnesení

Usnesení vydávaná v rozhodčím řízení je možno rozlišovat na taková usnesení, kterými se pouze upravuje řízení a řeší procesní otázky v něm vzniklé, a na usnesení, jimiž se končí rozhodčí řízení.¹⁵⁵

Dle ustanovení § 23 ZRŘ musí být usnesení podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález. Usnesení tedy musí být doručeno všem stranám. V případě, že je žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět před jmenováním rozhodce či ustavením rozhodčího senátu, vydá a podepíše usnesení o zastavení rozhodčího řízení předseda tohoto stálého rozhodčího soudu.

Přímo z ustanovení § 15 odst. 1 ZRŘ pak vyplývá forma usnesení pro rozhodnutí vydaná rozhodci v případě, že v rámci zkoumání své pravomoci dojdou k závěru, že dle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, není jejich pravomoc dána.

Zákon nestanovuje v případě usnesení na rozdíl od rozhodčího řízení žádnou možnost nápravy či zrušení usnesení. Není tedy možné podat žalobu na zrušení usnesení obecným soudem dle § 31 ZRŘ, ani sjednat možnost přezkumu usnesení vydaného v ZRŘ, jak je tomu dle § 27 ZRŘ v případě rozhodčího nálezu.

¹⁵³ viz usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 7. února 2011 pod sp.zn. 20 Cdo 3342/2009 a rozhodnutí Nejvyššího soudu vydané dne 26. dubna 2007 pod sp.zn. 20 Cdo 1592/2006

¹⁵⁴ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 837

¹⁵⁵ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 113

7.4.2. Rozhodčí nález

Rozhodčí nález je rozhodnutím ve věci, kterým dochází ke skončení rozhodčího řízení (což vyplývá z § 23 ZRŘ). Ke skončení rozhodčího řízení dochází okamžikem, kdy rozhodčí nález nabude právní moci.¹⁵⁶ K tomu, aby rozhodčí nález nabyl právní moci, je třeba, aby byl rozhodcem či rozhodčím soudem řádně doručen účastníkům řízení.

Doručování rozhodčího nálezu bylo donedávna jednou z oblastí rozhodčího řízení, na kterou se v souladu ustanovením § 30 ZRŘ použilo ustanovení OSŘ, neboť ZRŘ úpravu doručování rozhodčího nálezu neobsahovalo. Úprava doručování je v OSŘ obsažena v ustanovení § 45, přičemž jako primární způsob doručování je doručení při jednání či jiném soudním úkonu. Pokud není doručeno tímto způsobem, doručuje soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Avšak rozhodci ani rozhodčí soudy nejsou orgány veřejné moci, a tak vyvstala otázka, zda se pro doručování v rámci rozhodčího řízení uplatní § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o doručování dokumentů orgánů veřejné moci prostřednictvím datové schránky. K otázce doručování datovou schránkou se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení vydaném dne 19.3.2014 pod sp.zn. 26 Cdo 282/2014, ve kterém uzavřel, že „*rozhodce sice doručuje rozhodčí nález způsoby uvedenými v § 45 o. s. ř. v tam stanoveném pořadí, k doručování prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky adresáta však může přistoupit jen tehdy, pokud o to tento adresát požádal. Není-li takové žádosti, tento způsob doručení se v rozhodčím řízení neuplatní.*“ V důsledku toho tedy bylo nutné, aby bylo doručováno na jinou adresu, nebyla-li žádost adresáta o doručení do datové schránky.

Jak již bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud České republiky dříve ve své judikatuře¹⁵⁷ vyjádřil názor, že do procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran, popř. rozhodců, nespadá otázka doručování rozhodnutí, a to s odůvodněním, že strany mohou disponovat pravidly postupu v rozhodčím řízení od jeho zahájení do jeho skončení. V době, kdy byla tato judikatura vydávána, totiž končilo rozhodčí řízení dle v té době platného znění ZRŘ vydáním rozhodčího nálezu. V současné době však, jak již

¹⁵⁶ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 114

¹⁵⁷ např. usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané dne 26. dubna 2007 pod sp.zn. 20 Cdo 1592/2006 či . usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané dne 28. května 2009 pod sp.zn. 20 Cdo 2103/2007

bylo uvedeno, končí rozhodčí řízení až nabytím právní moci rozhodčího nálezu (případně doručením usnesení). Navíc dle znění § 3 odst. 5 písm. e) je obligatorní náležitostí rozhodčí doložky pro spory ze spotřebitelských smluv uvedení způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli. Z těchto změn se dá vysledovat záměr zákonodárce, aby určení postupu pravidel pro doručování rozhodčího nálezu (popř. i usnesení) bylo v dispozici stran.

Nově je rovněž obsažena úprava doručování přímo v ZRŘ, konkrétně v ustanovení nového § 19a, který stanovuje, že rozhodnutí (popř. jiné písemnosti) jsou doručována přednostně do datové schránky. Není-li takové doručení možné, doručí rozhodce či rozhodčí na elektronickou adresu, kterou adresát sdělil rozhodci či ji má jako doručovací uvedenu v rozhodčí smlouvě. Není-li ani doručení na jinou elektronickou adresu možné, doručí rozhodce rozhodnutí na jinou adresu sdělenou adresátem či adresu uvedenou jako doručovací adresu adresáta.

Lze tedy shrnout, že v současné době probíhá doručování rozhodnutí a dalších písemností dle úpravy obsažené v ZRŘ, přičemž doručování do datové schránky je nejen možným, ale zákonem preferovaným způsobem doručování. Rovněž lze konstatovat, že úprava postupu při doručování v rozhodčím řízení je v současné době v dispozici stran. Zákonná úprava doručování se tedy uplatní jen tehdy, pokud strany sporu nevyužijí svého práva upravit způsob doručování odchylně. Způsob doručování musí navíc být vždy pod sankcí neplatnosti obsažen v rozhodčí smlouvě pro spory ze spotřebitelských smluv.

V souladu s ustanovením § 25 odst. 1 ZRŘ musí být rozhodčí nález usnesen většinou rozhodců, alespoň většinou rozhodců podepsán a musí být vyhotoven písemně. Většina rozhodců se počítá z jejich celkového počtu, což zdůvodňuje již výše uvedený zákonný požadavek, že počet rozhodců musí být vždy lichý. Z formulace, že musí být rozhodčí nález podepsán alespoň většinou rozhodců pak lze dovodit, že rozhodce, který s vydaným rozhodčím nálezem nesouhlasí, není povinen rozhodčí nález podepsat.

Rozhodčí nález by měl z formálního i obsahového hlediska obsahovat:¹⁵⁸

- označení rozhodce nebo název stálého rozhodčího soudu a jména rozhodců, kteří byli členy rozhodčího senátu, který ve věci rozhodoval,
- označení stran a případně dalších účastníků rozhodčího řízení,
- popis předmětu sporu a vylíčení rozhodných okolností sporu,
- výrokovou část – rozhodnutí o žalobě a náhradě nákladů řízení, výroková část musí být určitá a musí se vypořádat s veškerými nároky uplatněnými v rozhodčím řízení, a to at' byly tyto nároky uplatněny stranou žalující či žalovanou,¹⁵⁹
- odůvodnění rozhodčího nálezu – s výjimkou případu, kdy se strany dohodnou, že odůvodnění není třeba (§ 25 odst. 2 ZRŘ), odůvodnění je však nezbytnou náležitostí v případě spotřebitelských sporů,
- poučení v případě, že se strany dohodly na přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci dle § 27 ZRŘ, v případě spotřebitelských sporů musí rozhodčí nález obsahovat vždy poučení o možnosti podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 ZRŘ,
- místo a datum vydání rozhodčího nálezu.

V rozhodčím řízení se můžeme, přestože zákon hovoří pouze o rozhodčím nálezu, setkat s částečným a mezitímním rozhodčím nálezem. Mezitímní rozhodčí nález se vydává v situaci, kdy je pro rozhodce i strany účelné vyřešit nejdříve otázku, zda je uplatňovaný nárok vůbec opodstatněný, a teprve následně případně projednat jeho výši.¹⁶⁰ Částečný rozhodčí nález se typicky vydává v případech, kdy je uplatňováno více nároků a rozhodci rozhodnou nejprve o jednom (či některých) z nich.¹⁶¹

¹⁵⁸ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 472

¹⁵⁹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 115

¹⁶⁰ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, str. 138

¹⁶¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 467

Případné chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, které se objeví v rozhodčím nález, opraví dle § 26 ZRŘ rozhodci nebo stálý rozhodčí soud kdykoliv na žádost kterékoliv ze stran. Oprava tohoto druhu musí být usnesena, podepsána a doručena tak, jak je tomu v případě rozhodčího nález. Tato povinnost rozhodců patří mezi jednu z takzvaných přetrvávajících povinností rozhodců, tj. povinností rozhodců, které existují i po skončení rozhodčího řízení a tedy po zániku jejich funkce.¹⁶² V případě, že není chyba v rozhodčím nález opravena, tak to neznamena, že se jedná o důvod ke zrušení rozhodčího nález. Ovšem za předpokladu, že takovou chybu lze podřadit pod „chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti“. Tento závěr lze dovodit z judikatury nejvyššího soudu.¹⁶³

Ustanovení § 27 ZRŘ poskytuje stranám sporu možnost dohodnout v rozhodčí smlouvě, že může být rozhodčí nález k žádosti některé ze stran, případně obou, přezkoumán jinými rozhodci. V případě, že strany nedohodnou v rozhodčí smlouvě odlišně, musí být žádost o přezkoumání rozhodčího nález doručen druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání rozhodčí nález doručen. Na přezkoumání rozhodčího nález se vztahují ustanovení ZRŘ, neboť se jedná o součást rozhodčího řízení. Toto ustanovení narušuje jeden z charakteristických rysů rozhodčího řízení, tedy jednoinstančnost. Ta úzce souvisí s jednou vlastností rozhodčího řízení, která je považována za jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení a tou je rychlost rozhodčího řízení. Přezkoumání rozhodčího řízení představuje jakousi analogii k dvouinstančnímu řízení před obecnými soudy, avšak na rozdíl od řízení před obecnými soudy nemá v rozhodčím řízení druhá instance možnost vrátit věc k novému projednání původním rozhodcům.¹⁶⁴ Obecně představuje možnost přezkoumání posílení autonomie stran sporu a zároveň posiluje další z výhod rozhodčího řízení – flexibilitu. Je v zásadě pouze na vůli stran, jak přezkoumání rozhodčího nález v rozhodčí smlouvě upraví.¹⁶⁵ V praxi je však

¹⁶² Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 980

¹⁶³ usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydaný dne 17. prosince 2008 pod sp.zn. 32 Cdo 1452/2008

¹⁶⁴ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 986

¹⁶⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 525

tato možnost využívána zřídka. ¹⁶⁶ Rozhodčí nálezy, který nelze přezkoumat podle § 27 ZRŘ nebo marně uplynula lhůta k jeho přezkoumání, nabyde právní moci dnem doručení a je soudně vykonatelný.

Nejvyšší soud České republiky ve své nedávné judikatuře, ¹⁶⁷ dospěl k závěru, že *možnost přezkoumat rozhodčí nálezy jinými rozhodci (§ 27 ZRŘ) je v podmínkách spotřebitelských smluv atributem spravedlivého procesu, a proto absence nebo přímo vyloučení této možnosti spotřebitele zakládá neplatnost rozhodčí doložky pro rozpor s § 56 obč. zák. (pozn. autora nyní upraveno v § 1814 NOZ). Ve smyslu ochrany spotřebitele podle § 52 a §56 lze totiž (pozn. autora nyní dle úpravy ochrany spotřebitele v NOZ) lze totiž ujednání o rozhodčí doložce ve spotřebitelské smlouvě připustit pouze za předpokladu, že podmínky procesního charakteru účastníkům garantují spravedlivé řízení a rovné zacházení, což ve vztahu spotřebitel – podnikatel znamená zvýšenou ochranu slabší strany, tj. spotřebitele. Rozhodčí řízení musí v takovém případě zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva). Ke stejnému závěru došel již dříve ve svém nálezu vydaném dne 1.11.2011 pod č.j. II. ÚS 2164/10-1 Ústavní soud České republiky. Na základě těchto judikátů by bylo možné konstatovat, že možnost přezkumu jinými rozhodci tak, jak to umožňuje § 27 ZRŘ je nutnou podmínkou k tomu, aby bylo možno považovat rozhodčí doložku uzavřenou pro spotřebitelské spory za platnou, neboť je z důvodu ochrany spotřebitele nezbytné, aby byl v rozhodčím řízení pro spotřebitele zachován minimální standard, který nabízí i řízení před obecnými soudy. Naproti tomu však Nejvyšší soud České republiky ve své rozsudku vydaném dne 24.10.2013 pod sp.zn. 23 Cdo 2447/2011, ve kterém se rovněž zabýval platností rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách a její nepřiměřenosti, vyjádřil názor, že „co se týče nemožnosti přezkumu rozhodčího nálezu, zákon o rozhodčím řízení, ve znění účinném v době sjednání posuzované rozhodčí doložky, připouští přezkum rozhodčího nálezu ve věci samé pouze v případech, kdy si strany možnost přezkumu*

¹⁶⁶ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 986

¹⁶⁷ usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané dne 19. června 2014 pod č.j. 33 Cdo 2124/2012

ujednaly, což se v posuzovaném případě nestalo. Jde o charakteristický rys rozhodčího řízení a další z prvků zaručující rychlost řízení, tedy jeden z cílů tohoto alternativního řízení k řízení soudnímu. Zrychlení řízení slouží oběma stranám rozhodčí doložky, neboť ty pak mají dříve autoritativně zjištěnu svoji právní pozici. Nelze tedy než uzavřít, že ani tato skutečnost neznamenalala k újmě spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.“ Přestože autor této práce nesouhlasí s tvrzením, že zrychlení řízení slouží oběma stranám, neboť v praxi to bude ve většině případů právě podnikatel, pro kterého je rychlost řízení výhodou, přiklání se k názoru, že nesjednání možnosti přezkumu rozhodčího nálezu by samo o sobě nemělo znamenat neplatnost rozhodčí doložky. Jestliže je prokázáno, že byla rozhodčí doložka individuálně sjednána, a spotřebitel byl poučen o tom, že rozhodnutí ve věci je konečné, nemělo by být zasahováno do autonomie vůle smluvních stran v soukromoprávním vztahu a rozhodčí doložka by měla být považována za platnou i bez možnosti sjednání přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci dle ustanovení § 27 ZRŘ.

Další z výše zmíněných přetrvávajících povinností rozhodců je archivace rozhodčích nálezů dle § 29 ZRŘ.¹⁶⁸ Dle prvního odstavce § 29 ZRŘ jsou stálé rozhodčí soudy povinny uschovat rozhodčí nálezy opatřené doložkou právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení po dobu 20 let ode dne právní moci. Rozhodci jsou podle druhého odstavce povinni do 30 dnů od právní moci rozhodčího nálezu předat tento rozhodčí nález a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu byl rozhodčí nález vydán. Pokud byl rozhodčí nález vydán mimo území ČR, do úschovy se nepředává. Za „všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení“ je nutno považovat nejen podání stran a jejich přílohy, ale veškeré listiny, které jsou součástí spisu, tj. protokoly o ústních jednáních, znalecké posudky, doručky a procesní úkony rozhodců.¹⁶⁹ Strany přitom mohou dle třetího odstavce do archivovaných spisů nahlížet a pořizovat z nich výpisy a opisy. Důkaz listinou či obsahem

¹⁶⁸ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 981

¹⁶⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 547

listiny, která je předmětem archivace může mít zásadní význam pro případné zrušení rozhodčího nálezů soudem.¹⁷⁰

7.5. Výkon rozhodčího nálezů

Jak již bylo uvedeno výše, výsledkem rozhodčího řízení je vydání rozhodnutí závazného pro obě strany. Rozhodčí nález, který představuje rozhodnutí ve věci samé, nabývá dle ustanovení § 28 odst. 2 ZRŘ, v případě, že není sjednána možnost přezkumu dle § 27 ZRŘ nebo pokud uplynula lhůta k podání žádosti o jeho přezkoumání dle § 27 ZRŘ, právní moci dnem doručení a je soudně vykonatelný. Pravomocný rozhodčí nález je tedy exekučním titulem, což znamená, že práva jím přiznaná je lze uspokojit i proti vůli povinné osoby.¹⁷¹

K výkonu rozhodčích nálezů dochází stejně jako v případě vykonatelného soudního rozhodnutí buď v rámci výkonu rozhodnutí jako činnosti soudů dle OSŘ, anebo exekuce vykonávané soudními exekutory dle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Oba tyto procesy jsou si velmi podobné a směřují ke stejnému cíli, avšak přesto je třeba je rozlišovat,¹⁷² neboť mají každý svá specifika. Výkon rozhodčího nálezů probíhá v zásadě identicky jako výkon soudního rozhodnutí.

Nejvyšší soud České republiky v jednom ze svých rozsudků¹⁷³ konstatoval, že byl-li rozhodce určen právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a nemůže-li být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování, pak tento rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, podle něhož by mohla být nařízena exekuce, jelikož rozhodce určený

¹⁷⁰ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1037

¹⁷¹ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 152

¹⁷² Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. 6. aktualizované vydání, doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde Praha, a.s., 2011, str. 475

¹⁷³ usnesení vydané Nejvyšším soudem dne 10. července 2013 pod č.j. 31 Cdo 958/2012

na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky neměl k vydání rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc. Byla-li již exekuce v takovém případě přesto nařízena, resp. zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stádiu pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavit. ZRŘ nikterak nevylučuje, aby byla pravomoc rozhodce zkoumána i v rámci exekučního řízení. V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu České republiky¹⁷⁴ je rovněž lhostejné, zda povinný v exekučním řízení neexistenci rozhodčí doložky nenamítal.

7.5.1. Uznávání tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí a zahraničních v ČR

Pro uznávání rozhodčích nálezů obecně je zásadní znění mezinárodních smluv, které přeshraniční uznávání rozhodčích nálezů upravují. Nejdůležitější je Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů uzavřená roku 1958 v New Yorku, která bývá označována jako Newyorská úmluva. Smluvními stranami New Yorkské úmluvy je většina států světa včetně České republiky.

Předpokladem pro to, aby mohl být tuzemský rozhodčí nález uznán v zahraničí, je, aby byl stát, ve kterém má být rozhodčí nález uznán, smluvní stranou New Yorkské úmluvy nebo jiné obdobné mezinárodní smlouvy. Následně je nezbytné, aby tento stát rozhodčí nález uznal, což učiní v případě, že splňuje rozhodčí smlouva, na jejímž základě byl rozhodčí nález vydán, požadavky, které na ni klade mezinárodní smlouva. K tomu je nezbytné, aby oprávněný předložil příslušnému orgánu daného státu rozhodčí nález i rozhodčí smlouvu v originále či úředně ověřené kopii a přeložené do jazyka státu, kde má být rozhodčí nález uznán.¹⁷⁵ Příslušný orgán prostuduje rozhodčí smlouvu a rozhodčí nález a rozhodčí nález uzná, pokud neshledá, že jsou dány důvody pro odepření stanovené New Yorkskou úmluvou. Mezi takové důvody patří situace, kdy strany byly nezpůsobilé k jednání; nebo rozhodčí smlouva není platná podle práva, jemuž strany dohodu

¹⁷⁴ usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 28. července 2011 pod sp.zn. 20 Cdo 2227/2011

¹⁷⁵ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 158

podrobily; strana nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla uplatnit své požadavky; nález se týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který přesahuje dosah smlouvy o rozhodci; složení rozhodčího soudu neodpovídá ujednání stran; a pokud se nález nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo jeho výkon byl odložen.¹⁷⁶

Zrcadlově obrácený proces při uznávání zahraničních rozhodčích nálezů v České republice probíhá obdobně. Úprava uznávání zahraničních rozhodčích nálezů je obsažena v zákonu o mezinárodním právu soukromém. V § 120 ZMPS je stanoveno, že rozhodčí nález vydaný cizím státem bude uznán a vykonán jako český rozhodčí nález v případě, že je zaručena vzájemnost. Ta se považuje za zaručenou také tehdy, když cizí stát prohlašuje všeobecně cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti. Oprávněný z rozhodčího nálezu musí rovněž předložit příslušnému soudu stejné rovněž přeložené dokumenty. Příslušným soudem, který uznává zahraniční rozhodčí nález, je soud, v jehož obvodu má povinný soud sídlo, majetek a podobně.¹⁷⁷ Ustanovení § 121 ZMPS obsahuje případy, kdy bude uznání rozhodčího nálezu vydaného cizím státem odepřeno. Jedná se o situaci, kdy:

- a) není rozhodčí nález ve státě, ve kterém byl vydán, pravomocný či vykonatelný,
- b) byl rozhodčí nález zrušen ve státě, ve kterém byl vydán nebo podle jehož právního řádu byl vydán,
- c) je rozhodčí nález stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem, nebo
- d) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.

¹⁷⁶ Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodnutí a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)

¹⁷⁷ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 160

K uznání cizího rozhodčího nálezů nedochází zvláštním samostatným rozhodnutím, ale v souladu s § 122 odst. 1 ZMPS dochází k uznání cizího rozhodčího nálezů tím, že se k němu při zachování podmínek uvedených v § 120 a § 121 ZMPS přihlédne, jako by šlo o český rozhodčí nález.

Rozhodnutí o výkonu cizího rozhodčího nálezů musí být dle ustanovení § 122 ZMPS příslušným českým soudem řádně odůvodněno.

8. Zastavení výkonu rozhodčího nálezu

Zastavení výkonu rozhodčího řízení upravené v § 35 ZRŘ představuje způsob ochrany proti rozhodčímu nálezu, kdy ten, proti komu byl výkon pravomocného rozhodčího nálezu nařízen, může z určitých důvodů po nabytí právní moci rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodčího nálezu podat návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu.

I když jedna ze stran nepodala návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem dle § 31 ZRŘ a byl proti ní nařízen výkon rozhodčího nálezu dle § 35 odst. 1 ZRŘ bez ohledu na lhůtu stanovenou v § 32 odst. 1 ZRŘ (jedná se o tříměsíční lhůtu k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu) kromě obecných důvodů uvedených v § 268 OSŘ rovněž z důvodů uvedených právě v ustanovení § 35 odst. 1 ZRŘ.

Dle § 268 OSŘ je výkon rozhodnutí zastaven, jestliže a) byl nařízen, ačkoli se rozhodnutí dosud nestalo vykonatelným, b) rozhodnutí, které je podkladem výkonu, bylo po nařízení výkonu zrušeno nebo se stalo neúčinným, c) zastavení výkonu rozhodnutí navrhl ten, kdo navrhl jeho nařízení, d) výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a 322 OSŘ vyloučeny, e) průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ani ke krytí jeho nákladů, f) bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267 OSŘ), g) po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden; bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude výkon rozhodnutí zastaven i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku, h) výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

Důvody k zastavení rozhodčího řízení speciálně stanovené pro rozhodčí řízení v § 35 odst. 1 ZRŘ jsou následující:

a) rozhodčí nález je stížen vadou dle § 31 písm. a), d) nebo f) ZRŘ – jednotlivé důvody ke zrušení rozhodčího nálezu budou popsány v kapitole 9. této práce. Stručně tedy jen předestřeme, že se jedná o důvody, kdy a) byl rozhodčí nález vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou smlouvu, d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců a f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému.

b) jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudu. Důvodová zpráva¹⁷⁸ hovoří o tom, že tento důvod byl přidán, aby byla zachována soulad s rozhodovací praxí Soudního dvora EU, přičemž odkazuje na rozhodnutí C-168/05 Mostaza Claro a rozhodnutí C-40/08 Asturcom.

c) strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v rozhodčím řízení zastoupena, ani nebylo její jednání dodatečně schváleno.

d) ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem jedné ze stran nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k takovému jednání zmocněn a toto jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.

Důvody uvedené pod písm. c) a d) jde subsumovat pod důvod ke zrušení rozhodčího nálezu uvedený § 31 písm. e) ZRŘ¹⁷⁹, neboť ani v jednom z těchto důvodů nebyla straně poskytnuta věc před rozhodci projednat, tj. dostatečně účinně bránit svá práva a oprávněné zájmy v rozhodčím řízení,¹⁸⁰ což je v přímém rozporu s § 18 ZRŘ.

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 642

¹⁸⁰ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1205,

Pokud je podán návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu, soud provádějící výkon rozhodčího nálezu dle § 35 odst. 2 ZRŘ přeruší řízení o výkonu rozhodnutí a uloží povinnému, aby ve lhůtě 30 dní podal návrh na zrušení rozhodčího nálezu u příslušného soudu. V případě, že tak povinný ve lhůtě neučiní, pokračuje soud v řízení o výkonu rozhodčího nálezu. Ze znění ustanovení § 35 odst. 2 je zřejmé, že soud provádějící výkon rozhodčího nálezu jednak nikdy nepřezkoumává rozhodčí nález, ale ani nezkoumají, zda došlo k nastoupení důvodu ke zrušení rozhodčího nálezu dle §31 ZRŘ.¹⁸¹ Rovněž z judikatury Nejvyššího soudu České republiky¹⁸² je možné dovodit závěr, že důvody ke zrušení rozhodčího nálezu zkoumá vždy jen nalézací soud a nikoliv soud exekuční.

Pokud soud zruší rozhodčí nález, mohou strany postupovat obdobně dle § 34. To znamená, že strany mohou buď podat návrh, aby věc projednal a rozhodnul soud, který rozhodčí nález zrušil, anebo mohou učinit kroky, které povedou k novému projednání a rozhodnutí v rozhodčím řízení.

¹⁸¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 642

¹⁸² např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 31. července 2008 pod sp.zn. 20 Cdo 1940/2008 nebo usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydané dne 17. března 2010 pod sp.zn. 20 Cdo 636/2008

9. Zrušení rozhodčího nálezu

Institut zrušení rozhodčího nálezu soudem upravený v § 31 ZRŘ nepředstavuje řádný ani mimořádný opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu.¹⁸³ Jak již bylo uvedeno výše, je rozhodčí řízení řízením jednoinstančním pouze s výjimkou případů, kdy si stany domluví v souladu s § 27 ZRŘ, že rozhodčí nález může být přezkoumán jinými rozhodci na žádost jedné či obou stran.

V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR¹⁸⁴ je třeba považovat ustanovení § 31 ZRŘ za kogentní ustanovení, které obsahuje taxativní výčet důvodů, pro které může obecný soud rozhodčí nález zrušit. Z toho tedy vyplývá, že si strany nemohou v rozhodčí smlouvě nebo v jiné dohodě stanovit, že lze rozhodčí nález zrušit z jiného důvodu, než který je uveden právě v § 31 ZRŘ.

V rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu nedochází k meritornímu přezkumu rozhodčího nálezu s výjimkou novelou č. 19/2012 Sb. přidaným důvodem uvedeným pod písmenem g), dle kterého lze rozhodčí nález zrušit v případě, kdy byl rozhodován spor ze spotřebitelské smlouvy a rozhodce či stálý rozhodčí soud rozhodl v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Důvod, proč nelze přezkoumávat rozhodčí nález vždy meritorně, je třeba spatřovat v tom, že rozhodčí řízení je jednou z ústavních alternativ soudního řízení představující naplnění práva domáhat se svého práva před soudem nebo jiným orgánem, jak je uvedeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a nelze tedy soudní a rozhodčí řízení směřovat, neboť se jedná o dvě v zásadě nezávislé soustavy.¹⁸⁵

¹⁸³ srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky vydaný dne 30. října 2010 pod sp.zn. 33 Cdo 2675/2007

¹⁸⁴ usnesení Nejvyššího soudu České republiky vydaného dne 17. prosince 2008 pod sp.zn. 32 Cdo 1452/2007

¹⁸⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 561

Důvody, pro které lze zrušit rozhodčí nález jsou následující:

a) rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu

Tento důvod dopadá na případy nedostatku arbitrability, tj. na spory, které nejsou tzv. arbitrabilní. O tom, co je to arbitrabilita a které spory je možno považovat za arbitrabilní bylo, bylo pojednáno v podkapitole 4.2 této práce.

Pokud je rozhodčí nález vydán ve věci, která nemůže být před rozhodci projednána a rozhodnuta, by bylo možné takový rozhodčí nález považovat za nicotný akt bez prvních účinků. Avšak z důvodu právní jistoty a s ohledem na to, že i takový nicotný rozhodčí nález by mohl posloužit k nedobrovolnému vynucování neplatně uložené povinnosti, je třeba takový rozhodčí nález napadnout tak, jakoby se o rozhodčí nález jednalo.¹⁸⁶

O zrušení rozhodčího nálezu z tohoto důvodu rozhodne soud z úřední povinnosti, pokud dojde k závěru, že spor není arbitrabilní.¹⁸⁷

b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje

Tento důvod postihuje, stejně jako předchozí důvod, neplatnost rozhodčí smlouvy, avšak tentokrát z jiného důvodu než je nedostatek arbitrability. Neplatnost rozhodčí smlouvy může být způsobena z mnoha různých příčin, například zejména nedodržení písemné formy.¹⁸⁸ Dále postihuje situace, kdy byla rozhodčí smlouva stranami následně zrušena, ale přesto byl spor rozhodnut v rámci rozhodčího řízení na základě zrušené rozhodčí smlouvy. Soud může rozhodčí nález rovněž zrušit v případě, že se rozhodčí smlouva nevztahuje na rozhodčím nálezem rozhodnutou věc.

¹⁸⁶ Klein, B., Doleček, M.: *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 133

¹⁸⁷ Běl Lisse, L., *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 566

¹⁸⁸ Pohl, T.: *K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem*, *Právní Fórum*, 2008, č. 4, str. 158

c) ve věci rozhodoval rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování nebo neměl způsobilost být rozhodcem

Tento důvod se vztahuje na situaci, kdy se na rozhodování věci v rámci rozhodčího řízení podílel rozhodce, který nebyl v rozhodčí smlouvě, ani jinak povolán k jejímu rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Typicky půjde o případ, kdy ve spotřebitelských věcech by rozhodoval rozhodce, který nemá vysokoškolské právnické vzdělání nebo není zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.¹⁸⁹

Vzhledem ke zcela zásadnímu vlivu rozhodců na konečné rozhodnutí, a to nejen v rámci samotného rozhodovacího procesu (hlasování a diskuse s dalšími rozhodci), ale i v průběhu ústních jednání, je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu i situace, kdy se nepovoláný či nezpůsobilý rozhodce zúčastní byť i jen určité fáze rozhodčího řízení. Na tomto nemění nic ani případná skutečnost, že takový rozhodce pro vydání rozhodčího nálezu nehlasoval.¹⁹⁰

d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců

Jak již bylo uvedeno výše v podkapitole 7.4.2. této práce, rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců a písemné vyhotovení musí být podepsáno alespoň většinou rozhodců. Podpisy rozhodců by tedy měly dokládat, zda byl rozhodčí nález usnesen jejich většinou či nikoliv, neboť rozhodce, který s rozhodčím nálezem nesouhlasí, jej není povinen podepsat. Tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu se v praxi bude objevovat spíše sporadicky.

¹⁸⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 567

¹⁹⁰ Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 135

e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat

Tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu je poměrně komplikovaný, neboť ze znění zákona není zcela zřejmé, za jaké situace je straně odepřena možnost věc před rozhodci projednat. Je třeba si uvědomit, že rozhodčí řízení je v porovnání s řízením soudním méně formální a rozhodci jsou dle ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ dokonce povinni postupovat bez zbytečných formalit. K naplnění důvodu je tedy zapotřebí zcela zásadní porušení procesních principů.¹⁹¹ Za takové porušení lze bez pochyby považovat situaci, kdy by protistraně nebyla vůbec doručena žaloba, čímž by byla straně odepřena možnost se řízení účastnit. Rovněž však lze považovat za důvod ke zrušení rozhodčího nálezu, kdy by nebylo umožněno jedné ze stran účastnit se byť i jediného úkonu v rámci řízení, například klíčového výsledku svědka, který by nebyl ani přes žádost nepřítomné strany zopakován.¹⁹² Dalším z příkladů odepření možnosti věc před rozhodci projednat může být neadekvátní postup rozhodců k jedné ze stran, například prostřednictvím lhůt poskytnutých stranám k určitému úkonu.¹⁹³ Rozhodci nejsou stejně jako obecné soudy povinni provést všechny z navržených důkazů, ale musí vždy řádně zdůvodnit, proč návrh na provedení důkazu zamítli. Za určitých okolností si jistě lze představit situaci, kdy by bylo skrze zamítnutí všech návrhů na doplnění dokazování jedné ze stran, této straně odepřeno právo projednat věc před rozhodci.

f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému

Ve sporných řízeních nemůže být žalobci přiznáno více, než žalobce požaduje v žalobním petitu. Jakékoliv rozšíření žalobního návrhu musí být provedeno podáním žalobce a musí být přípuštěno usnesením. Není tedy možné, aby byl žalobní petit rozhodci jakkoliv rozšířen.¹⁹⁴

¹⁹¹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1095

¹⁹² Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, str. 136

¹⁹³ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 570

¹⁹⁴ Pohl, T.: K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 158

Další důvod spočívající v tom, kdy rozhodčí nález odsuzuje jednu ze stran k plnění, které je dle tuzemského práva nemožné či nedovolené, byl v minulosti soudy nižších soudů vykládán i tak, že je rozhodčí nález neplatný, pokud je v rozporu s dobrými mravy,¹⁹⁵ čímž ve svém důsledku obecné soudy přezkoumávaly rozhodčí nálezy meritorně, což, jak bylo uvedeno již výše, je s výjimkou určitých případů v rámci spotřebitelských sporů zcela vyloučené. K této problematice se v jedné ze svých rozhodnutí¹⁹⁶ vyjádřil Nejvyšší soud ČR, kdy uvedl, že „*měl-li by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumávat jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení*“ a dále: „*nelze zrušit rozhodčí nález s odůvodněním, že výkon práva na plnění podle něho přiznané (s ohledem na konkrétní okolnosti věci) odporuje dobrým mravům a je tak podle tuzemského práva nedovolené.*“ Tento názor Nejvyššího soudu v ČR je zcela v souladu s tím, co již bylo v této práci uvedeno. Skutečně dle názoru autora této práce není úlohou obecných soudů přezkoumávat meritum rozhodčích nálezů, ale jen a pouze přezkoumávat rozhodčí nálezy z taxativně vymezených důvodů.

g) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem

Jak již bylo naznačeno výše, tento zrušovací důvod představuje jakýsi průlom do zákazu přezkumu merita rozhodčích nálezů obecnými soudy. Ze samotného znění zákona vyplývá, že se nejedná o možnost úplného meritorního přezkumu rozhodčího nálezu. V rámci rozhodčího řízení bylo jistě třeba poskytnout větší míru ochrany spotřebitele, avšak na druhé straně neumožnit soudům neomezený věcný přezkum rozhodčích nálezů, neboť to by znamenalo určitou ztrátu významu rozhodčího řízení.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 572

¹⁹⁶ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky vydaný dne 30. října 2009 pod sp.zn. 33 Cdo 2675/2007

¹⁹⁷ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1104

Řízení o zrušení rozhodčího nálezu však nenahrazuje projednání a rozhodnutí sporu ve věci samé. Těžištěm řízení o zrušení rozhodčího nálezu je samo řízení před rozhodci, tedy to zda a jaké právní standardy rozhodci použili a jak se toto projevilo ve vztahu k ochraně práv spotřebitele.¹⁹⁸

Důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu tedy bude situace, kdy rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodne spotřebitelský spor v rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele, a to zejména příslušnými ustanoveními občanského zákoníku a zvláštních předpisů (zejména zákona o spotřebitelském úvěru).¹⁹⁹

Zrušení rozhodčího nálezu pro zjevný rozpor s dobrými mravy či veřejným pořádkem představují velmi kvalifikovaný důvod pro zrušení, který by měl být užíván jen výjimečně.²⁰⁰ O rozhodnutí ve zjevném rozporu s dobrými mravy by mohlo jít například v situaci, kdy by rozhodce ve svém rozhodnutí překročil judikaturou aprobovanou výši úroků z prodlení či smluvních pokut.²⁰¹ Veřejný pořádek poté představuje poměrně abstraktní pojem, který nechává určitý prostor k úvaze soudů. Na otázku, zda se jedná o veřejný pořádek procesní či hmotněprávní, se vzhledem ke koncepci ustanovení § 31 písm. g) ZRŘ nabízí odpověď, že se jedná o veřejný pořádek hmotněprávní.²⁰²

h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé

Tento důvod představuje jistou duplicitu k ustanovení § 31 písm. b) ZRŘ, kdy oba důvody postihují případy nedostatku tzv. subjektivní arbitrability, avšak ustanovení § 31

¹⁹⁸ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1104

¹⁹⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 576

²⁰⁰ Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1105

²⁰¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 576

²⁰² Bělohlávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1105

písm. h) ZRŘ je třeba vnímat jako speciální ustanovení ve vztahu k § 31 písm. b) ZRŘ.²⁰³ Nedodržení podmínek stanovených § 3 odst. 5 ZRŘ má za následek rovněž neplatnost rozhodčí smlouvy a dá se tedy říci, že § 31 písm. h) ZRŘ pamatuje na zvláštní případ neplatnosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech. Neplatnou je i rozhodčí smlouva, která obsahuje informace obsažené v § 3 odst. 5 ZRŘ, ale jsou neúplné (chybí část informací), nepravdivé (informace neodpovídají realitě), či nepřesné (informace jsou do určité míry zavádějící či nejasné).

i) jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení

Důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení jsou upraveny v § 228 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ. Jsou to následující důvody:

a) jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211 a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci,

b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211 a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

Ke zrušení rozhodčího nálezu z tohoto důvodu, pokud k němu kdy došlo, dochází jen zcela výjimečně, a Česká republika je jednou z mála zemí, která takový důvod pro zrušení rozhodčího nálezu do svého právního řádu zakotvila.²⁰⁴

Pokud se jedna ze stran domnívá, že je dán některý z důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu, musí dle § 32 odst. 1 ZRŘ podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu do tří měsíců ode dne doručení rozhodčího nálezu té straně, která se zrušení rozhodčího

²⁰³ Bělohávek, A.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie 2012, č. 5, str. 15

²⁰⁴ srov. Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1109 a dále Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 579

nálezu domáhá, nestanoví-li ZRŘ jinak. Jedná se o objektivní a zákonnou lhůtu a v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu ČR také²⁰⁵ o procesně právní lhůtu a poslední den lhůty tedy ještě nemusí být návrh na zrušení rozhodčího nálezu doručen soudu, ale postačí, pokud byl návrh předán poslední den lhůty k poštovní přepravě.

Novelou č. 19/2012 Sb. byla do § 32 odst. 1 ZRŘ přidána druhá věta, dle které je soud povinen vždy přezkoumat, v případě, že byl rozhodčí nález vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, zda nejsou dány důvody pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. a) až d) nebo h). Jedná se o jeden z dalších posílení ochrany spotřebitele v rámci rozhodčího řízení. Dle zákonodárce²⁰⁶ jde o reakci na rozhodování ESD,²⁰⁷ která vykládá Směrnici 93/13 ES, podle které musí soud vždy, a to i bez návrhu, přezkoumat přiměřenost rozhodčí doložky.

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nemá dle § 32 odst. 2 ZRŘ odkladný účinek na vykonatelnost rozhodčího nálezu. Soud však může na žádost odkladný účinek návrhu na zrušení přiznat, a to ze dvou důvodů. Buď v případě, že by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma, nebo pokud je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možno usuzovat, že je důvodný. Soud má tedy možnost předběžně hodnotit skutkové a právní otázky.²⁰⁸ Soud při rozhodování o odložení vykonatelnosti nezkoumá existenci samotných důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu, avšak zkoumá, zda byly splněny podmínky pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.²⁰⁹

Novelou 19/2012 Sb. bylo přidáno ustanovení § 32 odst. 3 ZRŘ, které představuje další posílení ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení. Dle tohoto ustanovení je soud povinen v případě, že návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá spotřebitel, přezkoumat,

²⁰⁵ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky vydaný dne 21. prosince 2010 pod sp.zn. 23 Cdo 3300/2009

²⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁷ Rozsudek ESD Mostaza Claro vydaný dne 26. října 2006 pod sp.zn. C-168/05

²⁰⁸ Bělohávek, A.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie 2012, č. 5, str. 15

²⁰⁹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1167

zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu, a to aniž by spotřebitel o odložení vykonatelnosti žádal. O případném odložení vykonatelnosti pak musí soud rozhodnout do sedmi dní ode dne podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. V této lhůtě nelze předmětný rozhodčí nález vykonat. Toto v nedávné době přidané ustanovení nestanovuje zvláštní důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu ve spotřebitelských sporech, ale pouze stanovuje zvláštní postup soudu spočívající v jeho aktivním přístupu, kdy se soud musí vypořádat i s otázkou, zda jsou dány pro odložení vykonatelnosti dle § 32 odst. 2 ZRŘ, a to i bez návrhu.²¹⁰ Vykonatelnost rozhodčího nálezu je po dobu sedmi dní od podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ex lege suspendována, avšak vykonatelnost rozhodčího nálezu není dotčena od nabytí právní moci do podání návrhu na jeho zrušení a je tak vždy na spotřebiteli, aby uvážil, jak moc se cítí být rozhodčím nálezem a jeho případným výkonem ohrožen, čímž je zdůrazněn určitý prvek odpovědnosti samotného spotřebitele.²¹¹ Sedmidenní lhůta soudu k rozhodnutí o odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu je lhůtou pořádkovou.²¹²

Soud však zamítne v souladu s § 33 ZRŘ návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody uvedené v § 31 písm. a) a písm. b), jestliže strana, která se zrušení rozhodčího nálezu domáhá, neuplatnila takový důvod, ač mohla, v rozhodčím řízení, a to nejpozději než začala jednat ve věci samé. Toto však neplatí, pokud se jedná o spory ze spotřebitelských smluv. To tedy znamená, že ve spotřebitelských sporech je v souladu s § 33 a judikaturou Nejvyššího soudu České republiky²¹³ na místě posuzovat neplatnost rozhodčí smlouvy vždy z úřední povinnosti, i když námitka k neplatnosti rozhodčí smlouvy ve smyslu § 31 písm. a) a b) ZRŘ nebyla řádně jednou ze stran v rozhodčím řízení uplatněna.

²¹⁰ Bělohávek, A.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie 2012, č. 5, str. 15

²¹¹ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1169

²¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

²¹³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR vydaný dne 4. října 2013 pod sp.zn. 23 Cdo 3896/2012

Pod výrazem „začala jednat ve věci samé“ si lze představit první procesní úkon, nejspíše podání účastníka řízení, který se nezabývá pouze procesními otázkami, ale míří přímo na samotnou projednávanou věc.²¹⁴ K tomu, aby byl rozhodčí nález zrušen obecným soudem z důvodů uvedených v § 31 písm. a) a písm. b), je tedy nezbytné, aby strana uplatnila tyto důvody již v rámci rozhodčího řízení, a to tedy nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Jak již bylo uvedeno výše, typicky se bude jednat o vyjádření k žalobě.

Výjimka z výše uvedeného ustanovení je uvedena v jeho druhé větě, která byla přidána novelou č. 19/2012 Sb. V důvodové zprávě²¹⁵ je přidání této výjimky zdůvodněno judikaturou ESD,²¹⁶ dle které musí být platnost rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech přezkoumatelná v následném soudním řízení a znění ustanovení § 33 ZRŘ bylo tedy před novelou v rozporu s judikaturou ESD, neboť vylučovalo přezkoumání platnosti rozhodčí smlouvy obecnými soudy, a to ve sporech ze spotřebitelských smluv.

Soud tak musí pochopitelně nejprve jako prejudiciální provést kvalifikaci toho, zda se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy či nikoliv, neboť může vyplynout až ze skutkových okolností, že se o spotřebitelský spor skutečně jedná. Soud tak bude muset častokrát meritorně posoudit, zda se jedná o spotřebitelský spor a nelze ani vyloučit, že za tímto účelem provede i dokazování, byť těžištěm řízení podle § 31 ZRŘ spočívá na zcela jiných otázkách než řízení před rozhodci.²¹⁷

Pokud soud zruší rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g), či h), tak bude pokračovat k návrhu jedné ze stran po nabytí právní moci rozsudku v jednání ve věci samé, neboť již nelze dle § 34 odst. 1 ZRŘ projednat věc v rozhodčím řízení. V takovém případě totiž soud při přezkumu rozhodčího nálezu dospěje k závěru, že daná věc neměla být vůbec v rámci rozhodčího řízení projednána a rozhodnuta a je tedy

²¹⁴ Pohl, T.: K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 158

²¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁶ srov Rozsudek ESD Mostaza Claro vydaný dne 26. října 2006 pod sp.zn. C-168/05 nebo rozhodnutí Asturcom C 40/08

²¹⁷ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1179

logické, že není možné, aby po zrušení rozhodčího nálezu rozhodli opět rozhodci či stálý rozhodčí soud. Zákon proto svěřuje pravomoc ve věci rozhodnout obecnému soudu, a to po právní moci rozsudku, jímž byl rozhodčí nález zrušen, a k návrhu jedné ze stran. K tomu, aby byly zachovány účinky podané žaloby, je dle § 16 odst. 2 ZRŘ nezbytné, aby byl návrh k pokračování v řízení u obecného soudu podán do 30 dní ode dne právní moci rozsudku, kterým byl rozhodčí nález zrušen. Návrh na pokračování v řízení u obecného soudu jistě lze podat i po uplynutí této lhůty ovšem s tím, že účinky podané žaloby nebudou zachovány, což může mít zásadní následky v případě, kdy by byl nárok uplatněný žalobou již promlčený nebo byl prekludován. Žalobu následně projedná soud, který rozhodčí nález zrušil, avšak přesto zkoumá v souladu s § 103 a násl. OSŘ podmínky řízení, a tedy i to, zda je dána jeho pravomoc ve věci rozhodnout.²¹⁸ Při projednání věci vychází ze žaloby podané žalobcem, která nemusí být stejná, ba ani obdobná žalobě, kterou bylo zahájeno rozhodčí řízení, neboť zákon nikde takový požadavek nestanoví.²¹⁹

Jestliže soud zruší rozhodčí nález z jiných důvodů, než které jsou uvedeny výše, pokračuje se dle § 34 odst. 2 ZRŘ k návrhu některé ze stran v rozhodčím řízení na základě rozhodčí smlouvy. Pokud se strany nedohodnou odlišně, budou rozhodci zúčastnění na vydání rozhodčího nálezu zrušeného dle § 31 písm. c) ZRŘ z nového projednání a rozhodnutí ve věci vyloučení a noví rozhodci budou jmenováni podle způsobu původně smluveného v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně dle ustanovení ZRŘ. Lhůta, v níž by mělo dojít ke jmenování nových rozhodců k v případě, kdy jsou ty původní vyloučení a je třeba určit nové rozhodce, je čistě v rukou stran sporu a na jejich k aktivitě při konstituování nového senátu, popř. jmenování nového rozhodce.²²⁰ Rozhodčí nález vydaný v tomto novém rozhodčím řízení pak již nebude moci být napaden návrhem na zrušení rozhodčího nálezu podaným z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) a h) ZRŘ, neboť o pravomoci rozhodců k projednání věci bylo již pravomocně rozhodnuto v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, ve kterém sice byl rozhodčí nález zrušen, ale z jiných

²¹⁸ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1188

²¹⁹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 631

²²⁰ Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1191

důvodů, čímž je dána překážka věci rozsouzené vůči těmto důvodům, a to i pokud by v mezidobí došlo ke změně judikatury, jelikož překážka věci rozsouzené má dosah kategoričticky ústavní.²²¹

Pokud soud zruší rozhodčí nález vydaný ve sporu ze spotřebitelských smluv a v rozhodčím řízení vystupoval rozhodce, který je zapsán v seznamu rozhodců vedenému Ministerstvem spravedlnosti ČR, tak doručí soud dle § 34 odst. 3 Ministerstvu spravedlnosti ČR stejnopis pravomocného rozhodnutí, kterým byl předmětný rozhodčí nález zrušen. Toto ustanovení dopředu nepředjímá vyškrtnutí rozhodce ze seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR, avšak zaslaný pravomocný rozsudek soudu může představovat podnět k takovému postupu, spíše však slouží jako nástroj kontroly dodržování standardů činnosti rozhodců ve spotřebitelských věcech.²²² Znění tohoto ustanovení nepřesně stanovuje, že soud informuje Ministerstvo ČR jen v tom případě, pokud je rozhodován spor ze spotřebitelské smlouvy a v rozhodčím řízení vystupuje rozhodce zapsaný do seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR, avšak autor této práce se stejně jako například Luděk Lisse²²³ domnívá, že by mělo být Ministerstvo spravedlnosti ČR informováno i v případě, že se rozhodování sporu ze spotřebitelské smlouvy neúčastnil rozhodce uvedený v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR, neboť by se jednalo rovněž o porušení zákona.

²²¹ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 634-635

²²² Bělohávek, A., Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1198

²²³ Lisse, L., Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 635

10. Spotřebitelská arbitráž ve vybraných evropských zemích

10.1. Spolková republika Německo

V Německu je rozhodčí řízení upraveno v 10. knize civilního procesního řádu (Zivilprozessordnung – dále jako „ZPO“). Další ustanovení ZPO, které nejsou zařazeny do 10. knihy ZPO je možno použít na rozhodčí řízení jen v tom případě, že to zákon výslovně stanoví.²²⁴

Hmotněprávní úprava ochrany spotřebitele je v Německu pochopitelně upravena v občanském zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch – dále jako „BGB“), přičemž základním prostředkem ochrany je možnost odstoupení od smlouvy a nesplnění standardů kladených na ujednání ve spotřebitelské smlouvě má za následek to, že dotčené vadné ujednání se nestává součástí smlouvy.²²⁵

Arbitrabilita je v ustanovení § 1030 ZPO²²⁶ upravena širěji, než je tomu v českém ZRŘ, jak bylo popsáno, v podkapitole 4.2. této práce. Arbitrabilní je každý majetkový spor a navíc je rozhodčí smlouva právně účinná i v případě nemajetkových sporů, ohledně kterých jsou strany sporu oprávněny uzavřít smír.

Spotřebitelským sporům se věnuje pouze § 1031 odst. 5 ZPO.²²⁷ Dle tohoto ustanovení musí být rozhodčí smlouvy, jejichž účastníkem je spotřebitel, obsaženy v listině vlastnoručně podepsané stranami. Písemná forma přitom může být nahrazena elektronickou formou dle § 126a BGB. Elektronická forma rozhodčí smlouvy musí být dle tohoto ustanovení BGB oběma stranami podepsána kvalifikovaným elektronickým podpisem.

²²⁴ Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 296

²²⁵ Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 296

²²⁶ Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 250

²²⁷ Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 250

Písemná rozhodčí smlouva nebo její elektronická podoba ve spotřebitelských věcech nesmí obsahovat jiná ujednání než ta, která se vztahují k rozhodčímu řízení. Takovýto požadavek v zásadě odpovídá ustanovení § 3 odst. 3 ZRŘ, dle kterého musí být rozhodčí smlouva sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek. Německá úprava však obsahuje výjimku pro případ, že je rozhodčí smlouva sepsána ve formě notářského zápisu.

Německé soudy obecně vykládají směrnici č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách ve vztahu k rozhodčímu řízení méně přísně než další členské země Evropské unie.²²⁸ Podle německých soudů nejsou rozhodčí smlouvy pro spotřebitele nikterak překvapující, nejsou v rozporu s dobrou vírou a samy o sobě nepředstavují znevýhodňující ujednání pro tu stranu, která přijala všeobecné podmínky. Německé soudy rovněž dospěly k závěru, že rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských sporech a na ně navazující rozhodčí řízení jsou zcela konformní s požadavky směrnice č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách.

10.2. Rakousko

V Rakousku je obecná ochrana proti znevýhodňujícím ustanovením a ochrana spotřebitele obsažena ve Všeobecném občanském zákoníku - ABGB (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch) a Zákonu na ochranu spotřebitele – KSchG (Kündigungsschutzgesetz).²²⁹

Zásadním ustanovením je § 2 odst. 2 KSchG, který stanoví, že neúčinná jsou veškerá ustanovení, která se odchyľují k tíži spotřebitele od úpravy příslušné kapitoly zákona na ochranu spotřebitele. Rakouské právo přitom obecně operuje s několika mechanismy ochrany spotřebitele. Ujednání, která zhoršují postavení spotřebitelů vůči podnikateli, jsou absolutně neplatná. V případě dalších ujednání vzniká na straně

²²⁸ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 295

²²⁹ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 185

podnikatele důkazní břemeno stran toho, zda bylo určité ustanovení se spotřebitelem individuálně sjednáno a jiná ustanovení jsou tzv. relativně neplatná.²³⁰

Tak jako v Německu, je i v Rakousku obsažena úprava rozhodčího řízení v Civilním řádu procesním – ZPO (Zivilprozessordnung), konkrétně v oddílu čtvrtém. Arbitrabilita upravená v ustanovení § 582 ZPO²³¹ je vymezena tak, že předmětem rozhodčí smlouvy může být každý majetkový spor, o kterém má být rozhodnuto řádným soudem. Rozhodčí smlouva o nemajetkových nárocích je pak účinná v případě, že mohou strany sporu o věci uzavřít smír. Naopak výslovně vyloučeny jsou nároky podle rodinného práva nebo takové nároky, které podléhají zákonu o nájmech či zákonu o společném užívání bytu.

Ve vztahu ke spotřebiteli v rámci rozhodčího řízení je zásadní úprava obsažena v § 617 ZPO.²³² Dle prvního odstavce tohoto ustanovení mohou být účinně uzavřeny pouze rozhodčí smlouvy týkající se již vzniklých sporů. To, že lze v Rakousku uzavřít pouze tzv. smlouvu o rozhodci, představuje rozdíl oproti úpravě české i německé, které obě připouští i uzavření tzv. rozhodčí doložky, tedy rozhodčí smlouvy ohledně sporů, které mohou vzniknout v budoucnu z konkrétního právního vztahu.

Naopak stejně jako v české i německé úpravě musí být dle odstavce druhého spotřebitelská rozhodčí smlouva ve spotřebitelem osobně podepsaném dokumentu a tato smlouva nesmí obsahovat jiná ujednání než ta, která se vztahují k rozhodčímu řízení. Spotřebitel musí být dále písemně poučen o tom, jaké jsou podstatné rozdíly mezi rozhodčím řízením a řízením před obecnými soudy.

Údajem, který musí být v rozhodčí smlouvě uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem obsažen, je sídlo rozhodčího soudu, přičemž rozhodčí soud se může sejít k ústnímu jednání a provedení na jiném místě pouze za předpokladu, že s tím spotřebitel souhlasí nebo pokud vyvstaly závažné obtíže s provedením důkazů v sídle rozhodčího soudu. Pokud byla rozhodčí smlouva mezi spotřebitelem a podnikatelem uzavřena a

²³⁰ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 185

²³¹ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 35

²³² Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 45

spotřebitel nemá ani při podpisu smlouvy, ani k okamžiku podání žaloby své bydliště, obvyklý pobyt nebo pracoviště ve státě, ve kterém má sídlo rozhodčí soud, tak se k rozhodčí smlouvě přihlíží jedině za situace, kdy se jí sám spotřebitel dovolává.

Na rozdíl od německé a naopak stejně jako v české úpravě obsahuje ta rakouská zvláštní důvody zrušení rozhodčích nálezů vydaných v rozhodčích řízeních, kterých se účastní spotřebitel. Jednak bude rozhodčí nález zrušen v případě, že dojde k porušení kogentních předpisů, jejichž použití není možné vyloučit ani ve věcech s mezinárodním prvkem, a jednak pokud jsou dány podmínky, za kterých může být rozsudek soudu zpochybněn žalobou na obnovu řízení. Navíc pokud proběhlo rozhodčí řízení mezi podnikatelem a spotřebitelem, zruší se rozhodčí nález také v případě, že nebyl spotřebitel písemně poučen před uzavřením rozhodčí smlouvy o rozdílech mezi soudním a rozhodčím řízením.

Za zmínku rovněž stojí názor rakouského nejvyššího soudu, který byl formulován v jednom z jeho rozhodnutí,²³³ že spotřebitel není součástí mezinárodního, ba ani unijního veřejného pořádku, a potvrdil tak závěry Soudního dvora Evropské unie z rozhodnutí Asturcom C 40/08, které je více přiblíženo v podkapitole 2.2. této práce a totiž, že ochrana spotřebitele podle unijních standardů nezasahuje do přeshraniční oblasti uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.²³⁴

10.3. Švédské království

Ochrana spotřebitele je ve Švédsku upravena v zákoně o závazcích, který byl přijat v souvislosti se vstupem Švédska do Evropské unie v prosinci 1994.²³⁵ Tento zákon obsahuje oproti předpisům na ochranu spotřebitele v jiných evropských zemích dvě zvláštnosti. První z nich je, že zohledňuje pouze okolnosti před uzavřením smlouvy a ty skutečnosti, které nastaly až po uzavření smlouvy, se zohlední pouze za situace, kdy je to

²³³ rozhodnutí Rakouského nejvyššího soud vydaného dne 22. července 2009 pod sp.zn. 3 Ob 144/09m, zde převzato z Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 190

²³⁴ Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 191

²³⁵ Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 367

pro spotřebitele výhodnější. Druhou z nich představuje možnost spotřebitele požadovat, aby v případě nekalých ujednání, která nebyla sjednána individuálně, byl zbytek smlouvy nezměněn, tedy aby soud neposuzoval ostatní ujednání.²³⁶

Úprava rozhodčího řízení je ve Švédsku obsažena ve zvláštním zákonu o rozhodčím řízení z roku 1999, který zčásti přebírá ustanovení vzorového zákona UNICTRAL.²³⁷

Dle ustanovení § 1²³⁸ tohoto švédského zákona lze postoupit na základě rozhodčí smlouvy k rozhodnutí rozhodci nebo rozhodcem ty spory, o jejichž předmětu mohou tyto strany uzavřít smír. Obecně lze uzavřít tzv. rozhodčí doložku i tzv. smlouvu o rozhodci. Strany navíc mohou dovolit rozhodci, aby smlouvu doplnil nad rámec toho, co vyplývá z jejího výkladu.

V případě sporu mezi podnikatelem a spotřebitelem, který se týká zboží, služby, nebo jiného statku poskytovaného převážně pro jednorázovou spotřebu, je rozhodčí smlouva neplatná, pokud byla uzavřena dříve, než došlo ke vzniku sporu, tj. je vyloučeno uzavírání tzv. rozhodčích doložek. To neplatí v případě nájemních a pachtovních vztahů, jestliže je rozhodčí smlouvou určen jako rozhodčí soud nájemní nebo pachtovní výbor a dále pokud jde o spor ze smlouvy mezi pojistitelem a pojištěncem o pojištění založeném na kolektivní nebo skupinové smlouvě, zodpovídá-li za toto pojištění představitel uskupení podniků. Další výjimku by představovala situace, kdy by pro Švédsko vyplývalo něco jiného z mezinárodních závazků.

²³⁶ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 367

²³⁷ Bělohávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 367

²³⁸ Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1623

Závěr

Rozhodčí řízení obecně je nepochybně velmi využívaným alternativním způsobem řešení sporů, kterému je v posledních letech věnován poměrně velký prostor v judikatuře a legislativě nejen v České republice, ale i v té evropské, a to právě zejména s ohledem na spory ze spotřebitelských smluv, které začaly být prostřednictvím rozhodčího řízení hojně řešeny.

Rozhodčí řízení nabízí stranám sporu celou řadu výhod oproti řízení před obecnými soudy. Mezi nejvýznamnější patří rychlost řízení, flexibilita rozhodčího řízení a jeho neveřejnost. Avšak jak již bylo v práci zmíněno rozhodčí řízení je institutem původně zavedeným pro řešení obchodních sporů v mezinárodním prostoru. Čeští a evropští zákonodárci jistě původně s využíváním rozhodčího řízení pro spotřebitelské spory nepočítali a navíc v takové míře.

Z tohoto důvodu byly nutné změny legislativy, aby byla spotřebitelům poskytována adekvátní míra ochrany. Rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských věcech nyní musí být v České republice sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek a musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Podnikatel navíc musí s dostatečným předstihem informovat o důsledcích podpisu rozhodčí smlouvy. ZRŘ rovněž klade zvýšené požadavky na osoby rozhodců, kteří mají rozhodovat spotřebitelské spory. Tím nejzásadnějším požadavkem je to, že takový rozhodce musí být zapsán do seznamu rozhodců vedeným Ministerstvem spravedlnosti, čímž dochází k určité kontrole rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech ze strany veřejné moci. Do textu ZRŘ byly rovněž přidány zvláštní důvody pro zrušení rozhodčího nálezu ve spotřebitelských věcech.

Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení byla rovněž předmětem evropské legislativy a rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie. Základ ochrany spotřebitele evropské legislativy je obsažen ve směrnici Rady č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Z této směrnice Rady pak vycházel Soudní dvůr Evropské unie při vydávání rozhodnutí v této oblasti (Mostaza Claro, Asturcom, Océano Grupo a další).

Veškeré změny, které rozhodčí řízení v oblasti ochrany spotřebitele prodělalo, lze v zásadě hodnotit pozitivně. Tyto změny by měly mít za následek skutečné posílení postavení spotřebitele jakožto slabší strany sporu, a to jak při uzavírání rozhodčí smlouvy, tak v samotném průběhu rozhodčího řízení. Rovněž by tyto změny měly omezit snahy podnikatelů o zneužití rozhodčího řízení spočívajícího v tom, že svému vybranému rozhodci dávali k rozhodnutí své veškeré spory, čímž si ho do určité míry zavázali. Takový postup měl za následek to, že v očích veřejnosti je rozhodčí řízení vnímáno jako vysoce nedůvěryhodný způsob řešení sporů.

Přesto však vyvstává otázka, zda rozhodčí řízení, které při řešení sporů vzniklých z obchodních vztahů skutečně nabízí výhody oběma stranám sporu, nabízí rovněž nějaké výhody i spotřebiteli při řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Rychlost řízení pro spotřebitele mnoho výhod neskýtá, neboť spotřebitelé ve většině případů figurují jako žalovaní. Při uzavírání smluv vystupuje vždy jako dominantnější strana podnikatel a z tohoto důvodu rovněž flexibilita neskýtá pro spotřebitele výraznou výhodu. Spotřebitel se navíc vzdává možnosti opravného prostředku proti rozhodčímu nálezu.

Nebylo by tedy lepší místo složitých změn právních předpisů a vytváření judikatury ponechat rozhodčí řízení pouze pro ty účely, pro které bylo zavedeno, tj. pro spory z obchodních závazkových vztahů?

Autor této práce se domnívá, že přes všechny nástrahy, které rozhodčí řízení pro spotřebitele skrývá, měla legislativa posilující ochranu spotřebitele v rámci rozhodčího řízení za následek, že spotřebitelé jsou dopředu dostatečně informováni o důsledcích, které pro ně bude mít podvolení se pravomoci rozhodců ve formě podpisu rozhodčí smlouvy. Spotřebitelé tedy mají dostatek informací pro to, aby učinili kvalifikované rozhodnutí, zda rozhodčí smlouvu uzavřít či nikoliv.

Lze tedy uzavřít, že rozhodčí řízení v podobě, v jaké je nyní upraveno, je způsobilé, aby v jeho rámci byly rozhodovány spory ze spotřebitelských smluv. A je správné, že místo restrikce spočívající ve vyloučení spotřebitelských sporů ze sporů, které jsou arbitrabilní, tj. které je možno rozhodovat v rámci rozhodčího řízení, byla dána přednost autonomii vůle spotřebitelů, aby sami rozhodli, jak si přejí, aby byl jejich spor s podnikatelem rozhodován.

Seznam použité literatury

Knižní prameny

- Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1672
- Bělohlávek, A.: Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 595
- Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení v zemích Evropy. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1792
- Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 272
- Lisse, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2012, s. 919
- Lisse, L.: Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 429.
- Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 745
- Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 386
- Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003, s. 231
- Švestka, J., Dvořák J., Fiala J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1736
- Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde Praha, a.s., 2011, s. 711

Periodický tisk

- Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení a trestní právo v tuzemském a mezinárodním kontextu, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 140
- Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu, Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 89
- Bělohlávek, A.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie 2012, č. 5, str. 15
- Bělohlávek, A., Řezníček, T.: Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení, Právní Fórum, 2010, č. 10, str. 442
- Cabrol, K.: Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení, Právní Fórum, 2012, č. 7, str. 303
- David, M.: K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, str. 27
- Hlaváč, A.: Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní judikaturou, Právní Fórum, 2010, č. 10, str. 458
- Hrabánek, D.: K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých „rozhodčích soudů“, Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 139
- Horská J., Burian, J.: Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD, Bulletin advokacie, 2010 č. 4, str. 22
- Janovec, M.: Zrušení rozhodčího nálezu soudem, Právní fórum, 2010, č. 4, str. 181
- Klein, B.: Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 128
- Klein, B.: Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci?, Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 100
- Kordač, Z.: Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR vztahujících se k problematice rozhodčího řízení s komentářem (za období leden 2007 - únor 2008), Bulletin advokacie, 2008, č. 6, str. 43
- Lisse, L.: Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách a judikatura ESD, Právní Fórum, 2010, č. 12, str. 581
- Nový, Z. Spotřebitelské úvěry a rozhodčí řízení. Jurisprudence, Praha ,Wolters Kluwer, Praha, 2010, č.7, str. 22

- Pecha, R., K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie, 2003, č.5, s. 42
- Pelikán, V.: Ještě k neplatnosti rozhodčích doložek a k „právním názorům“, Bulletin advokacie, 2010, č. 9, str. 40
- Pelikánová, I.: České právo, Evropa a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 2011, č. 10, str. 17
- Pohl, T.: K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 158
- Pospíšil, P.: Kdo může uzavírat rozhodčí smlouvu?, Bulletin advokacie, 2010, č. 12, str. 34
- Raban, P.: Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie, 2010, č. 6, str. 15
- Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení - alternativa k řízení soudnímu, Právní Fórum, 2008, č.4, str. 121
- Rozehnalová, N., Havlíček, J.: Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí ... aneb quo vadis...?, Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 114
- Růžička, K.: Mezitímní a částečný rozhodčí nález, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 153
- Slováček, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie, 2009, č. 7, str. 46
- Sokol, T.: Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, Bulletin advokacie, 2010, č. 6, str. 22.
- Sokol, T.: Vázanosti rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu, Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 134
- Spirová, K.: K vybraným otázkám vnitrostátního i mezinárodního rozhodčího řízení, Právní Fórum, 2009, č. 12, str. 532
- Strnadová, M.: Sjednávat či nesjednávat rozhodčí doložky?, Bulletin advokacie, 2009, č. 7, str. 53
- Šmerda, M.: Zamyšlení nad jedním soudním rozhodnutím – nefér útok na rozhodčí řízení, Právní Fórum, 2010, č. 4, str. 176
- Tesařová, Z.: Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v konextu Newyorské úmluvy a české právní úpravy, Daně a právo v praxi, 2010, č. 10, str. 34.
- Valoušková, Z.: O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, Bulletin advokacie, 2010, č. 5, str. 35.

- Varvařovský, P.: Rozhodčí řízení v judikatuře Ústavního soudu, Právní Fórum, 2010, č. 3, str. 143
- Vrcha, P.: K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení, ASPI – Původní nebo upravené texty pro ASPI, 25.1.2010
- Vrcha, P.: Rozhodčí nálezy vydané bez rozhodčí smlouvy, Právní Fórum, 2008, č. 12, str. 518
- Žíla, M.: Doručování rozhodčích nálezů po novele OSŘ, náhradní doručení a posouzení neúčinnosti doručení rozhodčího nálezu, Bulletin advokacie, 2009, č. 12, str. 32
- Žíla, M.: Doručování rozhodčích nálezů, Bulletin advokacie, 2008, č. 6, str. 40

Internetové zdroje

- Bělohávek, A.: Řád pro rozhodčí řízení on-line [online zdroj]. Praha, 23. července 2007, dostupný z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-14665510-rad-pro-rozhodci-rizeni-on-line>
- Hadaš, J.: Definice spotřebitele dle NOZ – některé aspekty průměrného spotřebitele dle současné judikatury [online zdroj]. 14.5.2014, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/definice-spotrebitel-dle-noz-nektere-aspekty-prumerneho-spotrebitel-dle-soucasne-judikatury-94146.html>
- Hajn, P.: Oslabená ochrana spotřebitelů? K aktuálnímu výkladu směrnice o nekalých obchodních praktikách [online zdroj]. 14.9.2009, dostupný z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/art_6192/oslabena-ochrana-spotrebitelu-k-aktualnimu-vykladu-smernice-o-nekalych-obchodnich-praktikach.aspx
- Hromádka, Z.: Zneužívající klauzule ve spotřebitelských smlouvách [online zdroj]. 2004, dostupný z <http://www.iadvokat.eu/cz/zneužívající-klauzule-ve-spotrebitelskych-smlouvach.aspx>
- Lisse, L.: Euronovela zákona o rozhodčím řízení 2012 [online zdroj]. 16. dubna 2012, dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/euronovela-zakona-o-rozhodcim-rizeni-2012-82291.html>

- Lisse, L.: Přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu soudem [online zdroj]. 24. února 2010, dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prezkum-vecne-spravnosti-rozhodciho-nalezu-soudem-60331.html>
- Lisse, L., Kohout, M.: Judikatorní kolotoč v rozhodčím řízení aneb tady pomůže jen legislativní změna. 6. října 2011, dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/judikatorni-kolotoc-v-rozhodcim-rizeni-aneb-tady-pomuze-jen-legislativni-zmena-76838.html>
- Lisse, L.: Postavení stálých rozhodčích soudů [online zdroj]. 24. října 2006, dostupný z <http://pravniradce.ihned.cz/c1-19589950-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu>
- Lisse, L.: Ještě jednou k postavení stálých rozhodčích soudů v České republice [online zdroj]. 27. dubna 2010, dostupný z <http://www.elaw.cz/cs/ostatni/211-jeste-jednou-k-postaveni-stalych-rozhodcich-soudu-v-ceske-republice.html>
- Lisse, L.: Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda [online zdroj]. 17. ledna 2011, dostupný z: http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/356-rozhodovani-spotrebitelskych-sporu-v-rozhodcim-rizeni-de-lege-ferenda.html#_ftn1
- Lisse, L.: Spotřebitelské právo a rozhodčí řízení [online zdroj]. 5. srpna 2013, dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/spotrebitelske-pravo-a-rozhodciho-rizeni-92103.html>
- Hromádka, Z.: Zneužívající klauzule ve spotřebitelských smlouvách [online zdroj]. 2004, dostupný z <http://www.iadvokat.eu/cz/zneuzivajici-klauzule-ve-spotrebitelskych-smlouvach.aspx>
- Trávníčková, S: Zřizování stálých rozhodčích Soudů v České [online zdroj]. 2. května 2008, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/zrizovani-stalych-rozhodcich-soudu-v-%20ceske-republice-54315.html>
- Sokol, T.: Aktuální změny v zákoně o rozhodčím řízení [online zdroj]. 16. dubna 2013, dostupný z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-59703700-ochutnavka-z-pravniho-prostoru-2012-tomas-sokol-se-venoval-rozhodcim-u-rizeni>

- Vilhelmová, L., Růžička R.: Model tzv. průměrného spotřebitele [online zdroj]. 12.9.2013, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/model-tzv-prumerneho-spotrebitele-92188.html>
- Znepokojivý průzkum o finanční gramotnosti: většina Čechů nečte smlouvy, [online zdroj]. 13. prosince 2010, dostupný <http://byznys.ihned.cz/c1-48581840-znepokojivy-pruzkum-o-financni-gramotnosti-vetsina-cechu-necte-smlouvy>

Právní předpisy

- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
- zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákonem č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva) – publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.
- Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory (i spory mezinárodní) + Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line)

- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidované znění)

Resumé

This thesis is called Consumer Arbitration in the Czech Republic and in the European Context. The aim of the paper is to describe how Consumer Arbitration works in the Czech Republic, how it is regulated by the law of the European Union and how it works in other countries in Europe – Germany, Austria and Sweden.

Arbitration procedure in general is a specific method of settlement of private property disputes. It represents an alternative to a resolution of disputes in front of state courts. Arbitration in the Czech Republic is mainly regulated by the Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration Procedure and the Enforcement of the Arbitration Awards (Arbitration Act) that was adopted on November 11, 1994. This Act contains regulation of the Arbitration Agreements, Arbitrators and regulation of the Arbitration Procedure from its initiation to its completion including reversal of an Arbitration Award by the Court and also Enforcement of the Arbitration Awards.

Arbitration Procedure was originally introduced to arbitrate commercial relations, but because Arbitration Act did not exclude resolving of the Consumer Disputes, Arbitration begun to be frequently used to resolve Consumer Disputes. In response to this, Czech Legislators needed to revise Arbitration Act in order to bolster Consumer Protection. Consumer protection was strengthened by Act (Amendment) No. 19/2012 Coll. This Amendment places stricter demands on the Arbitrators resolving Consumer Disputes, Consumer Arbitration Agreements, extends possibilities for Consumers to reverse Arbitration Awards and other aspects that lead to better position for a Consumer in the Arbitration.

Consumer Arbitration in the Czech Republic and in other member states of the European Union was heavily influenced by the law of the European Union and the practice of European Court of Justice. The most important European regulation for the area of Consumer Arbitration is Directive 93/13/ECC on unfair terms in consumer contracts. Every member state implemented this Directive in its own way, so the Consumer Protection in the Arbitration is basically the same in all member state, but each state reaches it in a specific way.

Arbitration Procedure has many advantages, but there are some disadvantages as well. Arbitration is usually faster, cheaper and more flexible than judicial proceedings. On the other hand decision-making in Arbitration is not so predictable and Arbitrators could be influenced by economical dependence on the stronger and wealthier party. Arbitration Procedure may be very elegant and effective way of dispute settlement, but not every dispute is suited to be decided in Arbitration. So it is very important that the parties of dispute properly consider if they really want (and under which conditions) to settle their dispute in Arbitration. Because of this fact it was essential, that Czech Legislators strengthen the position of the Consumers and is helping Consumers to make qualified decision.

Arbitration, especially Consumer Arbitration, continues to evolve and author of this thesis believes that it evolves in the right direction.

Abstrakt

Předkládaná práce nazvaná Spotřebitelská arbitráž v České republice a v evropském kontextu pojednává, jak již název napovídá, o rozhodčím řízení ve sporech ze spotřebitelských smluv, a to nejen v České republice, ale i v právní úpravě Evropské unie a soudní praxi Soudního dvora Evropské unie a také pro porovnání ve třech vybraných evropských zemích – Německu, Rakousku a Švédsku.

Práce se zabývá zejména vývojem rozhodčího řízení ve vztahu k ochraně spotřebitele, kdy k zásadnímu posílení postavení spotřebitele došlo především novelou č. 19/2012 Sb., která přinesla v tomto směru zásadní změny. Vzhledem k zachování ucelenosti práce se autor zabývá všemi aspekty rozhodčího řízení, kterými jsou předmět rozhodčího řízení, arbitrabilita, rozhodčí smlouva, rozhodci a rozhodčí soudy, průběh rozhodčího řízení, rozhodčí nálezy a jeho výkon, zastavení výkonu rozhodčího nálezu a zrušení rozhodčího nálezu.

Práce se rovněž věnuje vlivu práva Evropské unie, kdy věnuje určitý prostor vybraným evropským předpisům, zejména tomu zásadnímu - směrnici č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách. Dále rozebírá několik zásadních rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, které mají vliv právě na oblast spotřebitelské arbitráže. V závěru přichází práce se stručným přiblížením právní úpravy dalších členských států, která je rovněž ovlivněna evropským právem.

Abstract

Presented thesis called Consumer Arbitration in the Czech Republic and in the European Context deals with, as the title indicates, Arbitration in the disputes emerging from consumer contracts not only in the Czech Republic, but also in the legislation of the European Union, in the practice of the European Court of Justice and in addition it introduces for comparative purposes legislation of three selected European countries – Germany, Austria and Sweden.

This thesis deals with the development of the Arbitration in the Czech Republic especially with regard to Consumer Protection. Major bolster of the position of the Consumer happened on the grounds of Act (Amendment) No. 19/2012 Coll., which brought some significant changes in this area. In order to keep this thesis coherent, the author describes all aspects of Arbitration, which are subject of the Arbitration, Arbitrability, Arbitration Agreements, Arbitrators, course of the Arbitration, Arbitration Awards, Enforcement of Arbitration Awards and their reversal by the state courts.

This thesis also deals with the influence of the legislation of the European Union and devotes space to several European regulations, especially to the essential one - Directive 93/13/ECC on unfair terms in consumer contacts. Thesis also describes the most significant rulings of the European Court of Justice that influenced the area of Consumer Arbitration. In the end this thesis comes with comparison to other member states' legislation also influenced by European Law.

Název rigorózní práce: Spotřebitelská arbitráž v České republice a v evropském kontextu

Název rigorózní práce v anglickém jazyce: Consumer Arbitration in the Czech Republic and in the European Context

Klíčová slova

Spotřebitelská arbitráž

Spotřebitelské spory

Rozhodčí smlouva

Key words

Consumer Arbitration

Consumer Disputes

Arbitration Agreement